

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA**

Nives Bratkovič

**TEOLOŠKI POUČENI V VEROUČNIH
UČBENIKIH ZADNJE TRIADE OSNOVNE ŠOLE
KOT POMOČ PRI ISKANJU SMISLA**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2015

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA**

UNIVERZITETNI ENOPREDMETNI PROGRAM TEOLOGIJA

Nives Bratkovič

**TEOLOŠKI POUČENI V VEROUČNIH
UČBENIKIH ZADNJE TRIADE OSNOVNE ŠOLE
KOT POMOČ PRI ISKANJU SMISLA**

DIPLOMSKO DELO

Mentor: izr. prof. dr. Janez Vodičar

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Hvala Bogu za dar življenja, modrost in vztrajnost.

Zahvaljujem se mentorju dr. Janezu Vodičarju za vso pomoč, spodbude in strokovno vodenje pri izdelavi naloge.

Hvala staršema, ki sta mi omogočila študij in mi z vso ljubeznijo in potrpljenjem stala ob strani v teh letih. Hvala tudi prijateljicam in prijateljem za vso moralno in ostalo pomoč pri izdelavi naloge.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

BR – Dogmatična konstitucija o božjem razodetju

C – Dogmatična konstitucija o Cerкви

CS – Pastoralna konstitucija o Cerкви v sedanjem svetu

KKC – Katekizem katoliške Cerkve

LA – Odlok o laiškem apostolatu

M – Odlok o misijonski dejavnosti Cerkve

PDT 1 – Priročnik dogmatične teologije, 1. zvezek

PDT 2 – Priročnik dogmatične teologije, 2. zvezek

PIP – Pridite in poglejte: Slovenski pastoralni načrt: krovni dokument

PZ – Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem

SPK – Splošni katehetski pravilnik

ZCP – Zakonik cerkvenega prava

KAZALO

UVOD.....	1
1. GLAVNE TEOLOŠKE TEME.....	3
1.1 Podoba Boga.....	3
1.2 Sveto pismo.....	7
1.3 Marija – mariologija.....	7
1.4 Podoba človeka.....	8
1.5 Človekove kreposti in lastnosti.....	9
1.5.1 Vera.....	9
1.5.2 Ljubezen.....	11
1.5.3 Svoboda.....	12
1.6 Človekovo notranje življenje.....	12
1.6.1 Vest.....	12
1.6.2 Blagoslov.....	13
1.6.3 Molitev.....	13
1.7 Božje zapovedi in blagri.....	14
1.7.1 Zapovedi.....	14
1.7.2 Blagri.....	19
1.8 Cerkev.....	21
1.9 Zakramenti.....	24
1.9.1 Sveti krst.....	25
1.9.2 Sveta birma.....	26
1.9.3 Sveta evharistija.....	26
1.9.4 Sveta spoved.....	27
1.9.5 Sveto bolniško maziljenje.....	27
1.9.6 Sveti zakon.....	28
1.9.7 Sveti red.....	28
1.10 Življenje.....	29
1.10.1 Krščansko-moralno življenje.....	30
1.10.2 Zakonsko in družinsko življenje.....	30
1.10.3 Krščanski socialni nauk.....	30
1.11 Eshatologija.....	31
1.12 Angeli.....	31

2. JEZIK IN TEOLOŠKI PRISTOP	32
3. ANALIZA TEOLOŠKIH VSEBIN	36
3.1 Podoba Boga	36
3.2 Sveto pismo	39
3.3 Marija – mariologija.....	40
3.4 Podoba človeka	41
3.5 Človekove kreposti in lastnosti	44
3.5.1 Vera.....	44
3.5.2 Ljubezen.....	46
3.5.3 Svoboda	46
3.5.4 Upanje in modrost.....	46
3.6 Človekovo notranje življenje	47
3.6.1 Vest	47
3.6.2 Blagoslov	47
3.6.3 Molitev.....	48
3.7 Božje zapovedi in blagri.....	48
3.8 Cerkev	52
3.9 Zakramenti	53
3.9.1 Sveti krst	54
3.9.2 Sveta birma	56
3.9.3 Sveta evharistija.....	56
3.9.4 Sveta spoved	57
3.9.5 Sveto bolniško maziljenje.....	59
3.9.6 Sveti zakon.....	59
3.9.7 Sveti red	60
3.10 Življenje	61
3.10.1 Krščansko-moralno življenje	62
3.10.2 Zakonsko in družinsko življenje.....	62
3.10.3 Krščanski socialni nauk	62
3.11 Eshatologija.....	63
3.12 Angeli.....	63
4. TEOLOGIJA V SVETU DANAŠNJEGA MLADOSTNIKA IN ISKANJE SMISLA.....	64
ZAKLJUČEK	72
POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE.....	74

ABSTRACT AND KEY WORDS	75
REFERENCE.....	76

Poslušajte! Glejte, sejalec je šel sejat. In ko je sejal, je nekaj semen padlo ob pot. Priletele so ptice in ga pozobale. Drugo je padlo na kamnita tla, kjer ni imelo veliko prsti. Takoj je pognalo, ker ni imelo globoke zemlje. Ko pa je sonce vzšlo, ga je ožgalo, in ker ni imelo korenine, se je posušilo. Spet drugo je padlo med trnje in trnje je zraslo ter ga zadušilo, da ni obrodilo sadu. Druga pa so padla na dobro zemljo in dala sad; zrasla so in se namnožila: eno je obrodilo trideseterno, drugo šestdeseterno in spet drugo stoterno.

(Mr 4, 3–8)

UVOD

Čas, v katerem živimo, je podvržen naglim in neprestanim spremembam. Te se dogajajo na vseh življenjskih področjih. Slovenija vse bolj postaja sekularizirano, pluralistično, pragmatično kulturno okolje. V takem okolju pa se večja prepad med kulturo in vero. Vera se vse težje prenaša iz roda v rod. Mnogi starši ne morejo prenesti vrednot in krščanskega izkustva na svoje otroke, saj tudi sami niso praktični kristjani, ne prejemajo zakramentov, ne molijo z otroki, jim ne pokažejo svoje versko prepričanje skozi vsakdanjik. Tudi osnovnošolski izobraževalni sistem postaja vse bolj sekulariziran, okolje, v katerega vstopa otrok, pa zaznamovano z ideološkim in verskim pluralizmom. Vse to pa vpliva na relativiziranje vere. Čas, v katerem smo, predstavlja za katehezo poseben izziv. Osnovna naloga kateheze je oznanjati Boga. To oznanjanje pa mora biti povezano z danim zgodovinskim trenutkom in načinom razmišljanja časa, v katerem se nahaja. Vse do danes Cerkev nenehno išče in prevzema različna sredstva in oblike oznanjevanja oziroma podajanja verskih resnic. Septembra 1999 se je v Sloveniji začela uvajati devetletna obvezna osnovna šola. Temu so sovpadali prenovljeni učbeniki za verouk, ki so se z uvedbo devetletne osnovne šole prilagodili.

Kljub neugodnim družbenim razmeram za versko vzgojo opažamo, da verouk obiskuje velika večina šoloobveznih otrok. Vendar pa v Cerkvi na Slovenskem opažamo, da po prejemu zakramenta svete birme večina otrok preneha z obiskovanjem verouka in le redki se vključujejo v dogajanja, ki so jim ponujena s strani mladinske pastorale. Iz tega vidika je pomembno, s kakšnim versko-teološkim znanjem otrok vstopa na pot mladostnika. V diplomskem delu bomo s teološkega vidika pregledali učbenike za zadnjo triletje devetletke.

Ti učbeniki so:

- Gerjolj, Stanko, Alojzij Slavko Snoj, Janez Ambrožič in Peter Žagar s sodelavci. Kdo je ta?; Veroučni učbenik za 7. razred devetletke. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba, 2007

- Gerjolj, Stanko, Alojzij Slavko Snoj, Janez Ambrožič in Silvestra Sadar. V življenje; Veroučni učbenik za 8. razred devetletke. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba, 2009
- Gerjolj, Stanko, Tadej Stegu in Metod Benedik, Alojzij Slavko Snoj, Silvestra Sadar. Gradimo prihodnost; Veroučni učbenik za 9. razred devetletke, Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba, 2005

Zanima nas, s katerimi verskimi vsebinami in s kakšnim verskim jezikom se otrok srečuje zadnja tri leta verouka. Ravno ta zadnja leta verske vzgoje so odločilna, saj otroka usmerimo k bistvenim vrednotam življenja, hkrati pa jim damo trdne oporne točke, na katerih bodo iskali smisel in gradili svojo prihodnost kot zdrave osebnosti.

V diplomskem delu bomo s tematskim pristopom pregledali teološke teme, ki jih omenjeni učbeniki obravnavajo. Z analizo bomo ugotovili, kako so te teme vsebinsko predstavljene in presodili teološko metodo uporabljeno v učbenikih ter pregledali teološko pravilnost ali pomanjkljivost danih tem. Skušali bomo predlagati popravke in predloge za obravnavane teme. V pregledu učbenikov bomo pozorni na jezik in teološki pristop, ki je uporabljen. Na koncu dela bomo pogledali, kakšna je danes teologija mladostnika in ali lahko s pomočjo obravnavanih tem iz učbenikov išče smisel svojega življenja.

Od raziskovanja želimo dobiti jasno sliko in pregled tem, s katerimi se srečajo mladostniki v zadnjih letih veroučnega izobraževanja. Zanima nas, ali so jim obravnavane teme v pomoč pri njihovem iskanju smisla in kako jim Cerkev pri tem lahko pomaga.

1. GLAVNE TEOLOŠKE TEME

Pregledali bomo glavne teološke teme v učbenikih in predstavili, kako se posamezna tema pojavi znotraj učbenika. Posamezne teme bomo nanizali po pomembnosti, ki je zaznana znotraj samih učbenikov. Pri pregledu tem ne bomo sledili teološkemu predmetu. Glavne teološke teme bomo pregledali za vse tri učbenike hkrati, ne za posamezen učbenik posebej. Tako bomo dobili jasnejšo sliko obdelanih tem v zadnji triadi veroučnega izobraževanja.

1.1 Podoba Boga

Najprej se srečamo s podobo Boga kot Stvarnika. Boga, ki je ustvaril nebo in zemljo (1 Mz 1,1–2,3). V Svetem pismu ni podrobnega opisa nastanka sveta, je pa na preprost in pesniški način razkrit Bog kot Stvarnik. Svetopisemsko besedilo o stvarjenju je razdeljeno na sedem stolpcev, za vsak dan stvarjenja en stolpec. Sveto pismo in znanost trdita, da je svet nastal postopoma in si pri tej trditvi ne nasprotujeta. Tako, da ni nesoglasja med vero v Boga Stvarnika in sodobno znanostjo. Tako kot Sveto pismo tudi znanost priznava postopen nastanek sveta in s tem tudi človeka. Znanost je tista, ki odkriva zakonitosti in razvoj znotraj stvarstva, ki ga je ustvaril Bog (Gerjolj idr. 2007, 10). Človek skupaj z znanostjo v stvarstvu odkriva Boga in njegove sledi. »Vsako odkritje pa lahko vodi v slavljenje Boga Stvarnika.« (Turnšek 2004, 68) Bog pa je ustvaril tudi človeka. »Rodil sem se in se zahvaljujem za njegovo dobroto.« (Gerjolj idr. 2007, 11)

Bog se razodeva po svoji besedi, to je po Svetem pismu. »Bog želi biti vedno z nami: pri delu, učenju, na potovanju, pri igri in razvedrilu, ko smo budni in ko spimo.« (55) Bog človeka nagovarja, uči in tudi vzgaja po svoji besedi, to je preko Svetega pisma. Govori nam, da nismo odgovorni le zase, ampak tudi za druge (63). V tem poglavju je Bog prestavljen kot darovalec sreče. Bog je tudi tisti, ki poteši naše hrepeneče srce in pomaga uresničevati sanje (82). Zato je pomembno, da o lepi prihodnosti ne sanjamo sami, ampak jo gradimo skupaj z Bogom (Gerjolj idr. 2009, 18).

O Bogu govorimo tudi kot o Bogu Ljubezni. Bog se kot Ljubezen razodeva na različne načine, najbolj pa se nam približa v Jezusu Kristusu (19). Človek hrepeni po ljubezni, išče tudi poti do drugega človeka. Pri tem ga seveda spremlja tudi Bog. (27).

Prej smo videli, da Bog človeka preko Svetega pisma nagovarja, pa tudi odgovarja na temeljna človekova vprašanja (27). Odgovori na najbolj temeljna vprašanja za človeka vsebujejo deset Božjih zapovedi. Bog se v zapovedih predstavi kot tisti, ki človeku pomaga in mu želi dobro (32). Po pripovedi iz Svetega pisma vidimo, da je Mojzes zapovedi prejel na dveh kamnitih tablah. Zapovedi na prvi tabli urejajo tri različne načine naše vere v Boga (31). Prva zapoved je predstavljena kot zapoved, ki daje človeku svobodo. Vera v enega Boga nas osvobaja bogov, ki jih v življenju sami ustvarjamo in postavljamo (38). Poglavje otroku za lažje razumevanje Boga predstavi kot dobrega prijatelja (40), ki ostaja zvest in človeka nikoli ne zapusti (Gerjolj idr. 2005, 23). Skozi svetopisemsko zgodbo o Ezavu in Jakobu se kažejo skrivnostne poti do Boga. Iz zgodb o Izaku, Jakobu, Jožefu in Mojzesu v veroučnem učbeniku za 9. razred, *Gradimo prihodnost*, učenci prepoznajo božje sodelavce in način izbire le-teh in njihovo poklicanost od Boga. »Kot Božji sodelavec ni zapustil Boga, temveč je veroval in odgovorno izpolnjeval Božjo voljo.« (33) »Bog kliče vsakega v njemu primeren poklic, kjer bo lahko uresničil sebe in služil bližnjemu in krščanski skupnosti.« (Turnšek 2004, 68)

Vero v enega Boga izpovemo, ko začnemo molitev ali meditacijo, tako da se pokrižamo z besedami: »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.« Tu pa ne gre za tri bogove, ampak za enega, ki je v treh osebah. Vsaka od teh oseb pa je v vsej polnosti Bog. Temu pravimo Sveta Trojica (Gerjolj idr. 2005, 159).

Poleg krščanstva v svetu poznamo tudi druga velika verstva. Skozi celotno zgodovino človeštva odkrivamo zaznamovanje s skrivnostnimi močmi. Te moči na različne načine delujejo tako na človeka kot tudi na svet. Odkrivamo tudi, da najvišjemu božanstvu pravijo »Oče.« (Gerjolj idr. 2007, 26) Preko odlomka iz Lukovega evangelija nam Jezus razodeva svojo povezanost z nebeškim Očetom. S tem tudi, da je resnični Jezusov oče Bog, ki pa je tudi resnični oče vsakega življenja, otrok in staršev (68–69). Jezus je za nebeškega Očeta pogosto uporabil izraz aramejskega izvora »aba«, kar pomeni očka ali ati. Tako so svoje očete klicali predvsem otroci. To je izraz hrepenenja, zaupanja in ljubezni do očeta in hkrati tudi do Boga. Jezus je izraz uporabil tudi, ko je svoje učence,

s tem pa tudi vsakega kristjana, učil moliti (85). Bog Oče je tudi prva Božja oseba. S tem izrazom mislimo nanj kot na stvarnika. V Sveti Trojici je izvir ljubezni (Gerjolj idr. 2005, 160).

Druga Božja oseba je Jezus Kristus, Božji Sin. »Bog je njegov Oče na čisto poseben način. Med njima ni skrivnosti, zato je Jezus najboljši razlagalec nebeškega Očeta.« (161) Ta druga Božja oseba se je učlovečila, kar pomeni, da se je Jezus rodil kot človek. Jezus je tisti, ki ga je Bog poslal kot odrešitelja človeku. S tem je pokazal svojo neskončno ljubezen do človeka (161). Torej je Jezus Bog in človek. V Svetem pismu Nove zaveze je pretežni del namenjen ravno Jezusu in njegovemu javnemu delovanju, ki ga je začel nekje pri tridesetih letih. O otroštvu vemo bolj malo, edina pripoved je iz njegovega dvanajstega leta, ko že pokaže na svoj poseben odnos z Bogom očetom. V njegovih prvih izrečenih besedah, ki so zapisane v evangeliju, izrazi spoznanje, da ni le otrok svojih staršev, torej Marije in Jožefa, da ni njuna last, ampak je najprej otrok Boga Očeta, torej Božji otrok, nenazadnje Božji Sin. S temi besedami je Jezus oznanil svojo božansko zavest. Na njegovo poslanstvo nakaže ravno ta nenavadna in edinstvena vez z Bogom Očetom (7–9).

Jezus je tisti, ki ga je napovedal že prerok Izaija in to prerokovo napoved uporabi angel, ki Jožefu sporoči novico o Marijini nosečnosti. Jezus je Emanuel, to je Bog z nami, ki vsakega kliče po imenu in v zakramentih prihaja nasproti (Gerjolj idr. 2007, 92). Janez Krstnik je Jezusa predstavil kot Božje Jagnje. To je dva učenca tako navdušilo, da sta sledila Jezusu in postala njegova prijatelja. Povabil ju je k sebi domov. Jezus prebiva v človeku, ker je ustvarjen po Božji podobi. Posebej je navzoč v trpečih, med molivci in nenazadnje v tabernaklju pod podobo kruha (97). Poudarek je na srečanju z Jezusom v drugem človeku. Jezus nikomur ne prepreči srečanja z njim. V blagrih se jasno postavi na stran šibkega. Z blagri vabi človeka v boljše življenje (Gerjolj idr. 2009, 115). Jezus med ljudmi ne dela razlik. Vse ima enako rad, otroke, bogatega mladeniča, bolnike, zapostavljene, tujce, dobre in pridne. Ne ozira se na starost, raso, izobrazbo, premoženje in druge lastnosti (Gerjolj idr. 2007, 114–117). Vsakega kliče v odgovorno in srečno življenje. S svojimi besedami in dejanji uči, kako to doseči, uči tudi pozornosti do sočloveka (Gerjolj idr. 2005, 188).

Jezus je o sebi spraševal svoje učence, torej sodobnike in apostole. Za prve je bil nekaj posebnega. Poznali so njegove starše, Jožefa in Marijo. Govoril je z govornico, ki je niso

bili vajeni in delal je stvari; ozdravljaj bolnike, izganjal hude duhove, se družil z grešniki, hodil v hiše, Boga je klical Oče; ki so bile za tednji čas neobičajne. Apostoli so Jezusa poznali bolje, globlje, saj so bili vsakodnevno z njim in ga spremljali. Sam je zanje želel, da pridejo do globljega spoznanja, da se odločijo zanj. Želel je, da sami odkrijejo, da je on Božji Sin (Gerjolj idr. 2007, 109).

Vse, kar je govoril, lahko rečemo učil, je podkrepil tudi s svojimi deli – čudeži. S tem Jezus nenehno preseneča, je Bog, ki je dejaven, »delujoči Bog«. Iz njegovih čudežev lahko zaznamo shemo delovanja: opazi in nagovori bolnika, upošteva vero, postavi ga v središče dogajanja/ga pokliče, odpusti grehe, vrne mu zdravje/ga obudi in pošlje v življenje (123). Jezus je ozdravil telesne bolezni in tudi bolezni duše. Vabil je ljudi k spreobrnjenju. Učil o Bogu, ki je usmiljen, dober in odpušča (Gerjolj idr. 2009, 163). O Bogu, s katerim se človek lahko osebno pogovarja. Jezus je dal zgled molitve. V svojem zemeljskem življenju si je vzel čas za molitev. V teh pogovorih s svojim Očetom pa Jezus prihaja do spoznanj, ki mu dajejo moč in modrost za oznanjevanje Nebeškega kraljestva (Gerjolj idr. 2007, 123).

Svojim učencem je dal zgled prave ljubezni z umivanjem nog pri zadnji večerji. S tem dejanjem učencem da zgled in zapoved ljubezni. Pri tej večerji Jezus postavi evharistično daritev in duhovniško službo, ki je s to daritvijo povezana (134–145). Preko velikonočnih praznikov in s tem povezano Velikonočno skrivnostjo: trpljenje, smrt in vstajenje; srečanje z vstalim Kristusom človeku vliva novo upanje (148).

Iz vere v Očeta in Sina izhajaj vera v Svetega Duha. To je tretja Božja oseba v Sveti Trojici. Sveti Duh izhaja iz Očeta in Sina. Ju povezuje in je vez ljubezni med njima. Nagovarja človeka na različne načine; po stvarstvu, dogodkih, vesti in celotni zgodovini človeštva. V Stari zavezi je govoril Izraelcem po prerokih, ki so ljudstvo pripravljali na prihod Jezusa. V Novi zavezi pa Jezus sam obljubi svojim učencem, da jim bo poslal Svetega Duha, ko sam ne bo več z njimi. Po Jezusovi smrti je na binkošti nad apostole in učence prišel Sveti Duh, po katerem so dobili in začeli oznanjati evangelij (Gerjolj idr. 2005, 161). Bili so »prevzeti« od Gospoda in niso mogli več molčati (Gerjolj idr. 2007, 154). Sveti Duh je torej vez med človekom in Bogom, spodbuja in navdihuje za krščansko življenje (Gerjolj idr. 2005, 161). Jezus spodbuja po svojih apostolih, učencih in drugih vernikih k življenju v skupnosti (Gerjolj idr. 2007, 156).

V izročilu se je izoblikovalo tudi sedem glavnih darov Svetega Duha. Darov je sicer še več, a jih Cerkev povzema v simboličnem številu polnosti, številu sedem. Ti darovi so: dar modrosti, dar umnosti, dar svêta, dar moči, dar vednosti, dar pobožnosti in dar strahu Božjega (Gerjolj idr. 2009, 149–150).

1.2 Sveto pismo

Bog človeka spremlja skozi vse življenje, z njim je ob vsakršni dejavnosti, ga uči in nagovarja. Še posebej nagovarja in uči po Božji besedi. Ta je zapisana v Svetem pismu, ki pa ni eno besedilo, ampak gre za zbirko besedil. Vseh besedil oz. knjig je 72 in so razdeljena na Staro in Novo zavezo. 54 knjig je Stare zaveze, kjer je ohranjena Božja beseda v času pred Kristusovim rojstvom. Prvo besedilo govori o Bogu, ki je stvarnik sveta in človeka. Bog v Stari zavesi se s človekom pogovarja in sklepa zavezo. V tem delu je zapisana celotna zgodovina Izraelskega ljudstva, ki ga je Bog pripravljala na prihod Odrešenika. Preostale knjige, teh je 27, pa so Nova zaveza. Te so zapisali v prvem stoletju po Kristusu in opisujejo življenje in delovanje Jezusa in prvih krščanskih skupnosti. Vse knjige Svetega pisma pa so navdihnjene od Boga. To pomeni, da je pisatelj pri zapisovanju vodil in navdihoval prav Bog. Seveda so bili pisatelji tudi podvrženi tedanji kulturi, jeziku in miselnosti, zato je pri razumevanju Božje besede to potrebno upoštevati. Tako je Stara zaveza večinoma bila zapisana v hebrejskem jeziku, Nova pa v grškem. Danes je v celoti prevedeno v kar 350 jezikov, delno prevedeno pa v kar 2100 jezikov (Gerjolj idr. 2007, 55–57).

1.3 Marija – mariologija

Marija in Jožef sta nedvomno zgled starševstva. Ob prazniku pashe sta skupaj s Jezusom potovala v Jeruzalem, a vračala sta se sama. Jezus je namreč ostal v shodnici in sedel med učitelji. Seveda je starša skrbelo za svojega sina, kar je Marija tudi jasno izrazila. A besed odgovora nista razumela. Posebej pa je poudarjeno, da je Marija te besede vtisnila v srce (Gerjolj idr. 2007, 68).

1.4 Podoba človeka

Bog Stvarnik je šesti dan ustvaril človeka, kot beremo v Svetem pismu. Ustvaril ga je po svoji podobi in podobnosti. Ustvarjenost po Božji podobi je lastno samo človeku in mu daje človeško dostojanstvo. To dostojanstvo vsebuje človekove lastnosti, ki služijo dobremu in sreči. Najbolj pa se kaže v medsebojnih odnosih (Gerjolj idr. 2009, 22). Vsako življenje je Božji dar, tega daru življenja pa je v največji meri deležen ravno človek, po njem pa postaja telesno in duhovno bitje (Gerjolj idr. 2007, 16). »Človek je duhovno, duševno in telesno bitje. Kot duhovno bitje človek ljubi in živi v odnosih z drugimi ljudmi ter v odnosu z Bogom.« (Gerjolj idr. 2009, 163) Čeprav je človek ustvarjen po Božji sličnosti, pa je vsak nekaj enkratnega in čisto posebnega. Ljudje se med sabo razlikujejo po različnih čustvih in razmišljanju, ravnanjih (Gerjolj idr. 2007, 41).

Bog je človeka ustvaril kot moškega in žensko. Moški in ženska pa se med sabo posebno razlikujeta. Nekatere lastnosti so tipično moške, druge tipično ženske. To različnost upošteva tudi Sveto pismo in o razlikah med spoloma tudi govori. Na podlagi različnosti moškemu in ženski daje življenjsko poslanstvo, njun osnovni poklic (45–46). Človek svoje poslanstvo uresničuje preko služenja drugim. K temu je naravnano tudi zakramentalno življenje (Gerjolj idr. 2009, 174). Na veliko mestih Sveto pismo slavi Stvarnika ravno zaradi čudovite ustvarjenosti človeka. Človeka je ustvaril s telesom, s tem pa mu je Bog dal dar spolnosti. Spolnost je za človeka nekaj dobrega in kot taka tudi zahteva spoštovanje človekove osebe in telesa. Poleg skrbi za zunanost, za telo, je zelo pomembna vzgoja srca, vzgoja v ljubezni (Gerjolj idr. 2007, 50). Človek torej ni samo telo, skupek celic, ki se vsakih sedem let zamenjajo z novimi. Človek se s tem ne zamenja, saj njegov duh ostaja isti. Človek se izraža preko kulture. Piše pesmi, komponira in zida stavbe (125).

Bog je človeka ustvaril v konkretnem prostoru in času, torej sredi konkretne zgodovine. Tako kot drevo tudi človek ima in potrebuje korenine. Človek je postavljen sredi nekega naroda, kulture in tudi vere, od tu prejema narodno zavest, navade, kulturo in nenazadnje tudi vero. Vse to pa ga oblikuje v konkretno osebo znotraj zgodovine. Človek je primerjan z drevesom, ima korenine, deblo, sadež. Prispodoba je vzeta iz Svetega pisma. To človeka, ki je podoben drevesu, blagruje. »Drevo življenja« in drevo spoznanja dobrega in hudega je prisotno že v svetopisemskem poročilu o stvarjenju. Človeku pove, kaj ga vodi k sreči in kaj k nesreči. Tako je človek nenehno postavljen pred izbiro ali bo ljubezen

zatajil ali jo delil. Vsi življenjski načrti in pričakovanja šele v prepletenosti z vero in ljubeznijo dobijo pravi smisel in vodijo k Bogu (15–17). Ta pa človeku daje še en dar, to je sreča. Vsak človek išče srečo. Sama sreča prihaja iz srečanja, konkretnije iz srečanja z Bogom, ki se poraja preko pristnega srečanja med ljudmi (63).

Človek si v svojem življenju nenehno zastavlja temeljna vprašanja, od kod je in kam je namenjen. Sprašuje se o svoji prihodnosti. Posebej pomembno je to spraševanje v času odraščanja. Pri tem otroku oziroma najstniku pomagajo starši (69). Ta vprašanja pa ga privedejo do Boga. Iz teh vprašanj so se skozi zgodovino, pod vplivom okolja in kulture, razvila različna verstva sveta (27). To, da je človek religiozno bitje, ugotavlja antropološka znanost. Mnogi znanstveniki zagovarjajo tezo, da se je človek samega sebe začel zavedati šele, ko je spoznal svojo odvisnost od Boga. S tem pa potrjujejo svetopisemsko besedo o človeku in njegovem temeljnem odnosu do Boga (20–21). Človek je tisti, ki hrepeni po Bogu. Hrepeneče srce pa lahko poteši le Bog (82). Človek v odnosu z Bogom ustvarja dialog, to je molitev. Skozi ta dialog oz. pogovor pa odkriva pravo podobo o sebi, drugih in tudi Bogu (72). Zgled pristnega pogovora z Bogom pa je dal Jezus, ki od tu črpa svojo moč in modrost za oznanjevanje (123).

Človek je bitje skupnosti. Ob sebi potrebuje prijatelje, torej drugega človeka, s katerim se lahko veseli in prenaša težave. V prijateljstvu zori in se uči ljubezni (171). Vendar pa različnost med ljudmi lahko s sabo prinese tudi spore, napetosti in celo sovraštvo. To so stranpoti, v katere človek v današnjem svetu kaj hitro lahko zapade (Gerjolj idr. 2009, 11). Človek, ki pa v polnosti uresniči svojo osebnost, pa je svetnik (Gerjolj idr. 2007, 36). To pa niso kipi in slike po cerkvah, ampak konkretni ljudje, ki so živeli preprosto in po nauku evangelija. K tej svetosti pa je poklican vsak človek (Gerjolj idr. 2005, 151). Blagri človeka predstavijo kot odgovornega in sočutnega, samostojnega in svobodnega (Gerjolj idr. 2009, 111).

1.5 Človekove kreposti in lastnosti

1.5.1 Vera

Vera je Božji dar. To tudi potrdi Jezus, ko Peter izpove svojo vero. Vera pa niso besede, ampak je to odnos; torej srečati se z Jezusom v molitvi, branju in poslušanju Božje besede, sodelovati pri bogoslužju, predvsem pa to izražati v vsakdanjem življenju z dejanji

ljubezni (Gerjolj idr. 2007, 110). Življenje človeka prepleteno z vero dobi pravi smisel in vrednost. Smisel dobijo življenjski načrti in pričakovanja (18). Verni človek se veseli odkritij znanstvenikov in tako še bolj povečuje dela Boga (12). Vera v Boga je v pomoč tudi mnogim znanstvenikom. Znanost ne bo nikoli vsega do konca odkrila, zato je potrebno sodelovanje znanosti in Boga stvarnika (35).

Človek svojo vero izraža tudi z vsakoletnim praznovanjem velikonočnih praznikov (130–146). Verovati pomeni razmišljati in iskati Boga. Vera v enega Boga človeku pomaga živeti svobodneje, to je osvobojeno bogov, ki si jih človek ustvari sam (Gerjolj idr. 2009, 38). Vera poveže ljubezen in razum. Človek, ki je veren v svojem življenju, ljubi in išče. Pri tem je povsem običajno, da tudi kdaj podvomi. Dvom človeku omogoči, da poglobi svoj odnos do Boga (40). V Svetem pismu je veliko primerov vernega človeka, eden od teh je tudi Abraham. V življenju človeka se dogajajo velike skrivnosti, odgovore nanje pa lahko najde le v veri (Gerjolj idr. 2005, 14).

Človek ni postal veren v točno določenem zgodovinskem obdobju, ampak je veren že od vsega začetka. Znanstveniki dokazujejo, da je človek nastal z začetkom zavedanja odvisnosti od Boga. O tem pričajo tudi arheološka najdišča grobov, kipov, stenskih poslikav, stavbe in preprosti oltarji. Tudi izražanje vere se je prilagodilo načinu življenja človeka. Predvsem se to vidi pri darovanju; človek lovec daruje žival, človek obdelovalec zemlje pa daruje pridelek. Novejša spoznanja strokovnjakov nam razrivajo, da je monoteistična oblika verovanja bila pred politeistično. Ljudje so namreč v različnih okoliščinah enemu in edinemu stvarniku dajali različna imena, kasneje pa so tem imenom začeli pripisovati tudi različne božanske lastnosti. Ti dve naravni obliki verovanja obstajata še danes, tako imamo na eni strani verovanje, da imajo določeni pojavi in predmeti božanske in čarovne lastnosti, na drugi strani pa verovanje v boga kot neosebno silo ali energijo. Obe poti lahko pripeljeta do osebnega verovanja v Boga stvarnika (Gerjolj idr. 2007, 22–24). Krščanstvo ni edino verstvo sveta. Poznamo še druga velika verstva, ki jim pripada veliko število vernikov, npr. hinduizem, budizem, muslimanstvo ali islam, judovstvo. Verniki različnih veroizpovedi pa med sabo skušajo najti skupen jezik in spoštovanje. Tako govorimo o medverskem dialogu (27–30).

Krščanstvo ima tudi svoj zgodovinski oris in znotraj posameznega zgodovinskega obdobja pomembne osebnosti. Tako tudi krščanstvo na Slovenskem orisuje zgodovinski

potek in osebnosti, ki še danes pripomorejo k osebni in skupnostni veri Slovencev (Gerjolj idr. 2005, 86–146).

1.5.2 Ljubezen

Vsak govor o Bogu je tudi govor o ljubezni. Bog človeka neskončno ljubi. Božja ljubezen je milost, saj nam odpušča grehe ravno zaradi svoje ljubezni do nas. Milost se najbolj kaže v Kristusu kot podobi pashalnega jagnjeta (Gerjolj idr. 2005, 48).

Med ljubeznijo in Bogom lahko torej naredimo enačaj, torej vera v Boga je vera v Boga ljubezni. Ljubezen se kaže tudi v človeških medsebojnih odnosih. Več je ljubezni v odnosih, bolj se viša njegovo dostojanstvo in bolj je podoben Bogu. V 1 Kor, 13, 1–3 apostol Pavel ljubezni zapoje hvalnico in jo s tem postavi nad druge vrednote. K gradnji civilizacije ljubezni vabi papež Janez Pavel II.. Ljubezen je namreč prisotna v Božjih zapovedih in Jezusovih blagrih ter zakramentih, vsebujejo pa jo tudi vsi sodobni zakoni in predpisi (Gerjolj idr. 2009, 21–23).

Bog človeku odgovarja na njegovo hrepenenje po ljubezni preko svojih zapovedih. S hrepenenjem po ljubezni človek išče poti do človeka in do Boga (27).

Bog človeku daje zapoved ljubezni, to je peta božja zapoved, ki pravi, »ne ubijaj«. Naroča človeku, da spoštuje in ljubi življenje (66).

Pred zlorabljanjem ljubezni varujeta šesta in deveta Božja zapoved, »ne nečistuj« in »ne želi svojega bližnjega žene«. Zapovedi spodbujata ljubezen, ki se podarja bližnjemu (77).

Jezus je svoje blagre v govoru na gori zasnoval na ljubezni in jih tudi podkrepil z lastnim življenjem. Smisel življenja je ravno ljubezen do Boga in bližnjega (119). Smisel življenja je pomoč drugim in to brez preračunljivosti in lastne koristi, temveč iz čiste ljubezni. Ljubezni tudi ne moremo izsiliti, lahko jo sprejmemo v dar in jo darujemo naprej. Središče ljubezni je srce. Vendar ne kakršno koli srce, ampak to srce mora biti čisto, torej človek s čistim srcem je iskren do sebe in do Boga. Jezus blagruje čiste v srcu (127).

Bog človeku želi, da ljubi in da je tudi sam ljubljen ter bil v tem podoben njemu. Na prvih straneh Svetega pisma beremo, da je Bog ustvaril človeka za ljubezen. Zato človek ne more živeti brez nje. Bog ljubezni človeka tudi zakramentalno blagruje v zakramentu svetega zakona in svetega mašniškega posvečenja ali svetega reda. To sta zakramenta, ki gradita Božje kraljestvo in odrešenjsko služita sočloveku (174–175).

Ljubezen je tista, ki spreminja človekov obraz. Iz svetopisemske zgodbe o Jakobovi poroki lahko črpamo vzor ljubezni, ki spreminja in nas uči sprejemati človeka (Gerjolj idr. 2005, 23).

Ljubezen tudi vse premaga in vse prenese, kot je to nazorno pokazano z zgodbo o Tobitu (75).

1.5.3 Svoboda

Bog človeku želi svobode in po tej svobodi človek nenehno hrepeni. Obljubljena dežela, v katero je Mojzes peljal zbrano izraelsko ljudstvo, je predstavljala svobodo. Ta svoboda pa ni povezana z materialnim blagostanjem. Pot do nje pelje skozi puščavo, to je preko stisk in preizkušenj. Ravno v tej puščavi Mojzes prejme deset Božjih zapovedi (Gerjolj idr. 2009, 28–29).

Prve tri zapovedi, veruj v enega Boga; ne skruni božjega imena in posvečuj Gospodov dan, so tako imenovane zapovedi svobode. Te zapovedi človeka osvobajajo namišljenih bogov, ti pa vodijo v suženjstvo, torej stran od svobode. Namišljene bogove si je človek skozi zgodovino izoblikoval sam, najpogosteje pa gre tu predvsem za materialne dobrine. Bog kristjanom daje svobodo, daje možnosti, da se človek sam odloči. Privošči mu materialne dobrine, vendar jih človek mora uporabljati odgovorno in svobodno (36–38).

1.6 Človekovo notranje življenje

1.6.1 Vest

Vest povezuje srce in razum. To je t. i. prostor srečanja z Bogom. Preko vesti slišimo Boga, ki nam govori o odgovornosti zase in za druge. Prizadevanje za življenje s čisto vestjo je način dojemljivosti za srečo, ki je Božji dar (Gerjolj idr. 2007, 63).

Po vesti začutimo, v kateri življenjski situaciji moramo ostati tiho in kdaj moramo spregovoriti, da pričamo za resnico (Gerjolj idr. 2009, 93).

Ko Jezus na gori razodene blagre, predpostavlja, da je človek dober in tudi, da ima vsak človek vest. Ta človeka nagovarja in ga vabi k dobremu. Blagri ničesar ne zapovedujejo, prepovedujejo in nikogar ne kaznujejo. Iz celotnega govora na gori vidimo, da so blagri zahtevnejši od zapovedi, saj upoštevajo človekovo svobodno odločanje in vest (110–111).

Z odraščanjem se pri samostojnih in odgovornih kristjanih krepi zavest Božjega otroštva. Človek tako razločneje prepozna Božji glas, ki nam govori po vesti. Z rednim in iskrenim pogovorom z Bogom se vest oblikuje (9).

Po vesti tudi sodelujemo na državnih volitvah in kandidiramo v odgovorne službe. Po vesti tudi izpolnujemo civilne zakone (101–102).

1.6.2 Blagoslov

Z Jezusom odkrivamo svoje dobre lastnosti in zmožnosti. Nihče ni brez njih. Naše lastnosti in zmožnosti so kakor kruh in ribe, ki jih Bog blagoslovi in pomnoži ter deli z drugimi (Gerjolj idr. 2007, 105).

1.6.3 Molitev

Najpreprosteje lahko rečemo, da je molitev pogovor z Bogom. Če smo prej videli, da Bog s človekom govori preko vesti, zdaj lahko rečemo, da človek z Bogom govori v molitvi.

Bog človeka vabi, da o njem premišljujemo in se z njim pogovarjamo. Največkrat molimo z naučenimi obrazci, ki so jih drugi sestavili. Lahko pa molimo s svojimi besedami ali pred Bogom preprosto molčimo (72).

V molitvah razmišljamo o Bogu, ga tudi iščemo, vendar mora to iskanje in razmišljanje biti iskreno (Gerjolj idr. 2009, 38).

Sveto pismo nam podaja Mojzesa in Davida kot vztrajna molivca. Mojzes je hodil na goro, kjer se je v stiski pogovarjal z Bogom in ga prosil za svoje ljudstvo. Davidu pripisujejo številne psalme, to so pesmi, v katerih moli. Slovenski pregovor »Kdor poje, dvakrat moli« posebej poudari pomen molitve skozi pesem (Gerjolj idr. 2007, 74–75).

Življenje z Bogom je življenje neprestane molitve. Molimo lahko kadar koli in kjer koli, tako poznamo različne načine molitve: premišljevanje ali meditacija, češčenje ali adoracija, molitev pred ikono (Gerjolj idr. 2007, 74), ustna molitev, skupna ali občestvena molitev, osebna molitev, molitev dejanj, molitev ob različnih življenjskih priložnostih, kot sta stiska in veselje (76–77).

Jezus v svojih govorih pogosto za Boga uporabi naziv »aba«, ko govori o nebeškem Očetu. S to besedo začne tudi molitev, ki jo je naučil svoje učence (85).

Človek si v mladosti zastavi cilje in o njih tudi sanja. Te sanje so bolj optimistične, če jih sanjamo skupaj z Bogom. Seveda sanje niso dovolj. Potrebno je lastno delo in prizadevanje, vse to pa je prepleteno z molitvijo. Na tem mestu ima molitev pomembno vlogo, saj mlad človek Boga prosi za konkretne odločitve v prihodnosti (Gerjolj idr. 2009,18).

Molitev v mladostniškem obdobju postaja vse bolj pomembna tudi za vzgojo, saj krepi medsebojno zaupanje in krepi pogovor. V molitvi mladostnik tehta življenjske odločitve, se s tem uči sprejemati in razumeti sebe, starše in druge. Mladostnik je pozvan k temu, da moli za svoje starše, starši pa da molijo za svoje otroke, tako kot je to storil Abraham v preizkušnji (Gerjolj idr. 2005, 16). Z molitvijo otroci staršem pokažejo spoštovanje in tudi obratno. Ljudje smo veseli molitve drugih (Gerjolj idr. 2009, 63).

»Za kristjane je še posebej pomembno, da dobra prizadevanja spremljamo z molitvijo.« (101) Kristjani ne živimo ločeno od sveta, ampak aktivno v svetu, ki je poln združenj in smo dolžni moliti tudi za civilne zadeve. Eno pomembnih združenj je Združenje narodov, ki pa ima tudi svojo molitev (105).

1.7 Božje zapovedi in blagri

1.7.1 Zapovedi

V Stari zavezi najdemo precej zapovedi in prepovedi, ki pa so imeli značaj zakonov in predpisov (Gerjolj idr. 2009, 110). Deset božjih zapovedi človeku predstavlja deset odgovorov na njegova najbolj pomembna življenjska vprašanja. Odločilen, pri odgovorih, je pogovor z Bogom, zato tudi govorimo o Božjih zapovedih. Odgovori pa temeljijo tudi na izkušnjah ljudi. Skozi zapovedi se Bog predstavi kot nekdo, ki človeku želi dobro in mu pomagati. Vsaka posamezna božja zapoved, bi se lahko začela z vrstico iz 2 Mz 20, 1–2, ki je tudi temelj in iztočnica za vse ostale. Izraelsko ljudstvo je zapovedi prejelo po Mojzesu, ko jih je ta peljal iz egiptovske sužnosti skozi puščavo v obljubljeni deželo, svobodo. Vse to se je dogajalo pred 3000 leti. V Svetem pismu najdemo dve poročili o desetih Božjih zapovedih, to je v Drugi in Peti Mojzesovi knjigi (2 Mz 20,1–17 in 5 Mz 5,6–21). Majhna razlika med besediloma nam kaže, da je človek od vsega začetka iskal načine in poti, da bi bile razumljive širšemu krogu ljudi. Vse do danes so zapovedi ostale tista vsebina vere, ki jih verniki dobro poznamo in tudi potrebujemo za

vsakdanje življenje, zato jih tudi znamo na pamet. Da bi se jih lažje naučili in si jih zapomnili, jih je Cerkev skozi zgodovino strnila in podala v krajši obliki. Najbolj je to opazno pri prvih treh zapovedih, ki jih je s tem tudi poenostavila. Hkrati se je vse do danes ohranila razporeditev zapovedi na dva dela, tako kot jih je, po pripovedovanju Svetega pisma, prejel Mojzes na dveh kamnitih ploščah. Tako se prve tri zapovedi nanašajo na odnos z Bogom. Urejajo t. i. tri različne načine naše vere v Boga. Ostale zapovedi, torej ostalih sedem, pa urejajo medsebojne odnose ljudi. Kljub razdelitvi so zapovedi med sabo tesno prepletene in povezane. O pomembnosti zapovedih nam priča tudi sodoben svet. Nauk zapovedi v glavnem upoštevajo vsi mednarodni dokumenti in vse demokratične ustave (27–33).

I. Veruj v enega Boga

Prve tri zapovedi, ki se tičejo odnosa človeka do Boga, so pravzaprav zapovedi svobode. Te zapovedi človeka varujejo pred sužnostjo namišljenih oz. nepravih bogov. Še posebej to velja za prvo Božjo zapoved. Življenje sodobnega človeka je polno nepravih bogov, kot npr. človek sam, tehnika, denar, šport, spolnost, horoskop itd. Naštete dobrine so za človeka pomembne in dobrodošle, vendar pa je z njimi potrebno ravnati svobodno in odgovorno. Ko pa človek izgubi te bogove, se mu zazdi, da je življenje brez smisla. Vera v enega Boga človeku daje veliko možnosti, saj se človek lahko sam odloča, saj je Bog velikodušen do človeka. Vera v enega Boga človeka vodi v iskanje in razmišljanje, vodi ga tudi v dialog z njim (35–42).

II. Ne skrni Božjega imena

Druga Božja zapoved človeka vzgaja v lepem govorjenju. Varuje nas preklinjanja, ki človeku lahko pride v navado in se brez kletvic ne zna več pogovarjati. Izgovarjanje nekulturnih besed in zloraba Božjega imena ruši odnos z Bogom, drugimi in samim seboj. Tako ta zapoved spodbuja k negovanju kulture in jezika. Človek se uči Božje ime izgovarjati spoštljivo in v veri. Vsak narod si je izoblikoval veliko priložnosti izgovarjanja Božjega imena. Vendar pa Boga ne izkoriščamo za sebičnost, kot je to v primeru okultizma. Z zavestnim in spoštljivim klicanjem Božjega imena, človek želi božjo bližino v vsaki življenjski situaciji (43–48).

III. Posvečuj Gospodov dan

Iz 5 Mz 5,12–16 lahko razberemo dva razloga za utemeljitev Gospodovega dne. Bog želi, da človek živi zdravo in kulturno. Besedilo govori o soboti kot o Gospodovem dnevu. Sobota se v hebrejskem jeziku imenuje *šabát*, kar pomeni prenehanje, mirni dan ali dan miru. Sobota je v prvi vrsti namenjena oz. posvečena Bogu in počitku, hkrati je namenjena tudi spominjanju rešitve iz sužnosti, za kar se na ta dan Judje zahvaljujejo. Tako se dan počitka spremeni v dan zahvaljevanja. Za kristjane to velja za nedeljski dan. V nedeljo je namreč Kristus vstal od mrtvih in pokazal človeku, da je rojen za odrešenje.

Delo je v življenju človeka pomembno, ga bogati in osrečuje. V prvih vrsticah Svetega pisma beremo, da je Bog delal šest dni, sedmi dan pa je počival. Tako je v naravo in človekovo srce posadil ritem dela in počitka. Nedeljo imenujemo tudi praznični dan. Počitek je tudi praznovanje. V nedeljo je v ospredju človek in ne delo. Človek se na ta dan posveti odnosom, najprej odnosu do Boga, do drugih in tudi do samega sebe. Znamenja kulturnega življenja so ravno prazniki, še posebej če praznovanje obogatimo z evharističnim praznovanjem. Višek kulture se odraža najbolj v odnosu do Boga, pa to velja za religije in kulture. Tako zapoved vzgaja tudi k zavesti za lepo in srečno življenje (49–56).

IV. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji

Prva zapoved, ki ureja medsebojne odnose, je zapoved o odnosih v družini. Vsak otrok izhaja iz družine. To je kraj, kjer se otrok največ nauči. Nauči se živeti, delati, ljubiti in tudi verovati. Zapoved je namenjena tako otrokom kot tudi staršem. Zapoved naroča spoštovanje, to pa je obojestranska lastnost. Tako je zapoved najprej namenjena staršem, kljub temu da naslavlja otroke. Starši, ki svoje otroke spoštujejo, smejo pričakovati spoštovanje svojih otrok. Otroci se namreč spoštovanja najprej naučijo ravno od svojih staršev.

Izrazov otrokovega spoštovanja je več, npr., da z veseljem in odgovornostjo izpolnjuje svoje dolžnosti, jim zaupa in se z njimi pogovarja, jim odpušča, se zanje zahvaljuje Bogu in moli, jih tolaži v stiski (58–63).

V. Ne ubijaj

Bog je človeku zaupal največji dar in to je življenje. Zapoved nam naroča spoštovanje in ljubezen do življenja. Skrb za življenje se odraža v zmernem pitju

alkohola, ne kajenju, obvarovanja odvisnostim, odnosu do hrane. V mladosti se mora človek vaditi in utrjevati v dobrem. To pomaga tudi pri premagovanju stisk in težav. Božji dar je tudi duhovno življenje. Zapoved kliče po tem, da budimo življenje človeku, ki razmišlja o samomoru, o evtanaziji ali splavu. Skrb za življenje v miru pripomore k naši skrbi za duhovno življenje. Tako lastne napetosti in probleme rešujemo s pogovorom in ne z nasiljem ali predrznostjo. Zapoved je namenjena tudi varnosti na cesti in izogibanju oblikam nasilja. Spodbuja nas k pravilni izbiri besed, da ne povzročamo krivic in drugih duševnih bolečin.

Ne gre zgolj za prepoved, ampak gre predvsem za vabilo spoštovanja in ljubezni do življenja (65–72).

VI. Ne nečistuj in IX. Ne želi svojega bližnjega žene

Zapovedi Ne nečistuj in Ne želi svojega bližnjega žene sta v učbeniku *V življenje* predstavljeni skupaj. Zaradi vsebine in lažjega razumevanja ju bomo tudi mi predstavili skupaj.

Človek se od ranega otroštva uči prijateljstva in zanimanja za drugi spol. Skozi odraščanje se spreminja pogled na prihodnost in življenje, s tem postanejo nekateri odnosi intenzivnejši in jim posvečamo več pozornosti, spet drugi počasi izginjajo. Prijateljski odnos med dekletom in fantom se lahko spremeni tudi v zaljubljenost. Na poti od zaljubljenosti do ljubezni se dekle in fant učita in spoznavata sprejemati drug drugega. Ta pot ne pozna bližnjic, zato je velikokrat naporna, zahteva odpovedovanja in vztrajnost. Pot je sicer dolga in pogosto naporna, je pa tudi lepa. Na tej poti se pripravljata na trenutek, ko si bosta brez pogojev in z vso ljubeznijo izrazila zvestobo za vse življenje ter se darovala drug drugemu tudi v spolnosti. Ženin in nevesta pri sklepanju svetega zakona izrazita obljubo ljubezni in zvestobe, ki je za kristjane pogoj za čisto spolnost. S spoštovanjem šeste in devete Božje zapovedi je sad čiste ljubezni vsako novo življenje. Človek se kot Bogu podobno bitje najbolj pokaže prav v upoštevanju teh dveh zapovedi, saj je Bog človeka ustvaril kot spolno bitje, kot moškega in žensko.

Šesta in deveta Božja zapoved sta tesno povezani in želita predvsem osmisliti in ovrednotiti spolnost in zanimanje za osebe drugega spola, ki je velik Božji dar.

Zapovedi človeka varujeta tudi pred zlorabo spolnosti, ljubezni in s tem tudi lastnega telesa. Hkrati človeka vzgajata k čistosti življenja ter h kreposti, ki je tesno povezana z zvestobo in ljubeznijo.

Deveta Božja zapoved je sicer v izvorni obliki napisana samo za moške, ker je se izoblikovala v obdobju nadvlade moškega spola. Podobno je veljalo še v Jezusovem času, zato ko govori o poželenju in podaja zapoved v Mt 5,28 obrača na moške. Vendar pa tako deveta božja zapoved in Jezusov poudarek veljata za moške in ženske.

Človek lahko z ljubeznijo druge osreči, v primeru ko ljubezen zlorabi, pa drugega prizadene in povzroči bolečine.

Najpogostejši obliki zlorabe spolnosti sta pornografija in prostitucija. Posledice vsakršnih spolnih zlorab so zelo težke. Žrtve potrebujejo veliko pomoči, da posledice premagajo.

Šesta in deveta zapoved varujeta tudi pred spolnimi boleznimi. Sicer za nekatere spolno prenosljive bolezni obstajajo zdravila, za najbolj neverno tovrstno bolezen, aids, še danes ni zdravila. Najboljša zaščita pred okužbami s spolno prenosljivimi boleznimi je zvestoba v spolnem življenju.

Mnoge cerkvene ustanove pomagajo obolelim pri zdravljenju, zdravim pa pomagata pri vzgoji v zdrav partnerski odnos.

Bog nam po teh dveh zapovedih želi srečno, lepo in čisto ljubezen (76–80).

VII. Ne kradi in X. Ne želi svojega bližnjega blaga

Ko govorimo o sedmi in deseti zapovedi, najprej pomislimo na materialno lastnino, predvsem na lastnino drugih. Materialne dobrine so pomembno področje človekovega življenja, zato zahtevajo veliko vzgoje za poštenost in pravičnost. Zapovedi sicer govorita predvsem o ravnanju z materialnimi lastninami, vendar pa kmalu ugotovimo, da je kraja lahko tudi drugačna. Pri kraji ne gre samo za odtujitev tuje materialne dobrine, ampak tudi za nematerialne danosti. Tako lahko na primer nekomu ukrademo dobro ime, službo oz. delovno mesto, prihodnost, vero, samozavest ali celo veselje do življenja.

V prvi vrsti sta zapovedi namenjeni pravični in pošteni ureditvi materialnih dobrin in lastnine.

Sedma zapoved govori neposredno o kraji in nas od nje odvrača, prav tako nas deseta zapoved odvrača od škodoželjnosti zaradi dobrin, ki jih imajo drugi. Varuje nas tudi pred nevoščljivostjo. Zapovedi nas učita tudi biti pozoren do t. i. sistemskih kraj in svarita pred njimi. Zapovedi je treba razumeti kot vabilo k poštenosti in dobrim delom. Kot krajo lahko razumemo tudi to, da ne storimo ničesar v primeru, ko bi lahko pomagali sočloveku, zaščitili uboge. V svetu postaja razlika med revnimi in bogatimi vse večja, zato ravno ti dve zapovedi kličeta k pravičnejši razporeditvi dobrin, k solidarnosti (82–89).

VIII. Ne pričaj po krivem

Osma božja zapoved v ospredje postavi besedo, pisano in izgovorjeno. Ker ima beseda veliko moč, moramo z njo odgovorno ravnati in uporabljati v dobro vseh. Spodbuja nas k govorjenju resnice in da slišano ali prebrano besedo kritično presojava. Čeprav ima zapoved korenine v pričanju na sodiščih, ima v vsakdanjem življenju širši pomen. V vsakdanjem življenju nas vabi, da drugih ne obsojamo, obrekujemo, etiketiramo, zaničujemo ali žalimo. Opogumlja nas k govorjenju resnice. Sodobni človek je hitro zapeljan v laž. Lahko je to preko medijev ali pa z lastnim bahanjem, prilizovanjem ali dobrikanjem. Posebna oblika laži so delne resnice ali polresnice. Zapoved nas vodi k temu, da cenimo, spoštujemo in ljubimo resnico, tudi takrat, ko boli. V določenih okoliščinah je težko povedati resnico, saj lahko koga prizadene ali rani. Spoštovanje resnice vodi k spoštovanju človeka in Boga (91–95).

1.7.2 Blagri

Kakor je Mojzes prejel Božje zapovedi na gori Sinaj, je tudi Jezus blagre razodel na gori. Da bi ga ljudje bolje slišali, se je povzpel na goro. V primerjavi z zapovedmi blagri ne prepovedujejo, ne zapovedujejo niti kaznujejo. Človeka smatrajo kot dobrega in ga k temu še bolj spodbujajo. Jezus v Mt 5,17 sam poudari, da upošteva zapovedi, jih pa je prišel dopolnit. Blagri so popolnoma drugače oblikovani in zvenijo blažje kakor zapovedi. S tem Jezus želi poudariti, da k izpolnjevanju blagrov nikogar ne sili niti ne bo nikogar kaznoval. Z izpolnjevanjem blagrov zagotavlja srečno življenje. Priznava pa, da so za izpolnjevanje zahtevnejši od zapovedi, saj se od človeka pričakuje velika odgovornost, sočutje, samostojnost in svobodno odločanje za dobro. Ljudje nismo vsi

enako sposobni za izpolnjevanje blagrov, kar Jezus naslika z besedami v Mt 5,13–14 (108–113).

I. Blagor ubogim v duhu, kajti njihovo je nebeško kraljestvo

Blagor govori o človeku, ki se ne ponaša s svojimi sposobnostmi in pozna svoje omejenosti. S svojimi sposobnostmi pomaga drugim in prizna, da tudi sam potrebuje pomoč. Govori o družinskih članih, ki se veselijo drug drugega in priznavajo medsebojno pomoč. Ubog v duhu je človek, ki je odprt za Boga. Z vero v Boga lahko človek živi odgovorno in srečno. Blagor vabi tudi k hvaležnosti za vsakogar in vse (116–117).

II. Blagor žalostnim, kajti potolaženi bodo

V tem blagru Jezus nagovarja tiste, ki so sočutni in solidarni z žalostnimi. Takim ni vseeno za druge, kako ti živijo in v svojem sočutju se ne pretvarjajo, ampak se vživijo v njihovo bolečino. Velikokrat je dovolj že naša prisotnost ob drugem in čas, ki si ga vzamemo zanje. Solidarnost do drugih lahko izrazimo tudi v molitvi zanje. Gotovo je največji zgled solidarnosti Jezus, ko je zdravil bolne ter mrtve vračal v življenje. V solidarnosti je šel do konca s prostovoljnim sprejemom križa. Potolažen je bil ob vstajenju, kar nam nazorno pokaže na minljivost žalosti in na končno tolažbo v večnosti (118–119).

III. Blagor krotkim, kajti deželo bodo podedovali

Krotkost pomeni nenasilnost. Krotak človek je tisti, ki za dosego svojega cilja ne uporabi nikakršnega nasilja, pri podajanju resnice je spoštljiv in prijazen, zna prisluhnuti drugemu in ga upoštevati. Krotak človek si vzame čas za Gospodov dan, ker ve, da to potrebuje (120–121).

IV. Blagor lačnim in žejnim pravičnosti, kajti nasičeni bodo

Ta blagor človeka spodbuja k prizadevanju za pravičnost, ne samo pravičnost zase, ampak predvsem druge, šibkejše. Razteza se na mnoga življenjska področja: bolezen, nerojeni otroci, denar, ugodnost, šport, kulturo, mladi idr. (124–125).

V. Blagor usmiljenim, kajti usmiljenje bodo dosegli

Usmiljenje se v tem blagru nanaša na pomoč drugim iz čiste ljubezni, na pomoč brez lastne koristi. Ljubezen lahko darujemo in jo kot dar prejmemo, ne moremo je od nikogar izsiliti (126).

VI. Blagor čistim v srcu, kajti Boga bodo gledali

Čisti v srcu so ljudje, ki čisto in iskreno ljubijo, so ljudje z dobrimi in čistimi nameni. Središče ljubezni je ravno srce in v srcu se rodi tudi greh, zato Jezus blagruje človeka čistega srca. Človek čistega srca je najbolj podoben Bogu in je zelo srečen. Čistost srca se nanaša predvsem na človekove namene, na dosego določenih življenjskih ciljev. Nečisto srce ruši medsebojne odnose, vodi celo v izkoriščanje in zlorabo drugega (127).

VII. Blagor tistim, ki delajo za mir, kajti imenovani bodo Božji sinovi

Mir je dobrina vsakega posameznika in tudi svetovna dobrina. Za mir si je treba najprej prizadevati v domači družini, šoli, med prijatelji. Blagor uči življenja v miru z drugimi in s seboj, hkrati pa tudi z Bogom. S prizadevanjem za mir postajamo Božji prijatelji.

VIII. Blagor tistim, ki so zaradi pravičnosti preganjani, kajti njihovo je nebeško kraljestvo

Ta blagor je tesno povezan z blagrom, ki govori o čistosti srca. Oba blagra zagovarjata iskrenost, krepost, ki je zelo zahtevna v neiskrenem svetu. Za pravičnost je potrebno veliko poguma in vztrajnosti. Jezus je s svojimi besedami in življenjem pokazal, da je za pravičnost treba tudi trpeti. Blagor vzgaja k zagovarjanju resnice, ne zahteva pa herojskih dejanj (129–130).

1.8 Cerkev

Jezusovi učenci so po vstajenjskem dogodku, še bolj pa po binkoštih, bili silno navdušeni nad krščansko skupnostjo in življenje v njej jim ni predstavljajo težav. Skupnost so tudi širili in tako oznanjali evangelij. Iz zgodovine se lahko človek nauči, da skupnost brez vere v Boga hitro razpade. Življenje v skupnosti tako mora biti prepleteno s povezovalnimi simboli, obredi in vrednotami. V takih skupnostih je prisoten tudi Bog in znotraj nje se dogajajo čudovita dela (Gerjolj idr. 2007, 154–156).

Kmalu je prva krščanska skupnost naletela na mnoge nasprotnike, zaradi katerih sta bila apostola Peter in Janez zaprta v ječi in bila zasliševana. Iz moči, prejete od Jezusa, sta naredila veliko dobrega, vendar se s tem nista ponašala. V skupnosti, kjer se še danes dogajajo dejanja ljubezni, pravimo, da pričajo o živem Jezusu (158–160).

V Cerkev prihaja Jezus po oznanjevalcih, torej po starših, prijateljih, botrih, dobrih duhovnikih, katehetih, misijonarjih, učiteljih in drugih vzgojiteljih. Prišel je tudi za vse tiste, ki ga ne poznajo, te poti so pogosto neznane in skrivnostne (116).

Z zakramenti uvajanja v krščansko življenje, sv. krst, sv. birma in sv. evharistija, se vedno bolj vključujemo v krščansko občestvo oz. Cerkev (Gerjolj idr. 2009, 140). Z zakramentoma svetega zakona in svetega mašniškega posvečenja ali svetega reda Kristus Cerkvi podeljuje poslanstvo gradnje Božjega kraljestva (174).

V zakramentu svete evharistije Cerkev povezuje vernike med seboj in posameznika z Bogom. Evharistija je nadgradnja judovskega praznika pashe. Ta obred tudi kristjane uči, kako lahko še danes rešujemo probleme in spore z odpuščanjem. Pashalno jagnje je zamenjal Kristus, torej nas odrešuje in se nam daje v hrano. Za vsako skupnost je pomembno sprotno reševanje težav in pristen ter iskren odnos z Bogom, torej potrebuje svoja obhajanja (Gerjolj idr. 2005, 44–48).

V Apostolskih delih in Pavlovih pismih ter pismih drugih apostolov je zapisano življenje prvih kristjanov, ki so se zbirali po škofijah. Škofije so nastajale okrog apostolov in njihovih naslednikov v takratnih mestih. Še danes je tako. Škofijo vodi škof oz. ordinarij, ki mu pomagajo pomožni škofje. Škofje ene države sestavljajo škofovsko konferenco, v Sloveniji je to Slovenska škofovsko konferenca, več škofij skupaj tvori eno cerkveno pokrajino oz. metropolijo, ki jo vodi eden izmed škofov in se imenuje metropolit. Kot manjši deli škofij so že v prvih stoletjih po Kristusu na podeželju začele nastajati župnije. Vodenje teh prevzemajo posamezni duhovniki oz. župniki. Njegova naloga je oznanjevanje Božje besede, skrb za versko vzgojo in vodenje bogoslužij. Tako vodi del Božjega ljudstva določene škofije v škofovem imenu (167–169).

Župnija je občestvo vernih oz. organizirana skupnost vernikov. Člani župnije so vsi krščeni, vsi, ki vidno sodelujejo v župniji in tudi pokojni, ki se jih spominjamo v molitvi. Bolj posamezniki v župniji sodelujejo bolj je le ta dejavna in živa. Oznanjevanje, praznovanje in služenje so glavne naloge posamezne župnije. Za uresničevanje tega

poslanstva mora biti župnija dobro organizirana, posamezniki znotraj nje pa vključeni v razne manjše skupine (184–186).

Poznamo teritorialne in personalne župnije. Teritorialne so tiste, ki obsegajo določen del škofijskega ozemlja. Personalne župnije obsegajo določeno zaokroženo skupino ljudi ne glede na teritorij (bolniške župnije). V večjih krajih, torej tudi večjih župnijah, župniku pri vodenju pomaga kaplan ali kak drug duhovnik in tudi župnijski pastoralni svet. Več župnij skupaj, običajno deset, se povezuje v dekanije, ki jih vodijo dekani. Te na predlog duhovnikov imenuje škof. Dekanova naloga je, da mesečno zbira duhovnike svoje dekanije. Na srečanjih se dogovorijo, kako si bodo med sabo pomagali in kaj skupaj naredili. V posameznih dekanijah se srečujejo tudi župnijske skupine na dekanijskih srečanjih (dekanijsko srečanje pevskih zborov, mladine, župnijskega pastoralnega sveta, ministrantov idr.). Ker je nastala potreba po večji enotnosti znotraj škofije, so se dekanije začele povezovati v arhidiakonate, naddekanate ali pastoralna področja. V posamezni škofiji so župnijam, dekanijam in pastoralnim področjem pri njihovem delu v pomoč ustanove škofijskega in medškofijskega značaja. Tako se posamezni skupini ljudi (mladina, družine idr.) ali dejavnostim (katehezi, misijonom idr.) posvečajo razni sveti, komisije, odbori. Pogosto dejavnosti vodijo tudi posamezne redovne skupnosti, te se na tak način vključujejo v župnijsko življenje (169–170).

Korenite spremembe v delovanju in poslanstvu Cerkve je prinesel Drugi vatikanski koncil, ki je zasedal v Rimu od 1962 do 1965. Koncil je začel voditi papež Janez XXIII., nadaljeval pa njegov naslednik papež Pavel VI.. Pokazala se je potreba po prilagoditvi Cerkve novim razmeram in potrebam. Koncil je temeljito spremenil bogoslužje, spregovoril o poslanstvu Cerkve v sodobnem svetu, ekumenizmu dal nov polet, poglobil in utemeljil razmišljanje o verski svobodi. Laikom je zaupal veliko vlogo v Cerkvi in jim dal tudi odgovorne dolžnosti, saj laiki in duhovniki sestavljamo isto Cerkev (142–143).

Cerkev si prizadeva za medsebojno spoštovanje in ljubezen tudi v dialogu z drugimi cerkvami in verskimi skupnosti (Gerjolj idr. 2007, 30).

Iz življenja prve cerkve se lahko učimo tudi o solidarnosti. Vse imetje je bilo za skupnost in njihovo dobro. To Cerkev uči skozi vsa stoletja. Veliko posameznikov in organizacij dela za blagor ljudi in k temu je povabljen tudi vsak član Cerkve. Kristjani se moramo že zgodaj učiti, kako lahko pomagamo, da bo prihodnost lepša in boljša (Gerjolj idr. 2009, 10).

Cerkev po vsem svetu pošilja posameznike v misijone, da drugim narodom posredujejo Kristusovo ljubezen, saj smo kristjani odgovorni za ves svet, ne samo zase in svoje okolje. Z misijonsko dejavnostjo Cerkev uresničuje Jezusovo naročilo »pojdite in učite vse narode«. Kristjani doma, po župnijah, z misijonarji po svetu lahko sodelujemo in jim pomagamo z različnimi akcijami (Gerjolj idr. 2005, 179–180).

Tako ima tudi Cerkev na slovenskem ustanove, namenjene dobrodelnosti: Karitas, Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov, Družinski center Betanija, Frančiškanski družinski center, Društvo Samaritan, skupine Vera in luč, Salezijanska dobrodelna ustanova Skala, Vincencijeva zveza dobrote idr. (173–176).

1.9 Zakramenti

Jezus vsakega kliče po imenu in vstopa v njegovo življenje. Vstop Jezusa v življenje posameznika in skupnosti je viden pri zakramentih (Gerjolj idr. 2007, 92).

Dogodki in ljudje po znamenjih vstopajo v življenje vsakega posameznika, s tem postajajo posebni in enkratni, torej postajajo zakramenti. Svet, ki nas obdaja, je poln božjih sledi in je znamenje Stvarnika. Torej je za vernika ves svet en sam velik zakrament. Izvor zakramentov je v učlovečenju Jezusa Kristusa. Kristus je s svojo smrtjo in vstajenjem dal samega sebe v spomin. V svoji ljubezni je bil brezpogojen, zato je on sam največji zakrament ljubezni in bližine. Tako so zakramenti znamenje ljubezni Boga do človeka. Po zakramentih se kristjanom posebej približa oseba Jezusa Kristusa. Vernik obhaja zakramente v najbolj pomembnih trenutkih in življenjskih odločitvah. Kristus je hotel, da se po znamenjih posreduje in udejanja njegovo življenje v Cerkvi. Zato je on tisti, ki daje zakramente in je zakrament, on je tisti, ki krščuje, birma, odpušča grehe, združuje zakonce, kliče duhovnike, mazili bolne. Duhovniki zakramente podeljujejo oz. jih posredujejo. To, kar je v svojem življenju delal Kristus, danes nadaljuje Cerkev. Cerkev posreduje zakramente in je tudi sama zakrament. Je zakrament edinosti v veri, upanju in ljubezni. Vsak zakrament je odprt za praznovanje, torej za srečanje Boga s človekom in obratno. Po znamenjih in simbolih se v zakramentih Bog dotika življenja vernika. Tako ga spremlja v najpomembnejših trenutkih življenja, od rojstva do smrti (Gerjolj idr. 2009, 133–138). Sedem zakramentov razdelimo na: zakramenti uvajanja (sveti krst, sveta birma, sveta evharistija) (140), zakramenta ozdravljenja (sveta spoved

in sveto bolniško maziljenje) (162) in zakramenta poslanstva (sveti zakon in sveto mašniško posvečenje ali sveti red) (174).

V učbeniku za 8. razred *V življenje* je pri vsakem zakramentu predstavljen tudi potek celotnega obreda podeljevanja posameznega zakramenta. Mi bomo v nadaljevanju pogledali posamezen zakrament in nanizali glavne poudarke, ki jih učbenik obravnava pri posameznem zakramentu.

1.9.1 Sveti krst

Pri svetem krstu Jezus vstopa v življenje posameznika in ga pokliče po imenu (Gerjolj idr. 2007, 92).

Je temeljni zakrament, saj na njem vernik gradi svoje življenje in je tudi podlaga za prejem ostalih zakramentov. V Svetem pismu Stare zaveze za zakrament svetega krsta najdemo dogodke, ki so predpoda in spominjajo na ta zakrament (vesoljni potop, prehod Izraelcev čer Rdeče morje, voda in skale sredi puščave, sedemkratni potop Naamana v reki Jordan idr.). V Novi zavezi se da krstiti sam Jezus in s tem sprejme usodo grešnega človeka. V prvi Cerkvi so se odrasli na krst dolgo pripravljali. Pri krstu so jih potopili v vodo. Danes krščujemo že male otroke, ki jih krstimo v veri njihovih staršev. Pri krstu se danes kandidata oblije z vodo. Pri krstu se sklene prijateljstvo z Jezusom za vse življenje, Bog nas povabi in vključi v Cerkev. Zakrament se podeljuje med sveto mašo, ko je zbrano večje število ljudi. Bog po zakramentu krsta izbriše izvorni greh in nas s tem povabi k premagovanju tega greha. Središče obreda je oblikanje z vodo, ki predstavlja potop grešnega človeka in prerodi za Božje življenje. Bog s krstom človeku odpre vrata v večno življenje. Potrditev krsta simbolizira maziljenje s krizmo in se s tem pridružimo Božjemu ljudstvu. Kot Jezusovi sodelavci smo deležni trojne službe: duhovniške, preroške in kraljevske. Pri krstu človek dobi novo dostojanstvo, kar ponazarja bela obleka. Z obleko se sprejme tudi način krščanskega življenja. Osvobojeni grehov in preteklosti smo najbolj podobni Kristusu. Kristusovo zmago nad temo pri krstu simbolizira prižgana sveča. Kristus svojim učencem daje poslanstvo biti luč sveta. Kristjani smo deležni Kristusovega ognja, ki nas spremlja skozi življenje. Krstna sveča se hrani in se prižiga v slovesnih in prazničnih trenutkih, ob praznovanju drugih zakramentov in življenjskih jubilejih (Gerjolj idr. 2009, 140–144).

1.9.2 Sveta birma

Sveta birma je praznik binkošti, prihod Svetega Duha, ki ga opisujejo Apostolska dela. Sveta birma je zakrament zrelosti, ki nas okrepi s sedmerimi darovi Svetega Duha, kakor so se izoblikovali v krščanski tradiciji (dar modrosti, dar umnosti, dar svêta, dar moči, dar vednosti, dar pobožnosti, dar strahu Božjega). Število sedem kaže na popolnost in polnost. Ti darovi kristjanu pomagajo v njegovem samostojnem krščanskem in odgovornem življenju. S prejemom zakramenta svete birme postanemo polnoletni kristjani. Najpogosteje zakrament podeli škof z obredom maziljenja s krizmo. Birmanca pri prejemu zakramenta spremlja boter, ki med obredom položi roko na birmančevo ramo in ga skupaj s škofom pospremi v samostojno življenje (148–152).

1.9.3 Sveta evharistija

Ljudje ob različnih priložnostih skupaj obedujemo in praznujemo, s tem se zahvalimo drug drugemu in tudi Bogu. Taka praznovanja ponazarjajo evharistijo, ki pomeni zahvalo oz. zahvalni dar. Eden najpomembnejših dogodkov v Stari zavezi je izhod Izraelcev iz egiptovske sužnosti. Noč, v kateri se je to zgodilo, so imenovali *velika noč*, ki jo judje obhajajo in praznujejo vsako leto s pashalno večerjo. Praznovanje traja vso noč in del obreda je pogovor in vzgoja svojih otrok. Znamenja, ki so prisotna pri praznovanju, razlaga oče (jagnje, nekvašen kruh, grenka zelišča, kelih z vinom). Na veliki četrtek je Jezus pashalno večerjo obhajal skupaj s svojimi učenci. Med to večerjo je postavil zakrament svete evharistije. Tako judovski pashi da novo vsebino, nov pomen kruhu in vinu. Zakrament je vir in višek krščanskega življenja in dovršuje uvajanje v krščanstvo. Prejemanje zakramenta predpostavlja krstno vero, vero v osvoboditev od greha, odprtost za večnosti in članstvo Cerkve. S tem se dopolni zakrament svetega krsta. V tem zakramentu je Jezus človeku najbolj blizu, saj se mu daje v hrano (154–158). Z obhajanjem evharistije obogatimo praznovanja, ki so vpeta med delovne dni. Dan počitka in zahvaljevanja je za kristjane nedelja, ki jo imenujemo Gospodov dan. Spoštovanje in posvečevanje narekuje tretja Božja zapoved. Obhajanje nedelje je pokazatelj kulturnosti (51–53). Po evharistiji nam Jezus daje veselje in vedrino v življenju. Učenca na poti v Emavs (Lk 24, 13–35) sta po velikonočnih dogodkih bila razočarana nad življenjem. V to stanje je vstopil Jezus in se ju dotaknil, jima vlil upanje in pogum. Po lomljenju kruha sta spoznala Jezusa, ki ju ni zapustil (Gerjolj idr. 2007, 150–152). Evharistijo kristjani

prejemamo pri sveti maši, ko je zbranih več ljudi, nas ta povezuje med seboj in z Bogom (Gerjolj idr. 2005, 44).

1.9.4 Sveta spoved

Z zakramenti uvajanja v krščanstvo kristjani prejmemo Kristusovo novo življenje in smo odrešeni, hkrati pa pri sebi in drugih najdemo nagnjenost k slabemu, torej grešnemu. Bog človeka sprejema celostno, kot duhovno, duševno in telesno bitje. Bolezen na enem področju sčasoma oboli tudi ostali dve. To se kaže tudi pri zakramentih. Človekove duhovne bolezni ozdravlja pri zakramentu svete spovedi in tako kliče nazaj v življenje ljubezni. Zakrament vsebuje izpoved, odpuščanje in pokoro, tako ga lahko različno pojmuje (zakrament odpuščanja, zakrament pokore ali zakrament sprave). Človek spoved potrebuje, da se razbremeni in osvobodi grehov. Gre za osebno izpoved, pri kateri ničesar ne skrivamo, ampak ubesedimo življenjska dejanja in področja, ki so grešna. Bog pri odpuščanju ne postavlja nobenih pogojev in zahtev, saj brezpogojno ljubi. Grehe sicer povemo duhovniku, ki pa le v Kristusovem imenu zagotovi odpuščanje. Po izpovedi in priznanju svojih grehov molimo kesanje in sklenemo, da se bomo poboljšali. Ta sklep podpremo z obljubo opravljanja pokore, ki je znamenje zahvale za odpuščanje. Pokoro predlaga spovednik ali mi sami in jo nato spovednik potrdi. Pokoro imenujemo tudi spravno dejanje, ker gre za spravo z Bogom, sočlovekom in samim seboj. V spravi začutimo Božjo ljubezen, sprejmemo sebe take kot smo in prizadevanje za spremembe v svojem življenju pripeljejo do iskrenejših in lepših odnosov z drugimi (Gerjolj idr. 2009, 162–166).

1.9.5 Sveto bolniško maziljenje

Jezus človeka v stiski in bolezni spremlja, krepi in opogumlja po njegovih partnerjih, sorodnikih, prijateljih in drugih, ki zanj molijo. V življenju se človek sreča z različnimi boleznimi, posebej težka in neozdravljiva bolezen človeka sooči z resničnostjo smrti. Srečanje s svojo ali drugo ranljivostjo in krhkostjo pomaga k zrelosti. Jezus je v svojem zemeljskem življenju bolnike ozdravljil, sedaj to nadaljuje po zakramentu bolniškega maziljenja, ki je velik Božji dar. Zakrament je namenjen vernikom, ki čutijo mejo svojega zemeljskega življenja. Pri zakramentu bolnik prejme milost tolažbe, miru in poguma. Duhovnik s tem zakramentom prinaša Božjo pomoč in tolažbo. Podeli se ob bolniški postelji ali med sveto mašo. Ta zakrament je tretji po vrsti in zadnji, pri katerem kristjana

mazilijo. Spremljanje bolnika in molitev zanj, mu dajeta zavest da ni sam, zapuščen in najde smisel svojega trpljenja (169–172).

1.9.6 Sveti zakon

S hrepenenjem po ljubezni je človek najbolj podoben Bogu. Bog je človeka ustvaril za ljubezen, kar povedo že prve vrstice Svetega pisma in nadalje o tem govori apostol Pavel v prvem pismu Korinčanom. V moči partnerske ljubezni med ženo in možem se ta odločita za skupno življenje. Po zakramentu svetega zakona Bog njuno skupno življenje blagoslovi in krepí v stiskah in preizkušnjah. Znamenje Kristusove navzočnosti med zakoncema je prvi čudež, ki ga je Jezus naredil ravno na svatbi (Jn 2,1–12). Tako je zakrament svetega zakona simbol ljubezni med Kristusom in Cerkvijo, gre za znamenje Božje in človeške ljubezni. Krščanski zakon je nerazdružljiva zveza med možem in ženo. Zakrament si podelita zakonca med sabo, duhovnik, ki je pri tem navzoč, je le predstavnik Cerkve. Vloga duhovnika je klicanje Božjega blagoslova nad to skupno odločitvijo. Zakrament se najpogosteje podeljuje med sveto mašo. Zakonca si s prejemom zakramenta obljubita brezpogojno ljubezen, zvestobo in spoštovanje do konca življenja. Znamenje tega je izmenjava prstanov. Zakonca tako postaneta znamenje in sodelavca Božje ljubezni. To je ljubezen, ki osrečuje, se podarja in ustvarja novo življenje (174–178).

1.9.7 Sveti red

Jezus je poklical dvanajst apostolov za poslanstvo oznanjanja Božje besede. Danes to poslanstvo nadaljujejo duhovniki. Jezusova struktura apostolskega zbora s Petrom na čelu se danes nadaljuje z rimskim škofom in drugimi škofi. Vsi ti skupaj vodijo Cerkev. Tako govorimo o zakramentu apostolske službe, ki ima tri stopnje: diakonsko, duhovniško in škofovsko. Pri ustanovitvi evharistije Jezus k praznovanju le te povabi apostole. Tako postanejo apostoli in kasneje vsi duhovniki kristusovi služabniki oz. sodelavci. Za duhovniško službo kliče Jezus može izmed ljudi. Duhovnik v svoji službi oznanja Božje kraljestvo, služi ljudem in deli oz. posreduje zakramente. Duhovnikova naloga pri podeljevanju zakramentov je, da ljudi na prejem dobro pripravi in jih posreduje odgovorno. Redno deli tri zakramente: krst, evharistijo in bolniško maziljenje. Je vodja krčanske skupnosti, torej v službi duhovništva vodi skupno duhovništvo, ki ga kristjani prejmemo pri zakramentu sv. krsta. Duhovnik v katoliški cerkvi se ne poroči, tako se svojemu poslanstvu lahko popolnoma preda. Zakrament svetega reda podeljuje škof med

mašo s polaganjem rok na novomašnika, posvetilno molitvijo in maziljenjem rok s sveto krizmo (181–184).

1.10 Življenje

Iz povzetka na pogled na življenje Matere Terezije vidimo, da le to nudi veliko izzivov in priložnosti, kar mu daje svojo lepoto. Posebno lepoto mu daje človekov čut, da je darovan drugemu. Življenje je pogosto naporno in težko. Pavel vabi k poštenemu in pravičnemu premagovanju najrazličnejših ovir v življenju. Vsakomur je dano njemu lastno življenje, ki ga živi (Gerjolj idr. 2009, 11–13). K pogumnemu in odločnemu koraku v življenju človeka spodbujajo njegove sanje, ki jih sanja o lepi prihodnosti. Te sanje pripomorejo k postavitvi ciljev, ki jim v življenju sledimo (15–17). Vsak je povabljen, da po vzoru apostolov v življenju naredi čim več dobrih dejanj. S tem pričuje o velikonočni skrivnosti – Jezus živi (Gerjolj idr. 2007, 161).

Bog je človeku dal življenje, zato je to največja vrednota. Mladostnik to v dobi odraščanja najbolj spoznava in se zave, ko se znajde v stiski (163–165). »Obhajanje cvetne nedelje nas vabi, da se v življenju ne ustavimo ob zunanjem in trenutnem navdušenju, temveč da z Jezusom pogumno stopamo v prihodnost tudi takrat, kadar slutimo, da se bomo morda srečali s trpljenjem.« (131) Bog želi, da življenje čutimo in izkusimo. Občutljivost človeka varuje pred zablodo in uničevanjem življenja. Primer tega je svetopisemska osebnost Mojzes, njegovo življenje in srečanje z Bogom v gorečem grmu (Gerjolj idr. 2005, 40).

Stvari, ki jih v življenju uporabljamo zmerno in modro, so v službi življenja. K varovanju življenja nas nagovarjajo zapovedi (Gerjolj idr. 2007, 163–165).

Uresničevanje III. zapovedi kaže na skrb za kulturno (obhajanje praznikov), lepo in zdravo življenje (počitek med delom) (Gerjolj idr. 2009, 51–52).

V IV. zapovedi se obljuba dolgega in srečnega življenja nanaša na spoštovanje staršev. Za življenje so odnosi v družini najbolj pomembni (60).

V. zapoved uči varovanja življenja. Zaradi podarjenosti življenja od Boga, je človekova naloga, da ga varuje, zanj skrbi in ljubi. Z zmernim uživanjem dobrin se kaže skrb za življenje (66). V Svetem pismu so podani primeri, kdaj so zemeljske dobrine v službi življenja, npr. vino (Sir 31,25–29) (Gerjolj idr. 2007, 66).

1.10.1 Krščansko-moralno življenje

Samostojen in odgovoren kristjan se odloča po vesti. Po vesti nam govori Bog, le-ta pa se izoblikuje v pogovoru z njim (Gerjolj idr. 2005, 9). Kreposti krščanskega življenja so zajete v zapovedih in blagih, ki jih obravnava učbenik *V življenje*. Primeri krščanskega življenja oz. življenja iz vere so nanizani v učbeniku *Gradimo prihodnost*. Za primer so vzete starozavezne osebnosti: Abraham, Jožef, Jakob, Mojzes, Izraelsko ljudstvo na poti v obljubljeni deželo. Preko njih se učenec sreča s krščanskimi krepostmi: reševanje težav s pomočjo Boga, zaupanje, posredovanje vere, zgled staršev, sprejetost drugega človeka, odpuščanje, čistost, pravičnost, podjetnost, gospodarnost, solidarnost, ljubezen, spoštovanje sebe in druge, sprava.

1.10.2 Zakonsko in družinsko življenje

Človek se vse življenje uči odnosov. Prvih odnosov se otrok uči v družini, ki so podlaga za njegove nadaljnje odnose v življenju. O odnosih v družini nam najprej spregovori IV. božja zapoved, ki varuje odnose znotraj družine (Gerjolj idr. 2009, 60). Bog s šesto in deveto zapovedjo posebej obvaruje odnos med žensko in moškim (76). Dober primer zakonske ljubezni poda učbenik *Gradimo prihodnost*. S pomočjo Tobija mladostnik spozna, koliko truda je potrebno vložiti v zakonsko življenje že pred samo sklenitvijo poroke. Na tej poti imajo pomembno vlogo starši. Fant in dekle z zaroko pokažeta staršem in okolici, da se resno pripravljata na skupno življenje. Pri tem jima starši in okolica lahko veliko pomagajo ali ovirajo. Tobija svojo ženo Saro sprejema kot celega človeka in to ji da vedeti, da je ljubljena in je zmožna tudi sama ljubiti. Spozna, da v skupno življenje spadata spoštovanje in molitev (Gerjolj idr. 2005, 71–77). Ljubezen je ena od Božjih darov. Iz ljubezni se fant in dekle poročita in se jima rodijo otroci. Ustvarita skupnost, ki ji pravimo družina. V družini se otrok od staršev uči ljubezni. Vsak posamezni družinski član lahko prispeva k skupni družinski sreči, ki potrebuje veliko t. i. *hrane* (80–82).

1.10.3 Krščanski socialni nauk

V državnih zakonih in mednarodnih dokumentih najdemo temelj v Božjih zapovedih, ki govorijo o medčloveških odnosih. Jezusov poudarek enakopravnosti in človekovega dostojanstva je močno prisoten v sodobnih zakonih. Dolžnost državljana je, da pomaga oblikovati zakone ter jih spoštovati. Posebej verniki smo odgovorni člani skupnosti oz.

države. Naloga je lepa in ustvarjalna, ni enostavna. Posebej se to kaže v dolžnosti pri oblikovanju pravičnih zakonov, ki morajo biti v skladu z zapovedmi in evangelijem. Krščanski nauk in življenje po veri prispeva k splošni blaginji človeštva (Gerjolj idr. 2009, 99–102). Kristjani z življenjem po blagih posredujejo odgovornost zase in okolico (Gerjolj idr. 2009, 113), prizadevanje za pravičnost, zase in predvsem za šibkejše (125) in prizadevanje za mir s seboj, z drugimi in z Bogom (128).

1.11 Eshatologija

Človekov duh vseskozi ostaja isti, ne glede na to, koliko se spreminja njegovo telo. Življenje ne usahne, ko človekovo telo umre. Temelj večnega življenja je postavil Jezus s vstajenjem od mrtvih (Gerjolj idr. 2007, 127–128). Lik Mojzesa mladostniku pomaga osvetliti prihodnost življenja. Vse do smrti si postavljamo cilje. Končni cilj življenja je življenje v Bogu, ki je resnična obljubljen dežela, ki jo dosežemo s smrtjo (Gerjolj idr. 2005, 56–57).

1.12 Angeli

Ena prvih molitev, ki se je naučimo v otroštvu, je »Sveti angel«. V tej molitvi angela prosimo za varstvo in spremstvo. Angeli so Božji služabniki, ki nam pomagajo, da postajamo boljši. Angeli nikoli ne kaznujejo. So osebna bitja, neumrljivi, imajo um in voljo. Dobri ljudje v našem življenju opravljajo vlogo angelov (starši, učitelji, kateheti, zdravniki, krstni in birmanski botri, duhovniki, vrstniki, knjige). Svetopisemska knjiga Tobit predstavi vlogo angela v življenju mladega Tobita. Angel Rafael mu pomaga na poti, mu svetuje, se z njim pogovarja, vendar zadano nalogo mora Tobit opraviti sam (Gerjolj idr. 2005, 60–68).

2. JEZIK IN TEOLOŠKI PRISTOP

Učbeniki so sistematični, jasni in pregledi. V njih je opazna didaktična pot pridobivanja novih spoznanj, ki vodijo k liturgiji. Vsak zase je skladen s postavljenimi cilji pouka in z učnim načrtom posameznega razreda. Vsebin v vsakem učbeniku je dovolj, da se le-te lahko obravnavajo skozi vse veroučno leto, od septembra do junija, kakor je zahteva PZ 238. Vse tri učbenike odlikuje privlačna govorica. Ustvarjalci so upoštevali, da je jezik živa tvorba, ki se nenehno spreminja. Da bi otrokom bolj približali vsebino, so se trudili izogniti tradicionalni verski govorici, ki je bila veliko bolj prisotna v starejših katekizmih za veroučno poučevanje. SPK pravi, da je za inkulturacijo vere, v našem primeru gre za kulturo slovenskega naroda in jezika, pomembno pospeševati novo izražanje evangelija po evangelizirani kulturi in iskati jezik (govorico) vere, ki je skupna dediščina med verniki in torej temeljni dejavnik občestva (203). »Inkulturacija vere je v nekaterih vidikih delo govorice (jezika). Zato mora kateheza upoštevati in vrednotiti jezik, lasten sporočilu, predvsem svetopisemskemu pa tudi zgodovinsko tradicionalnemu jeziku Cerkve (simbol, liturgija) in tako imenovanemu jeziku verskega nauka (dogmatični obrazci); potrebno je tudi, da se kateheza poveže z oblikami in izrazi, lastnimi kulturi tistega, ki mu je namenjena; končno je potrebno, da kateheza spodbuja nove izraze evangelija v kulturi, v katero je bil vsajen. Pri procesu inkulturacije evangelija se kateheza ne sme bati uporabljati tradicionalnih vzorcev in tehničnih izrazov vere, temveč jim mora dati njihov pomen in pokazati njihovo bistveno pomembnost, z druge strani pa je dolžnost kateheze, da odkrije otrokom in mladini našega časa in tudi drugim prilagojeno govorico: govorico za študente, izobražence in znanstvenike, govorico za nepismene ali preproste ljudi, govorico za prizadete itd.« (SPK 208) Navedeno so učbeniki upoštevali z uporabo preprostega jezika, ki je sodoben in živ in tako blizu otrokom ter njihovemu položaju. Hkrati je govorica dovolj resna in dostojna. To jim dajejo izpisi iz Katekizma katoliške cerkve (Gerjolj 2009, 87).

Otroke posamezen učbenik nagovarja celostno. Celotna oprema je sodobno oblikovana. Uporabljenih je veliko različnih barv in tehnik pisave. Tako so zgodbe v uvodih v katehezo pisane v drugačni tehniki kot ostalo besedilo. Svetopisemski citati in druge misli ter spodbude so obarvane in s tem izstopajo od besedil, ki razlagajo vsebino kateheze. Izpisi posameznih členov iz KKC so pisani krepkeje in na temnejši podlagi, kar nakaže

na resnost besedila. Veliko verske sporočilnosti je podano v slikovni govorici. »Viri« kateheze imajo vsak svojo lastno govorico, ki ji daje obliko bogata različnost dokumentov: svetopisemski odlomki, liturgična besedila, spisi cerkvenih očetov, izjave cerkvenega učiteljstva, simboli vere, pričevanje svetnikov, teološka razmišljanja. Živi vir Božje besede in »viri«, ki iz nje izhajajo in v katerih se izraža, dajejo katehezi merila za posredovanje njenega sporočila vsem tistim, v katerih je dozorela odločitev, da gredo za Jezusom Kristusom.« (SPK 98)

V učbenikih je veliko svetopisemskih odlomkov in citatov. Učbeniki so oblikovani po narativno-teološki metodi. »Ta metoda ustreza velikemu številu bibličnih tekstov, ki so narativne – pripovedne narave. Poglobljen pristop k Svetemu pismu predpostavlja branje širših kontekstov in ne samo branja po odlomkih oz. »perikopah« (grško perikopē obrezovanje, odbitje, okrnjenje). Narativna ali pripovedna metoda sledi dinamiki besedila in logiki zgodbe. Pozorna je na to, kako se začetno stanje preoblikuje v končno, sledi posameznim akterjem v besedilu in opazuje, kako delujejo v prid končnega razpleta ali proti njemu. Analiza je pozorna, kako sta oblikovana začetek in konec pripovedi, odkriva zasnovo dogajanja, zaplet, vrhunec, preobrat in razplet zgodbe.« (Matjaž 2004, 12–13) Vse bistvene vsebine so najprej predstavljene s svetopisemskim odlomkom in nato razložene ter predstavljene v vsakdanje življenje.

Poglavja, ki želijo otrokom približati njihovo čustveno in doživljajsko raven, so sestavljena po induktivni metodi. Ta poglavja dogmatiko izpeljejo iz učenčevega realnega življenja, ki ga podajo z zgodbo oz. primero in nato preko razlage in razmišljanja preidejo na versko resnico (Gerjolj 2007, 44–47).

Čeprav učbeniki obravnavajo že znano snov, učencu pustijo dovolj prostora za nova vprašanja. Vsebine jih izzivajo in spodbujajo k razmišljanju in izoblikovanju mnenj o določeni problematiki.

Učbenik *Kdo je ta* spodbuja otoka k razmišljanju in oblikovanju lastne identitete, rast v osebni veri in odločitvi za Kristusa. Najprej se srečajo z nasprotjema oz. povezanostjo med znanostjo in vero, različnimi potmi do Boga in osebno vero, odraščanjem, Svetim pismom, v središče učbenika je postavljeno dogajanje velikega tedna in mladostnikovo doživljanje ob tem. S temami mladostnik spozna, da ga Kristus spremlja skozi vse življenje.

V učbeniku *V življenje* je osrednja tema življenje. Z osrednjima vsebinama – zapovedi in zakramenti – se učenci že spoznajo iz 4. in 5. leta veroučnega poučevanja. Čeprav vsebina vabi k osebnemu odločanju in refleksiji lastnega življenja, ki vodi k Kristusu, je dovolj prostora, da se mladostnik razvije tudi na konvencionalni ravni verovanja. Na začetku se otrok sreča z antropološkimi in temeljnimi življenjskimi vprašanji. K urejenosti življenja pripomorejo zapovedi, ki jih sodobne civilizacije povežejo v zakonih. Razlage posameznih zapovedi učenca postavi pred etične, moralne in verske dileme. Ta vprašanja skuša rešiti najprej na osebni ravni in nato širše na družbeni ravni. S tem se učenec nauči, kako lahko njegova osebna odločitev vpliva na dogajanje v družbi. Osebne odločitve na višjo etično raven postavijo blagri, ki so v učbenikih predstavljeni kot odločitev za dobro odločitev za življenje. Življenje se praznuje v zakramentih. Tako otrok prehodi pot od razmišljanja o življenju vse do njegovega praznovanja.

Učenec se v zadnjem letu veroučnega izobraževanja z učbenikom *Gradimo prihodnost* sreča s tremi temami. Prva tema govori o odgovornem odraščanju. Ta je približana s temeljnimi bibličnimi liki (Abraham, Izak, Ezav in Jakob, egiptovski Jožef, Mojzes, Tobija), ki jih že poznajo, a nekatera vprašanja glede odnosov med njimi niso rešena do konca. Tokrat se temi liki srečajo na antropološko-psihološki ravni. Učenci življenjske drame bibličnih likov doživljajo na antropološki ravni in jih tako lažje razumejo in ponotranjijo ter iz njih črpajo rešitve, ko so v podobnih situacijah. Pri likih je podan kratek teološki pomen, ki je za učence na tej razvojni stopni pretežak, jim pa odpira kasnejšo poglobitev Svetega pisma. Druga obravnavana tema je zgodovina Cerkve na Slovenskem. V pregledu zgodovine od rimskega imperija preko srednjega veka, protestantske reforme in vse do ideologij 20. stoletja učbenik skuša podati predvsem drugačen pogled na zgodovino, kot so je učenci vajeni v šoli. Spoznajo redovne skupnosti, ki so pomembneje vplivale na duhovno in kulturno življenje Slovencev posameznega obdobja zgodovine. S tem se srečajo s pomembnimi osebnostmi in vzorniki iz domačega okolja. Poglavlje, ki obravnava razdelitev Cerkve na Slovenskem, bi bilo potrebno obnoviti, saj je Cerkev na Slovenskem od leta 2006 razdeljena na pet škofij. Na koncu učbenika mladostnik dobi spodbude za odgovorno življenje znotraj Cerkve in širše družbe.

Učbeniki s sodobnimi izrazi, govorico in celostno podobo iščejo stik z mladostnikom in se mu približajo na način, ki ga do sedaj v katehezi nismo bili vajeni. Starejši učbeniki so bili namreč delani po katekizemskem vzoru vprašanje – odgovor in razlaga z dodano

svetopisemsko zgodbo. »Namesto moraliziranja in očitkov morata oznanjevanje in podajanje temeljnih resnic vere postati odgovor na človekova bistvena vprašanja in iskanja.« (PIP 54) Mladostniku omogočajo razmišljanje in spraševanje o podani tematiki posameznega poglavja. Učbeniki predvidevajo medsebojno sodelovanje in dialog med katehetom in mladostnikom.

3. ANALIZA TEOLOŠKIH VSEBIN

3.1 Podoba Boga

Podoba Boga je v vseh treh učbenikih močno zastopana. Posamezne enote v učbenikih se podobe Boga dotikajo direktno ali indirektno. Krščanski Bog je tisti, ki vstopa v stik s človekom in vpliva na tok zgodovine. Sredi človekovega življenja pušča znamenja svoje prisotnosti. To je v učbenikih pokazano s primeri svetopisemskih oseb (pr. Mojzes) (Gerjolj 2007, 74) in ljudmi današnjega časa (pr. Mati Tereza) (Gerjolj 2009, 11). Tako je Bog v prvi vrsti »živi Bog«. »Vsemu podarja življenje in vse vzdržuje ter ohranja pri življenju.« (PDT 1, 71) V učbenikih je močno poudarjen osebni nagovor Boga posameznika, torej Bog kliče človeka in z njim dela načrt življenja. »On je Bog, ki onkraj prostora in časa to more in hoče in ki bo svojo vsemogočnost vložil v ta načrt.« (KKC 205)

Bog je Stvarnik vsega, zato ni v nasprotju s stvarmi. Tudi ni v nasprotju s tem, kar spoznavajo in odkrivajo znanosti ali vede. »Zakaj iz velikosti in lepote stvari se s primerjanjem spozna njih Stvarnika.« (Mdr 13,5) Enota v učbeniku to dobro poudari in v nadaljevanju podkrepi s pričevanjem astronava (Gerjolj 2007, 33). Kajti samo stvarjenje je v verovanju sodobnega človeka postalo le svetopisemska pripoved. Mnogi zavračajo Boga kot Stvarnika in stvarjenje prepuščajo znanstvenim raziskavam. S tem zavračajo pomembno resnico o razumevanju Božjega odrešenjskega delovanja. Vera namreč uči, da so stvari trajno in nepretrgano odvisne od Boga. Bog tudi stalno skrbi za vse, kar je ustvaril kot »dobro« ali celo »prav dobro« (PDT 1, 83). Poglavje o stvarjenju želi poudariti, da svet ni nastal v enem trenutku in naenkrat, ampak da je šlo za proces. Hkrati poglavje odgovarja na vprašanja izvora in cilja človeka in stvari. Bog je Stvarnik posameznega človeka, kar je v učbenikih posebej poudarjeno, ko govorijo o klicu in poklicu človeka v življenju (Gerjolj 2007, 10–11).

Na mnogih mestih je predstavljeno razodevanje Boga. Učbeniki pokažejo, da se Bog v prvi vrsti razodeva preko Svetega pisma – Božje besede (55) in preko ljudi, ki jih mladostnik srečuje in spoznava v vsakdanjem življenju direktno (starši, učitelji, vrstniki, prijatelji idr.) (69) ali preko medijev (svetniki, blaženi, papež, Nobelovi nagrajenci idr.) (66). S tem se Bog predstavi kot Bog Ljubezni. To je Bog, ki vse podarja, je usmiljen, je

v ljubeči skupnosti ljudi (npr. družina, župnija, razred), je v odnosu s človekom. Bog Ljubezni se človeku približa v osebi Jezusa Kristusa (Gerjolj 2009, 19). Z znamenjem križa človek izpoveduje svojo vero v Troedinega Boga. Občestvu oseb znotraj Boga (Oče, Sin in Sveti Duh) pravimo Sveta trojica in jo učbeniki predstavijo kot ljubezen (Gerjolj 2005, 159). Na tem mestu je razloženo, da »vsaka izmed treh Božjih oseb je v polnosti Bog. Vendar ne verujemo v tri bogove, marveč v enega Boga, ki je v treh osebah« (159). V poglavju so vse tri osebe posebej predstavljene in razložene (160–162). Bog v odnosu do človeka je pomočnik pri uresničevanju življenjskih načrtov, prijatelj, tešitelj hrepenenj idr. Torej je Bog z ljudmi – Emanuel (Gerjolj 2007, 89–93).

Bog Oče je predstavljen skozi predstavo o Stvarniku (10) in z aramejskim izrazom »Abba« – Očka (85). Prva Božja oseba je tista, ki ljubi. Bog Oče je blizu ubogim, sirotam in drugim trpečim, ki jim zagotavlja ljubeče varstvo.

Druga Božja oseba Jezus Kristus je v učbenikih dobro in obširno predstavljena. Praktično je tej osebi posvečen velik del učbenika *Kdo je ta?*. Jezus Kristus je Ljubljeni, je konkretna Božja Ljubezen, ki se je uresničila. Učbenik dobro pokaže na njegovo dvojno naravo, človeško in božjo. Jezus je tisti, ki odpušča in dela čudeže, torej je delujoči Bog. Danes je vstali Kristus prisoten v Cerkvi v zakramentih, predvsem v zakramentu evharistije, in prihaja človeku naproti v njegovem vsakdanjem življenju. »Jezusovo mesijansko posvečenje razodeva njegovo božje poslanstvo. “Na to namreč kaže že njegovo ime samo, kajti v Kristusovem imenu je mišljen tisti, ki je mazilil, tisti, ki je bil maziljen in maziljenje samo, s katerim je bil maziljen: tisti, ki je mazilil, je Oče, tisti, ki je bil maziljen, je Sin, in maziljen je bil v Duhu, ki je maziljenje” (sv. Irenej, haer. 3,18;3). Njegovo večno mesijansko posvečenje se je razodelo v času njegovega zemeljskega življenja pri njegovem krstu, ki ga je izvršil Janez, ko “ga je Bog mazilil s Svetim Duhom in močjo” (Apd 10,38), “da se razodene Izraelu” (Jn 1,31) kot njegov Maziljenec. Njegova dela in njegove besede so ga dajala spoznati kot “Svetega od Boga” (Mr 1,24; Jn 6,69, Apd 3,14).« (KKC 438)

Skozi celoten učbenik so dobro prikazani Jezusova osebnost, delo in življenje. Dobro bi bilo ob tem posvetiti kakšno poglavje kronološkemu prerezu Jezusovega življenja, od spočetja preko otroštva, krsta, javnega delovanja in vse od povstajenjskih dogodkov ter ponoviti glavne Gospodove praznike v liturgičnem letu.

Zelo dobro so prikazani dogodki velikega tedna in ob njih opisani današnji običaji, praznovanje in bogoslužje (Gerjolj 2007, 130–145). Pri razlagi velikega petka bi lahko le s stavkom dodali, da je »Kristus umrl za naše grehe« (KKC 619). »Po padcu Bog človeka ni zapustil. Nasprotno, Bog ga pokliče (prim. 1 Mz 3,9) in mu na skrivnosten način oznanil zmago nad zlomom in dvigom iz padca (prim. 1 Mz 3,15). To mesto 1. Mojzesove knjige so poimenovali “protoevangelij”, ker je to prvo oznanilo odrešujočega Mesija, oznanilo o boju med kačo in ženo in o končni zmagi enega izmed njenih potomcev.« (KKC 410)

Sveti Duh kot tretja božja oseba je v učbenikih predstavljena kot notranja moč. Tretja božja oseba je prikazana kot tista, ki človeka nagovarja in prevzema, ga ne pusti mirnega. »Sveti Duh s svojo milostjo prvi prebudi našo vero in novo življenje, ki je v tem, “da spoznajo Očeta in katerega je poslal, Jezusa Kristusa” (Jn 17,3).« (KKC 684) Večjo vlogo bi mu učbeniki lahko namenili predvsem pri obravnavi zakramentov. »Kristusovo delo v liturgiji je zakramentalno, ker moč njegovega Svetega Duha napravlja Kristusovo skrivnost odrešenja v liturgiji navzočo; ker je njegovo telo, ki je Cerkev, kakor zakrament (znamenje in orodje), v katerem Sveti Duh udejanja skrivnost odrešenja; ker ima prek svojih liturgičnih dejanj potujoča Cerkev v predokusu že sedaj delež pri nebeški liturgiji.« (KKC 1111) V zakramentih se nevidno delovanje Svetega Duha poveže z vidnim delovanjem Cerkve (PDT 2, 204). »Sveti Duh deluje po zakramentalnem delovanju Cerkve, a tudi pred njim in med njim.« (207)

Sveti Duh deluje v delivcu zakramenta, ki obhajanju zakramenta predseduje in je Duh tisti, ki ga usposablja za to dejanje. Duh deluje v zbranem občestvu, *ki v moči svojega splošnega duhovništva deleži na zakramentalnem delovanju Kristusa v Cerkvi*. Sveti Duh deluje v samem zakramentalnem obredu. V ta namen ga sam obred kliče. Namen epikleze je, da Sveti Duh posveti resničnost, geste in besede, ki so sestavni elementi posameznega zakramenta. S tem jih naredi nosilce velikonočnega dogodka. Zakramentalna epikleza zaobjema celotno zbrano občestvo krščenih. Odnos med zakramenti in Svetim Duhom je bistveni, saj v zakramentih deluje Kristus, ki to delovanje pripravlja, nadaljuje in aktualizira. Tako so zakramenti hkrati dar in prinašalci Svetega Duha. Od daru Svetega Duha ne morejo biti ločeni posamezni učinki zakramenta (107–108).

Celotna podoba Boga je skozi učbenike predstavljena zelo pozitivno. Na nobenem mestu učniki ne omenjajo Boga kot strašnega sodnika, ki bo človeka kaznoval. To dejstvo je za mladostnike zelo pozitivno, saj ima mnogo ljudi težave s popačeno podobo Boga, ki so

jo dobili predvsem v otroštvu. Krščanski Bog ni bitje, ki bi izpolnjeval vernikove želje in sanje, kakor dobimo občutek ob prebiranju nekaterih poglavij. Bog namreč želi, da se posamezen človek uresniči v vsej svoji polnosti, torej v tem, kar je. Ta uresničitev pogosto zahteva tudi odpoved. Ob tem je v ozadju Božja presežnost. Ko govorimo o Bogu kot Stvarniku, ne moremo mimo Boga Odrešenika. Ta povezava v učbenikih manjka. »To, da v enem samem Bogu povezujemo Stvarnika in Odrešenika, to je eden od temeljnih kamnov naše krščanske zavesti in vere v enega Boga.« (PDT 1, 83) V učbenikih je nanizanih nekaj božjih lastnosti (dober, ljubeč, poslušen, eden, idr.), a lastnosti božje vseomogočnosti direktno ni zaslediti. Ker je edina imenovana v veroizpovedi, izpovedati jo je zelo pomembno za naše življenje (KKC 222).

3.2 Sveto pismo

V vsakem poglavju učbenikov je Sveto pismo prisotno s posameznimi odlomki ali citati. Kot samostojna teološka tematika je predstavljeno v učbeniku *V življenje*. V njej so nanizane bistvena dejstva o Svetem pismu. Torej o njegovem nastanku, sestavi, razvoju in prevodi. Pri govoru o nastanku, bi enota lahko vsaj nanizala nekaj starodavnih rokopisov, ki kažejo na pomembnost besedila. Dobro je predstavljen celoten kanon Svetega pisma, pri katerem so posamezne knjige razdeljene v Staro in Novo zavezo. Enota poudari, da gre za navdihnjena besedila, vendar pa se poudarek o Božji besedi izgubi. »Božje besede, izražene v človeških jezikih, so se namreč priličile človeški govorici, kakor si je nekoč Beseda večnega Očeta privzela nebogljeno človeško meso in postala podobna ljudem.« (BR 13) Poglavju zmanjka govor o namembnosti Svetega pisma oz. Božje besede. »V božji besedi je vsebovana tolikšna sila in moč, da je ta božja beseda za Cerkev opora in življenjska čilost, za otroke Cerkve trdnost vere, hrana duše ter čisti in neusahljivi studenec duhovnega življenja.« (BR 21) Božja beseda ima posebno mesto v liturgiji in v življenju posameznega kristjana, ki mu daje odgovore in navdih za umetnost in kulturo. »V Svetem pismu Cerkev neprenehoma najde svojo hrano in svojo moč, kajti v njem ne sprejema le človeške besede, marveč to, kar resnično je, božjo besedo.« (KKC 104) Kateheza o Svetem pismu ne predvideva učenja iskanja besedil oz. odlomkov po njem. Razlaga zapisa, ki ga najdemo v oklepajih po vsakem svetopisemskem odlomku, je tako prepuščena samoiniciativi kateheta. Skozi svetopisemske odlomke, ki so obravnavani pri posameznih učnih enotah, je prikazana

praktična uporaba besedil kot pogovor z Bogom, na katerega pa človek odgovarja s svojim življenjem, kot je to predstavljeno pri svetopisemskih osebah.

3.3 Marija – mariologija

Marija je v učbenikih predstavljena kot mati. Marija kot Jezusova mati je predstavljena na dveh mestih v učbenikih, v učbeniku za 7. (Gerjolj 2007, 67–69) in 9. razred (Gerjolj 2005, 6–7), obakrat z istim svetopisemskim odlomkom – Lk 2,41–52. Na tem mestu je predstavljena skupaj z možem Jožefom kot skrbna mati. V nobenem od teh poglavij ni uporabljenega izraza *Božja mati*. Kasnejši vsebini poglavja pa se direktno ne navezujeta na njo, ampak govorita o občutkih mladostnika, ki se srečuje z odraščanjem. Marija – mariologija v učbenikih kot samostojna enota ni predstavljena. V teologiji in liturgičnem letu ima Marija posebno mesto. Posebno mesto zavzema v zgodovini krščanstva, saj je pri razpravi o njej prihajalo mnogokrat do nesoglasij. Močno je prisotna v verovanju kristjanov na Vzhodu in Zahodu. Danes ji cerkveni koledar namenja nemalo praznikov, tako so ji namenjeni trije slovesni prazniki, 2 praznika, 8 spominov, sobota kot njen dan in dva njej posvečena meseca – mesec oktober kot mesec rožnega venca in mesec maj kot Marijin mesec, ko se obhajajo šmarnice. Danes se pojavljajo številna marijanska gibanja in marijanska romarska središča. Prazniki so veroučencem predstavljeni že v 5. razredu, kjer je poudarjen pomen praznovanja liturgičnega leta in so Marijini prazniki zgolj nanizani in umeščeni v sam krog liturgičnega leta. V tem letu spoznajo večja romarska središča v Sloveniji (Turnišče, Ptuj, Brezje, Sveta Gora). V 6. razredu se učenci srečajo z Marijo kot vzorom poslušnosti, privolitvi in izpolnitvi Božje besede. Nevede se učenci ob Marijinem Magnifikatu srečajo z »najstarejšo mariologijo, saj pokaže, kako je najstarejša krščanska skupnost pojmovala Marijo.« (PDT 2, 456) V zadnjih letih veroučnega izobraževanja je priložnost to znanje nadgraditi z naukom. Marija je namreč prisotna pri odločilnih trenutkih Jezusovega življenja (spočetje, rojstvo, darovanje v templju, izbuljen pri 12. letih v templju, svatba v Kani Galilejski, križanje, binkošti). »Devico Marijo namreč, ki je ob angelovem oznanjenju sprejela v svoje srce in v svoje telo Besedo in svetu prinesla življenje, priznavamo in častimo kot resnično mater Boga in Odrešenika. Zaradi zasluženja svojega Sina odrešena na odličnejši način in z njim zedinjena s tesno nerazdružljivo vezjo je obdarjena s to najvišjo nalogo in dostojanstvom, da je mati božjega Sina in zato nad vse ljubljena hčerka nebeškega Očeta ter svetišče

Svetega Duha.« (C 53) Vse to je napovedano v Stari zavezi, kjer je napovedan prihod Odrešenika. »V tej luči je Odrešenikova Mati preroško nakazana že v obljubi zmage nad kačo (1 Mz 3,15). Podobno je Marija tista devica, ki bo spočela in rodila Sina, čigar ime bo Emanuel (Iz 7,14; Mih 5,2–3; Mt 1,22–23).« (C 55) Marija v Cerkvi zavzema posebno vlogo, saj je klicana kot priprošnjica, pomočnica, besednica in srednica (C 62), Kraljica apostolov (LA 4; M 42), mati Cerkve (C 53), mati Kristusovih udov (C 53), podoba Cerkve (C 63), vzor device in matere (C 65), podoba in vzor Cerkve v veri in v ljubezni (C 53), resnična mati Boga (C 53). Dobro bi bilo v učbenikih nanizati in na kratko predstaviti marijanske dogme – Marija Božja mati, Marijino devištvo, Marijino vnebovzetje, Marijino brezmadežno spočetje, saj se okoli njih zvrstijo glavni Marijini prazniki. Nenazadnje učenci skozi veroučni proces ne dobijo jasne predstave o teh resnicah in zato si dogem sami ne znajo razložiti. Vemo, da je ravno na marijanskem področju največ stranpoti. V Sloveniji je marijanska pobožnost vseprisotna in močno zaznamuje vero kristjanov.

3.4 Podoba človeka

Podoba človeka je v učbenikih močno prisotna. Skozi poglavja lahko razberemo nekaj osnovnih potez človeka: ustvarjenost, spolno bitje, dostojanstven, zgodovinsko bitje, srečujoč z Bogom, vprašujoče bitje, bitje dialoga – molitve, religiozno bitje, bitje skupnosti, poklican k svetosti.

Vprašanje »Kaj je človek?« se skozi zgodovino pojavlja na najrazličnejše načine in oblike. S tem vprašanjem se ukvarjajo sociologija, psihologija, etnologija, biologija, genetika itd. Vendar pa nobena od teh ne zmore dati absolutnega odgovora. Pri govoru o človeku moramo upoštevati dve osnovni razmerji: njegov položaj v stvarstvu in njegovo naravnost in poklicanost od Boga (PDT 1,206).

Učbeniki človeka v prvi vrsti predstavijo kot ustvarjeno bitje. Stvarnik je človeka ustvaril po svoji podobi, govorimo o bogopodobnosti, s tem dobi človek najvišje dostojanstvo, ki se uresničuje ž življenjem po božjem načrtu. Trditev: »Čim več je v naših odnosih ljubezni, tem višje je naše dostojanstvo in tem bolj smo Bogu podobni,« (Gerjolj idr. 2007, 22) je teološko sporna. Bogopodobnost je dar in ga človek zaradi ne uresničevanja ne izgubi niti se ne zmanjša osnovno človekovo dostojanstvo. Človek »je edina stvar, ki

jo je Bog hotel zaradi nje same, samo on je poklican, da bi bil po spoznanju in ljubezni deležen božjega življenja. Za ta cilj je bil ustvarjen in to je temeljni razlog za njegovo dostojanstvo.« (KKC 356) »Ker je posamezen človek ustvarjen po božji podobi, ima dostojanstvo osebe: ni samo nekaj, ampak nekdo.« (KKC 357) Človek je naravnani na Boga. Bogopodobnost človeka pomeni, da je Bogu čisto blizu, vendar ni božanski, ni Bog (PDT 1 254–255). Dobro je predstavljen človek kot telesno, duševno in duhovno bitje, kar je svetopisemska antropologija, ki predstavlja človeka kot enotno bitje. »Človekova oseba, ustvarjena po Božji podobi, je eno bitje, ki je hkrati telesno in duhovno.« (KKC 362) Človek ima srce, ki hrepeni po Bogu. Ni predstavljen pomen človekovega srca, »v svetopisemskem pomenu *bitnega dna, notranjosti*, kjer se oseba odloči ali ne odloči za Boga« (KKC 368). Srce je fizični organ, pomeni tudi, kar je v človeku najbolj intimnega in skritega, je sedež občutkov ali želja (PDT 1, 249).

Učbeniki človeka predstavijo tudi kot spolno bitje, ustvarjenega kot moški in ženska. »Mož in žena, ustvarjena skupaj, sta od Boga hotena kot drug za drugega.« (KKC 371) »Ne kakor da bi ju Bog naredil *napol* in kot *necelotna*: ustvaril ju je za občestvo oseb, v katerem more biti vsakdo pomoč za drugega, ker sta hkrati enaka kot osebi in komplementarna kot moški in ženska. V zakonu ju Bog združuje tako, da kot eno telo moreta predajati naprej človeško življenje.« (KKC 371) Učbenik mladostnika nagovori, da je on nekaj posebnega. Na tak način mu predstavi enkratnost in neponovljivost vsakega človeškega bitja oziroma osebe. Preko psalma nakaže na učenje Cerkve, »da obstaja posebno Božje dejanje tudi vsakokrat, ko nastane novo človeško bitje.« (PDT 1, 283)

Bog je človeka z ustvarjenjem postavil v konkreten prostor in čas. Učbenik to pokaže s pomočjo drevesa, ob katerem postavlja vprašanja mladostniku, od kod je in kam je namenjen. Pokaže mu pomen zgodovine, prednikov, vrednot in seganje po Bogu. Človek si vseskozi postavlja temeljna vprašanja in je vprašujoče bitje. Preko vprašanj pride do Boga in s tem postane religiozno bitje. Človek kot bitje dialoga se pogovarja tudi z Bogom – molitev. »Krščanska molitev je odnos zaveze med Bogom in človekom k Kristusu.« (KKC 2564)

Naravnost človeka na skupnost je ena od njegovih razsežnosti. Ustvarjen je za skupnost – za prijatelje, družino, zakon, narod, državo. Njegov temeljni poklic je živeti za druge. K temu sta usmerjena dva zakramenta, sveti zakon in sveti red.

Nazadnje je človek tisti, ki je poklican k svetosti. V luči tega vidika so predstavljeni slovenski svetniški kandidati. To so: blaženi Anton Martin Slomšek, Friderik Irenej Baraga, Janez Frančišek Gnidovec CM, blaženi Alojzij Grozde, Cvetana Priol. Anton Vovk je predstavljen v okviru zgodovine Cerkve na Slovenskem in ne kot Božji služabnik. Svetniških kandidatov v Cerkvi na Slovenskem je še nekaj, koristno bi bilo na tem mestu predstaviti še katero od ženskih kandidatinj za svetnico, Magdalena Gornik in Marija Krizina Bojanc, saj s tem mladostnik in predvsem mladostnice dobijo podobo ženskega lika in vzora svetnice. Omembe vredni so tudi *Mučenci XX. Stoletja*, z obzirom na množična grobišča po Sloveniji in vso vojno in medvojno dogajanje na slovenskem ozemlju (Katoliška Cerkev v Sloveniji 2010).

Pri govoru o medsebojni odvisnosti znanosti in vere v Boga, bi bili koristno podati stališče Cerkve glede razvojnega nauka, katere namen je ohraniti človekovo dostojanstvo in absolutnost Boga, saj se s tem srečajo v šolskem procesu izobraževanja. »Nobena teološka težava ni, če dopuščamo razvoj na področju živih in neživih bitij. Če vzamemo za izhodišče pojem o nenehnem ustvarjanju, to je o temeljni odvisnosti vsega od Boga v vsakem trenutku in ne samo na začetku ali na začetku stvarjenja, je jasno, da ni nobenega nasprotja med idejo o stvarjenju in razvojno teorijo. Vse spremembe, ki se dogajajo v stvarstvu, so odvisne od Boga kot edinega izvora vesoljstva; delovanje *drugotnih vzrokov*« (zakonitost evolucije) v razvojnem procesu torej ni v nasprotju z Božjimi posegi niti ne zmanjšuje njegove navzočnosti. Prav tako ne povzroča nobene težave možnost, da tudi človek po svoji psihofizični strukturi izhaja iz že prej obstoječih oblik življenja.« (PDT 1 280) posebej podrobno se s to tematiko ukvarja okrožnica »Homani generis«, ko poudarja neposreden Božji poseg pri stvarjenju duše, ta pa ni posledica evolucije in daje človeku prvenstvo znotraj stvarstva (280).

Ko tako skušamo razmišljati o človeku skozi poglavja v veroučnih učbenikih hitro ugotovimo, da manjkajo poudarki o milosti in grehu. O grehu je sicer govor pri poglavju o zakramentu sprave (Gerjolj 2009, 162–166), vendar pa ni zaslediti teme izvirnega greha in s tem govor o človeku kot grešnem bitju, ki se navezuje na svobodo in Kristusa kot odrešenika. »Nauk o izvirnem grehu je tako rekoč “hrbta stran” vesele novice, da je Jezus Odrešenik vseh ljudi, da so vsi potrebni odrešenja in da je odrešenje zaradi Kristusa ponujeno vsem. Cerkev, ki ima Kristusovo misel (prim. 1 Kor 2,16), dobro ve, da se ni mogoče dotakniti razodetja o izvirnem grehu, ne da bi s tem prizadeli Kristusovo

skrivnost.« (KKC 389) Tu ne gre za osebni greh posameznega človeka, ampak »greh, ki se bo prenašal po razmnoževanju na vse človeštvo, se pravi s prenašanjem človeške narave, ki je zdaj brez prvotne svetosti in pravičnosti. In prav zato se izvirni greh imenuje “greh” na analogen način: je “nakopani” greh in ne “storjeni”, je stanje in ne dejanje.« (KKC 404)

Veliko je govor o naravnosti človeka na Boga, vendar ne iz vidika človekove krhkosti, nemoči, ne vsemogočnosti, slabotnosti in nepopolnosti, kar je posledica izvirnega greha. »Posledica izvirnega greha je, da je človeška narava oslABLJENA v svojih močeh, podvržena nevednosti, trpljenju in gospostvu smrti in pa nagnjena h grehu (nagnjenje, ki ga imenujemo “concupiscentia” – “poželjivost”).« (KKC 418) Te razsežnosti se današnji človek zave šele ob naravnih nesrečah, boleznih ali ob izgubi bližnjega, saj mu tempo življenja, potrošništvo in vedno novi znanstveni dosežki tega ne dovoljujejo oz. mu pozornost preusmerijo od te razsežnosti.

3.5 Človekove kreposti in lastnosti

V drugem poglavju smo predstavili tri kreposti: vera, ljubezen in svoboda, ki so jasno izpostavljene. Veliko kreposti in lastnosti človeka je mogoče izluščiti iz besedil v učbenikih, niso pa sistematizirane ali posebej izpostavljene. Nasploh učbeniki mladostniku podajo veliko pozitivnih življenjskih spodbud.

3.5.1 Vera

Vera je od vseh kreposti najobsežneje predstavljena. Zaznati jo je moč tudi v ozadju vsebin v učbenikih. V prvi vrsti je predstavljena kot Božji oz. Očetov dar človeku. »Vera je najprej človekova osebna privrženost Bogu; hkrati on neločljivo pa je tudi svobodna pritrditev celotni resnici, ki jo je Bog razodel.« (KKC 150) Poudarjeno je, da gre za odnos, torej za srečanje Boga pri različnih dejavnostih. Preko svetopisemskih oseb je vera predstavljena kot človekov odgovor na Božji klic. »Bogu, ki se razodeva, smo dolžni *poslušnost vere*. Z njo se človek svobodno vsega izroči Bogu, ko razodevajočemu Bogu izkaže *popolno pokorščino razuma in volje* in prostovoljno pritrdi njegovemu razodetju. Da pride do take vere, je potrebna predhodna in pomagajoča božja milost ter notranja podpora Svetega Duha, ki naj nagiblje srce in ga obrača k Bogu, odpira duha in *vsem daje lahkoto, da resnici pritrdijo in jo z vero sprejmejo*.« (BR 5)

Kot izraz vere je v učbenikih dobro predstavljeno praznovanje vere, največji poudarek pri tem je pri praznovanju velikonočnih praznikov, ki so podrobneje predstavljeni.

Nasproti vere je postavljeno malikovanje in s tega vidika je krščanska vera tista, ki človeka osvobaja bogov – malikov, s katerimi se mladostnik srečuje v sodobnem svetu (vedeževanje, horoskop, vpliv vzhodnih religij in filozofij, navezanost na materialne dobrine itd.).

Izpostavljeno je vprašanje odnosa med vero in znanostjo. Poglavje spodbudi k razmišljanju in pripelje učenca k občudovanju stvarstva preko znanosti oz. z njeno pomočjo. Nakazano je medsebojno sodelovanje in dopolnjevanje vere in znanosti. »Metodično raziskovanje na kateremkoli znanstvenem področju, če se vršijo na resnično znanstveni način in v skladu s pravili, nikdar ne bo v resnici nasprotovalo veri; saj svetne stvarnosti in stvarnosti vere izvirajo od istega Boga.« (KKC 159)

V vero lahko človek tudi podvomi. Na tem mestu je dvom pozitivno ovrednoten, saj človeku pomaga, da vero poglobi. Skozi učbenike se nizajo svetopisemske osebe svetniški kandidati kot zgled vere. Nekateri tudi, kot tisti, ki so podvomili.

Zgodovina verovanja je podana zgoščeno in s poudarkom izvornosti monoteizma. Predstavljene so največja verstva sveta in teoretično razložen pojem *ekumenizem*, ki bi lahko bil predstavljen tudi s praktičnim primerom (ekumensko srečanje mladih). V zadnjem učbeniku se srečamo z zgodovino krščanstva na slovenskem.

Vidimo, da pojem vere v učbenikih ni točno opredeljen. Bolj kot s samo vero se učbeniki ukvarjajo s tem, v kaj kristjani verjamemo oz. kakšni so izrazi vere in praznovanja. V govoru o veri manjka veroizpovedni obrazec – Credo, ki je sicer zapisan na koncu vsakega učbenika, ni pa posebej izpostavljen v poglavju in razložen. Nikjer ne najdemo poudarka občestvenosti oz. eklezialne razsežnosti vere. »Nihče ne more verovati sam, kakor nihče ne more živeti sam. Nihče si ni dal vere sam (KKC 166).« Zasledimo nevarno misel, ki se glasi: »Če verujemo in zaupamo v Božjo solidarnost in njegovo pomoč, smo v življenju uspešnejši in zlasti v stiskah bolj pogumni.« (Gerjolj idr. 2009, 29) Uspešnost posameznika ni pogojena zgolj z njegovo vero v Boga, ampak tudi z lastnim prizadevanjem in trudom. Mu je pa lahko pomoč in opora pri doseganju zastavljenih ciljev.

3.5.2 Ljubezen

Vrednota ljubezni je v učbenikih predstavljena najprej kot Božja ljubezen do človeka in šele nato človeške oblike ljubezni. Ljubezen je povzdignjena nad drugimi krepostmi, kar je ponazorjeno s Pavlovimi besedami iz prvega pisma Korinčanom, zato jo Bog zapoveduje v zapovedih, daruje in blagoslavlja; Jezus nadgradi z blagri in lastnim življenjem. Preko ljubezni se človek najbolj približa Bogu, mu je najbolj podoben in se uresniči. Bog je prvi, ki ljubi človeka. Je tisti, ki varuje ljubezen in brani pred zlorabami. Učbeniki skozi poglavja prepletejo dejstva o krščanski ljubezni: »Ni nobene človeške ljubezni brez predhodne Božje ljubezni v Jezusu Kristusu. Ne obstaja ljubezen do Boga brez ljubezni do bližnjega. Vsako ljubezen do bližnjega omogoča šele Božja ljubezen. Ni vere brez ljubezni in ne obstaja ljubezen kot nadomestek za vero.« (PDT 2 437)

3.5.3 Svoboda

Ko govorimo o ljubezni ne moremo mimo svobode. »Svoboda stori, da je ljubezen res ljubezen in ljubezen se razodene samo v svobodi. Svoboda tako izvira iz ljubezni in v ljubezen vodi. Prav tako se ljubezen poraja samo v svobodi in svobodo omogoča, ko sprejema svobodo drugega.« (PDT 1 354) Čeprav učbeniki ne govorijo o direktni povezavi med ljubeznijo in svobodo, je to moč zaznati v besedilih, ki govorijo o ljubezni Boga do človeka in obratno, medčloveški ljubezni in zapovedih.

Z izraelskim ljudstvom dobimo podobo svobode kot politično *družbenega pojma* (PDT 1 355). Z zapovedmi Bog obvaruje človeka pred zaslužjenostjo na *psihološkem in moralnem področju* (355) tako skupnost kot tudi posameznika. Nenazadnje Bog daje človeku možnost izbire med zaslužjenostjo in izbiranjem dobrega.

3.5.4 Upanje in modrost

Kreposti upanja in modrosti kot teološki temi v učbenikih nista posebej izpostavljeni.

3.6 Človekovo notranje življenje

V pregledu teoloških vsebin v učbenikih smo človekovo notranje življenje strnili v tri teme: vest, blagoslov in molitev. Te so posebej obravnavane v poglavjih, a ne obširno. Na različnih mestih je človekovo notranje življenje prikazano večplastno.

3.6.1 Vest

V prvi vrsti učbeniki govorijo o vesti kot o prostoru srečanja znotraj človeka z Bogom, torej gre za »najbolj skrito jedro in svetišče« (CS 16). Poglavje o blagrih nakaže, da je vest tisti notranji glas, ki človeka nagovarja k življenju po blagrih. »Zvestoba do vesti povezuje kristjane z ostalimi ljudmi pri iskanju resnice in pri pravilnem reševanju tolikih moralnih vprašanj, ki se pojavljajo v življenju posameznikov in družbe.« (CS 16) Učbeniki navajajo oblikovanje vesti v pogovoru z Bogom in branjem božje besede, vendar tematike ne razvijejo do konca. V vsakdanjem jeziku se pogosto izgovarjamo na vest, zato bi bil potreben večji poudarek narediti pri oblikovanju vesti. »Vzgoja vesti je naloga vsega življenja. Že od prvih let naprej prebujajo otroka k spoznavanju in izvrševanju notranje postave, spoznane po vesti. Razumna vzgoja uči človeka kreposti; varuje ga pred strahom, sebičnostjo in napuhom, pred občutkom krivde in vzgibi samovšečnosti, porojenimi iz človeških slabosti in napak, ali pa človeka vsega ozdravlja. Vzgoja vesti zagotavlja svobodo in poraja mir srca.« (KKC 1784) Pri govoru o odločanju po vesti na državnih volitvah in kandidaturi za delovno mesto manjka jasna beseda o vlogi nauka Cerkve pri oblikovanju vesti. V času obveznega služenja civilnega vojaškega roka v Sloveniji je bilo aktualen ugovor vesti. »Primerno bi tudi bilo, da bi zakoni na človekoljuben način poskrbeli za vse tiste, ki jim vest ne dovoli, da bi prijeli za orožje, če so pripravljene na kak drug način služiti človeški skupnosti.« (CS 79,3) Ugovor vesti je danes še aktualen v medicini.

3.6.2 Blagoslov

O blagoslovu učbeniki govorijo le na enem mestu. Odlomek o pomnožitvi kruha in rib je prenesen v življenje tako, da mladostniku pokaže na lastnosti in sposobnosti, ki jih Jezus blagoslavlja in so tako koristne tudi za druge.

Tako o samem blagoslovu mladostnik ne izve nič konkretnega in ne dobi jasne predstave o tem. Blagoslov ni nikjer definiran. Že sama beseda *blagoslov* iz latinske besede

„benedicere“ pomeni *dobro reči oz. dobro govoriti*. Lepega govorjenja pa vzgajamo otroke in najstnike na drugih mestih v učbeniku, tako bi s tematiko o blagoslovu to še poglobili in ji dodali vrednost. V prvi vrsti je blagoslov »božje dejanje, ki daje življenje in katerega praznir je Oče« (KKC 1078). »Vsak blagoslov je hvaljenje Boga in prošnja za doseganje njegovih darov.« (KKC 1671) Pri samem blagoslovu gre za »sestop Boga k človeku« (PDT 2 184). Otrokom v tem obdobju bi bilo koristno predstaviti vidik liturgičnega blagoslova in blagoslavljanja, saj se s tem srečujejo ob najrazličnejših praznovanjih in obhajanjih (blagoslov otrok, blagoslov jasic, blagoslov doma v božičnem času, poročni blagoslov, blagoslov jedil na veliko soboto, blagoslov avtomobilov). Nenazadnje je vsak kristjan poklican k blagoslavljanju. »Vsak krščenec je poklican, da bi bil blagoslov in da bi blagoslavljal.« (KKC 1669)

3.6.3 Molitev

Učbeniki molitev opredelijo kot pogovor z Bogom. Ta pogovor je lahko različnih oblik, te so skozi pregled učbenikov pokazane na različnih mestih z spodbudami k molitvi oz. pogovoru in tudi s svtopisemskimi osebami (Marija, Abraham, Mojzes, David). Izpostavljen je pogovor z Bogom, ko mladostnik premišljuje o svoji prihodnosti. V poglavju o molitvi so dobro predstavljene vrste molitev (premišljevalna, meditativna, ustna, skupinska, obredna, češčenje, molitev ob ikoni itd.) in posebej poudarjeno življenje kot molitev oz. *vedno molitev*. Posebno pozornost učbeniki namenijo molitvi Očenaš, ki je predstavljena in razložena. S tem je poudarjena novozavezna molitev: v Novi zavezi je molitev živi odnos božjih otrok s svojim in neskončno dobrim Očetom, z njegovim Sinom Jezusom Kristusom in s Svetim Duhom.« (KKC 2565) Učbeniki dobro nagovarjajo mladega človeka k molitvi in mu molitev predstavijo kot možnost srečanja z Bogom in tudi samim samo. Spodbujajo k molitvi zase in za druge. Kar pa že nakazuje na moč molitve, ki jo v krščanstvu vedno bolj poudarjamo in navajamo konkretne primere ozdravljenja.

3.7 Božje zapovedi in blagri

V učbeniku *V življenje* za 8. razred verouka je 70 strani namenjenih predstavitvi zapovedi. Znotraj tega je posamezno poglavje namenjeno posamezni zapovedi. V uvodnem poglavju te tematike je dobro predstavljeno, da pri zapovedih gre za spremstvo in

usmeritev Boga pri človekovem iskanju. Torej gre za odgovore, ki jih je dal Bog človeku, ko se je le-ta spraševal o življenju. Tako je poudarjen dialog med Bogom in človekom, torej ne gre za enostransko ukazovanje Boga človeku, kakor velja stereotip pri zapovedih. Na kratko je predstavljen okvir pridobitve zapovedi v predpostavki, da otroci Starozavezno zgodbo o Mojzesu in izhodu iz Egiptovske sužnosti že poznajo, saj so z njo bili seznanjeni v 6. razredu verouka. Na tem mestu je dobro predstavljen kraj predaje zapovedi, to je puščava. Naveden je časovni okvir, v katerem so bile zapovedi oblikovane (pred 3000 leti), tako si otrok lažje predstavlja starodavnost zapovedi in vrednot le-teh, saj so uporabne in aktualne še danes. V besedilu sta navedeni obe poročili o Božjih zapovedih (2 Mz 20,1–17 in 5 Mz 5,6–21), vendar besedila niso izpisana iz Svetega pisma. Zapisani sta obe obliki zapovedi, tako svetopisemska oblika kot enostavna (krajša) oblika zapovedi, ki se je oblikovala skozi zgodovino. Obe obliki sta izvirno predstavljeni na dveh ploščah oz. dveh straneh, ki pa se med sabo povezujeta, hkrati je tudi razloženo zakaj je temu tako. »Desetere zapovedi sestavljajo neločljivo enoto. Vsaka *beseda* kaže na vsako izmed drugih in na vse. Pogojujejo se med seboj. Dve tabli druga drugo pojasnjujeta in sestavljata organsko enoto.« (KKC 2069) V uvodnem poglavju manjka razlaga oz. definicija termina *dekalog* (deset besed), s katero se učenci srečajo v Cerkvi. Ob pregledu posamezne zapovedi vidimo, da so predstavljene obširno. Predstavitev je v privlačni in življenjski obliki. Predstavljene so kot pozitivne vrednote in ne kot prepovedi, ki imajo negativen prizvok. Posamezne zapovedi so aktualizirane sodobno in tako kažejo nevarnosti in stranpoti sodobnega sveta in družbe. »Če teh zapovedi ne bi izpolnjevali, bi ogrožali druge ljudi, s tem pa bi kršili njihove temeljne pravice.« (Gerjolj idr. 2009, 31) Prve tri zapovedi učbenik predstavi kot »zapovedi svobode«, kar je pri posamezni zapovedi dobro predstavljeno.

Posebej prva zapoved varuje pred sodobnimi namišljenimi bogovi. Ti so naštetih in razloženi (človek, tehnika, denar, šport, spolnost, horoskop, okultizem). Pri vsakem je posebej poudarjeno, da ne gre za škodljive stvari. Tako je tema o malikih ponovljena in nadgrajena iz 6. razreda. Nagovarja k vestni in zmerni uporabi le-teh in opozarja na nevarnosti. Predstavljena je prednost vere v enega Boga. S pomočjo apostola Tomaža učbenik spregovori o povezavi med vero in dvomom. Na tem mestu bi učbeniki lahko predstavili tri božje kreposti: vera, upanje in ljubezen. Vera in ljubezen sta sicer predstavljeni na drugih mestih v učbenikih, za krepost upanja pa smo ugotovili, da ni

nikjer posebej izpostavljena. »Prva od zapovedi obsega vero, upanje in ljubezen. Kdor namreč govori o Bogu, govori o stalnem, nespremenljivem, vedno istem, zvestem in popolnoma pravičnem bitju. Iz tega sledi, da moramo nujno sprejeti njegove besede, vanj verovati in mu popolnoma zaupati.« (KKC 2086)

Pri predstavitvi druge zapovedi je jasno predstavljeno spoštovanje do Gospodovega oz. Božjega imena. Dobro je potegnjena vzporednica med božjim imenom in imenom posameznega človeka. Poglavlje poudarja pomen lepega govorjenja in priložnosti za izgovorjavo Božjega imena. Pri govoru o imenu, ki ga ima svak človek, bi se učbenik lahko navezal na zakrament svetega krsta. »Pri krstu Gospodovo ime posveti človeka in kristjan dobi svoje ime v Cerkvi.« (KKC 2156) Kristjani za svoje otroke iščemo imena iz seznama svetnikov, saj želimo dodeliti zavetnika, zgled in priprošnjika pri Bogu.

Tretja zapoved je predstavljena široko in zajema vsa področja, na katere se zapoved navezuje. Predstavljen je prehod iz starozaveznega praznovanja sobote do praznovanje nedelje pri kristjanih, poudarja zdravo življenje, povzema pomen praznovanja nedelje in praznikov ter spregovori o kulturnem življenju. Dobro je predstavljena dimenzija *kulture*, »dejavnost, s katero častimo Boga« (Gerjolj idr. 2008, 53). Danes jo redko kdo doživlja tako. Pri tem poglavju lahko otroci dobijo občutek, da je nedeljska sveta maša in prejem evharistije bolj stvar kulture kot vere.

Ostale zapovedi se navezujejo na človeka in njegov odnos do sebe in do sočloveka.

Četrta zapoved govori o spoštovanju med starši in otroci. Poglavlje dobro predstavi, da se otrok spoštovanja uči najprej od staršev. Starši so prvi, ki spoštujejo otroka. Skozi besedilo se razbere vrednost krščanske družine in medsebojna povezanost družinskih članov. Podanih je nekaj spodbud in predlogov, kako otrok spoštuje svoje starše.

Peta zapoved dovolj obširno predstavi vrednost življenja od spočetja do smrti. Poglavlje se osredotoči predvsem na skrb za življenje. Predstavi nevarnosti pri prekomernem uživanju substanc (alkohol, mamila, tobak) ali zavračanje le-teh (hrana). Spregovori o oblikah odvzema življenja, kot so samomor, splav in evtanazija. Varuje pred nasiljem in gradi skupnost.

Šesta in deveta zapoved sta združeni v enem poglavju učbenika, saj sta si vsebinsko blizu in ju učenci tako lažje razumejo. Poglavlje spregovori o odnosu med moškim in žensko, ki iz prijateljstva lahko preraste v zakon in se nadaljuje v družino. Poglavlje spregovori o

spolnosti, ki jo predstavi kot »velik Božji dar« in nakaže na krepost čistosti (Gerjolj idr. 2008, 76). Nagovarja k čistosti življenja, varuje pred zlorabami ljubezni (pornografija in prostitucija) in prenosljivimi spolnimi boleznimi, od katerih je naveden le aids. V poglavju je naveden svetopisemski stavek iz Evangelija po Mateju, ki pa ni razložen. Stavek se predvsem nanaša na deveto zapoved, ki se dotika poželenja. Zaradi združitve zapovedi se poglavje osredotoči predvsem na ljubezen med možem in ženo ter nevarnosti, na katere naletijo. Vendar so te zelo skrčene ali predstavljene preveč splošno, nekatere celo izpuščene. Tako je zelo malo govora o mladostnikovem odnosu do lastnega telesa, ki v tem času spolno dozoreva.

Sedma in deseta zapoved v učbeniku dobro razširita obzorje od materialnih dobrin do nematerialnih dobrin. Zaradi vsebinskosti obeh zapovedi sta predstavljeni v enem poglavju. V prvi vrsti poglavje predstavi krajo materialne dobrine in odnos do le-teh. Poglavje razširi razmišljanje na nematerialne danosti (dobro ime, služba, samozavest, prihodnost itd.). Dobro se naveže na delovanje v družbi in spregovori o odnosu do systemske kraje ter skrbi za uboge. V tem poglavju sta podani dve zgodbi, ki nazorneje prikažeta nevarnost kraje. Poglavje s ponazoritvijo skrčitve celotnega sveta na 100 ljudi in upoštevanjem razmerij in danostim zaključí s spodbudo solidarnosti.

Zadnja med zapovedmi je predstavljena osma zapoved. Poglavje predstavi resnico kot vrednoto v vsakdanjem življenju. Mladostnika nagovarja k kritičnemu presojanju besed, ki jih slišimo ali preberemo, kar je v današnjem času ob množici informacij pomembno. Poglavje opozori na neprimerno uporabo besed v primeru obrekovanja, predstavi vrste laži in nagovarja k spoštovanju resnice.

Učbenik naveže zapovedi na zakone, ki jim nameni eno poglavje, na blagore. V poglavju *Od zapovedi do zakonov* (98–106) poudari upoštevanje zapovedi v mednarodnih dokumentih in zakonih. Spregovori o pomembnosti posameznika pri oblikovanju zakonov. Nagovarja k udeleževanju na volitvah, spoštovanju zakonov in odgovornosti do družbe, v kateri živimo. Dobro je predstavljeno, da imamo kristjani posebno odgovornost do družbeno-političnega dogajanja v državi. Ob koncu poglavja je navedenih nekaj členov iz Ustave republike Slovenije, Splošne deklaracije človekovih pravic in Konvencije o otrokovih pravicah.

S poglavjem otrok spozna, da se krščanstvo ne dogaja le znotraj družine in Cerkve. Zapovedi niso prepovedi, ampak so napotki za dobrobit celotnega človeštva, saj so temelj za razne zakone.

Naslednja tri poglavja učbenika so posvečena blagrom. V uvodnem poglavju so podane splošne značilnosti blagrov in razlike od zapovedi. Čeprav Jezus blagre zasnuje v drugačni obliki kot zapovedi, ne podaja kazni, ampak z blagri vabi, zapovedi ne postavi na stran ali jih zanemari. Z blagri zapovedi podkrepi in jih nadgradi. »Blagri so v središču Jezusovega oznanjevanja. Oznanilo blagrov na novo povzame obljube, ki jih je Bog dajal izvoljenemu ljudstvu od Abrahama naprej. To oznanilo jih dopolni, ko jih naravna ne več zgolj na uživanje neke dežele, marveč na nebeško kraljestvo.« (KKC 1716) Blagri človeka obračajo navzven. Učijo ga sočutnosti, skrbi in odgovornosti do drugega, hkrati pa tudi do sebe.

3.8 Cerkev

Cerkev je v učbenikih obširneje predstavljena. Učbeniki v ospredje postavijo skupnost oz. občestvo, ki ga je ustanovil Jezus. Kot rojstvo Cerkve je predstavljen binkoštni dogodek in dogajanje po njem. Jezus je Cerkvi postavil temelje in ji določil strukturo v apostolih. Po prvem navdušenju je prva krščanska skupnost naletela na nasprotovanja, kar je v učbenikih dobro predstavljeno.

Dobro je Cerkev opredeljena v zakoreninjenosti v evharistiji in vstop vanjo preko zakramentov uvajanja ter nadaljnje življenje preko zakramentov in vskočiti v razne manjše skupine ali skupnosti znotraj nje. Poudarjeno je, da je v takšni skupnosti prisoten Kristus in jo Sveti Duh poživlja.

Pri govoru o Cerkvi manjka etimološka razlaga besede; »beseda *Cerkev/ekklesia*, iz gr. *ek-klein – poklicati iz/* pomeni *sklicanje*. Ta beseda označuje zборе ali skupščine ljudstva, v splošne zборе verske narave.« (KKC 751) Otroci se ob koncu veroučnega izobraževanja navajajo aktivneje vključevati v domačo župnijo in kasneje tudi v širšo Cerkev, zato je pomembno, da poznajo vlogo in pomen Cerkve.

Z glavnimi obrisi je predstavljena njena hierarhična zgradba, znotraj te je širše predstavljena škofija kot osnovna enota in župnija kot njen sestavni del. Podatki o upravni razdelitvi Katoliške Cerkve na Slovenskem so zastareli, učbeniki navajajo tri škofije,

Koprsko, Ljubljansko in Mariborsko škofijo. Od leta 2006 je Cerkev na Slovenskem razdeljena na dve metropoliji, Mariborska metropolija, ki zajema Mariborsko nadškofijo, Škofijo Celje in Škofijo Murska Sobota; in Ljubljanska metropolija z nadškofijo Ljubljana, škofijo Koper in škofijo Novo mesto. Konkretna naloga škofa in župnika so izpuščene. Znotraj župnije se vrši izpolnjevanje trojne službe (oznanjevanje, bogoslužje in služenje) in je živ organizem z raznovrstnimi skupinami in službami. Dobro je predstavljena delitev na personalne in ozemeljske župnije. Vloga papeža v Cerkvi in njeni hierarhiji je zgolj orisana, konkretno o njej iz učbenikov izvemo zelo malo. Dobro bi bilo jasneje predstaviti njegovo vlogo, delo in izvolitev. Čeprav v Cerkvi obstajajo različne službe, učbeniki jasno opredelijo enakost vseh v Cerkvi.

Od koncilov je omenjen zadnji, t.j. Drugi vatikanski koncil. Predstavljen je njegov začetek in nanizani so zgolj glavni poudarki prenove Cerkve. Za otrokovo lažjo predstavo bi moral učbenik podati primerjavo prenovljenih elementov znotraj delovanja Cerkve na enem mestu, tako pa so razpršeni med poglavji (vloga laikov, ekumenizem, bogoslužje). Plenarni zbor Cerkve na Slovenskem je zgolj omenjen.

Kot bistvo Cerkve je viden njen jasen dialog znotraj nje, dialog z drugimi verstvi in ekumenizem.

Oznanjevalci evangelija so zajeti obširno, od staršev do vzgojiteljev in duhovnikov. Dobro je predstavljena misijonska dejavnost Cerkve kot izpolnjevanja velikega Jezusovega naročila.

3.9 Zakramenti

Med temami v učbenikih so zakramenti obravnavani najobširneje in natančneje glede na nauk Cerkve. V pregledu zasledimo trojno strukturo teme: Kristus kot največji zakrament, Cerkev kot zakrament edinosti, vere, upanja in ljubezni ter posamezni zakramenti. V prvi vrsti so opredeljeni kot srečanje Kristusa s človekom, znamenje njegove ljubezni. Dobro je poudarjeno delovanje Kristusa po zakramentih, Cerkev je tista, ki jih posreduje. »Zakramenti so naravnani na posvečevanje ljudi, na graditev Kristusovega telesa in na božje češčenje; kot znamenja pa imajo nalogo tudi poučevanja.« (KKC 1123)

Širše obravnavanje zakramentov je za mladostnika koristno, saj sodobnemu človeku kulturno okolje ne pomaga živeti in izražati vero. Na eni strani zakramentalna praksa

upada, istočasno pa opažamo porast zanimanja za novodobne obrede, ki nimajo veliko skupnega s krščanstvom. Kljub vedno bolj sekularizirani družbi, zakramenti ostajajo in so temeljne resničnosti vere katoličanov. Predpostavlja se, da zakramente prejme veren človek, saj zakramenti so zakramenti vere (PDT 2 153–154).

Skozi proces veroučnega izobraževanja se otroci srečujejo s simboli in znamenji, ki jih skušajo prepoznavati v svetu. Tako tudi sama priprava na zakramente znotraj tega procesa pomaga dojemati »simbole razsežnosti stvarstva: svet, ki hkrati razodeva in zakriva skrivnost Stvarnika.« (PDT 2 160)

Učbeniki delitev sedmih zakramentov povzemajo po Katekizmu katoliške cerkve. »Zakramente Nove zaveze je postavil Kristus in jih je sedem: krst, birma, evharistija, pokora, bolniško maziljenje, zakon in mašniško posvečenje. Sedem zakramentov se dotika vseh obdobj in pomembnih trenutkov kristjanovega življenja.« (KKC 1210)

Učenci znanje o zakramentih, ki so ga pridobili v letih veroučnega izobraževanja (o krstu v 2. razredu, evharistija 3. in 6. razred, vsi zakramenti v 5. razredu), ko so se prvič srečali s katehezami o zakramentih, s pomočjo učbenika *V življenje* ponovijo in nadgradijo. V učbeniku je vsak zakrament podrobno obravnavan, opisana so znamenja, razložena je vsa simbolika posameznega zakramenta ter predstavljen natančen potek obhajanja posameznega zakramenta. V nekaj stavkih bi lahko bila opisana priprava na prejem posameznega zakramenta.

3.9.1 Sveti krst

Sveti krst je temeljni zakrament in predstavlja vstop Boga v življenje posameznika. V razumevanje Jezusovega krsta in materijo vode so v učbeniku podani starozavezne podobe. Sadovi zakramenta svetega krsta so primerno predstavljeni. Pri razlagi izbrisa izvirnega greha učbenik navaja maziljenje s krstnim oljem in razlaga, da pri tem maziljenju gre za izbris izvirnega greha, kar je napačno. Nova liturgija (od leta 1969) predpisuje eno samo maziljenje. To maziljenje je s sveto krizmo po krstu. Maziljenje s krstnim oljem je bilo vključeno v starih slovesnih liturgijah kot element eksorcizma, danes je prepuščeno odločanju posameznim škofovskim konferencam (PDT 2 241). Na tem mestu bi bilo boljše nakazati eksorcistični element pri svetem krstu. »Ker zakrament krsta pomeni osvoboditev od greha in njegovega začetnika, hudobnega duha, se izreče nad kandidatom eksorcizem (ali več eksorcizmov). Krstitelj ga mazili s krstnim oljem ali

pa položi nanj roko in kandidat se izrecno odpove satanu. Tako pripravljen more izpovedati vero Cerkve, ki ji bo "izročen" s krstom.« (KKC 1237)

Razlaga izvirnega greha ni zadovoljiva za predstavo o tem grehu. O njem pove, da »ponazarja, kako iz sebičnosti izvirajo vsi drugi grehi« (Gerjolj idr. 2007, 142). Za lažjo predstavo bi učbenik moral dodati vsaj resnično stvarnost izvirnega greha, ki je v tem, da je vsak človek spočet v grešnem svetu. To ni človekov osebni greh, ampak stanje, v katero je rojen (YOUCAT 68). »Čeprav je izvirni greh vsakomur lasten (prim. tridentinski koncil: DS 1513), vendar nima pri nobenem Adamovem potomcu narave osebne krivde. To je pomanjkanje (privatio) prvotne svetosti in pravičnosti, toda človeška narava ni povsem pokvarjena: ranjena je v svojih lastnih naravnih močeh; podvržena nevednosti, trpljenju in gospostvu smrti; in nagnjena h grehu (to nagnjenje k zlu imenujemo "poželjivost". S tem da daje življenje Kristusove milosti, izbriše krst izvirni greh in obrne človeka k Bogu; toda posledice za naravo, oslABLJENO in nagnjeno k zlu, še naprej ostanejo v človeku in pozivajo k duhovnemu boju.« (KKC 405)

Učinek, da krst izbriše vse grehe, storjene pred krstom pri odraslem krščencu, je v razlagi izpadel. Greh je omenjen le v izpisu iz Katekizma Katoliške cerkve (1213).

O krstitelju iz učbenika ne izvemo ničesar. Primerno bi bilo krstitelje vsaj naštetih in kakšno besedo nameniti krstu v potrebi oz. v smrtni nevarnosti, saj o tem otroci ne izvedo na drugih mestih. Ta slučaj ni niti posebej omenjen v katehezi o krstu v 5. razredu. »Redna delivca krsta sta škof in duhovnik ter, v latinski Cerkvi, tudi diakon. V potrebi more krstiti, če ima zahtevan namen, vsak človek, tudi tisti, ki ni krščen. Zahtevani namen je, da hoče storiti to, kar dela Cerkev, ko krščuje, in da uporabi trinitarični krstni obrazec. Cerkev vidi razlog za to možnost v vse-zveličavni božji volji (prim. 1 Tim 2,4) in v potrebnosti krsta za zveličanje.« (KKC 1256)

Ob koncu bi bilo potrebno nameniti nekaj besed krstnemu imenu in krstnemu zavetniku. »Bog vsakogar kliče po imenu (prim. Iz 43,1; Jn 10,3). Ime vsakega človeka je posvečeno. Ime je ikona osebe. Ime zahteva spoštovanje v znamenje dostojanstva tistega, ki ga nosi.« (KKC 2158) Z imenom pri krstu otrok dobi krstnega zavetnika. Z izbiro imena straši otroka posvetijo v posebno varstvo svetniku ali svetnici. »Pri krstu Gospodovo ime posveti človeka in kristjan dobi svoje ime v Cerkvi. Lahko je to ime svetnika (svetnice), se pravi učenca, ki je živel v zgledni zvestobi svojemu Gospodu. Zavetništvo svetnika

(svetnice) daje na voljo vzor ljubezni in zagotavlja priprošnjo svetnika (svetnice). “Krstno ime” more tudi izražati to ali ono krščansko skrivnost ali krščansko krepost.« (KKC 1256)

3.9.2 Sveta birma

Sveta birma je prikazana kot potrditev vere v življenju birmanca. S podeljevanjem tega zakramenta se dogaja binško dogodek v župniji. S sveto birmo birmanec prejme polnost darov Sv. Duha, ki so v učbeniku naštet in konkretnje opisani. Vloga botra je predstavljena zelo skrčeno. Predstavljen je kot svetovalec, ki spremlja, spodbuja in usmerja otroka k Bogu. Pri tem bi bilo dobro dodati, da je boter najprej zgled vere in zaupnik birmancu. Med učinki zakramenta so omenjeni okrepitev z darovi Svetega Duha, zrelost birmanca, vstop v odgovorno in samostojno krščanstvo ter pričevanje za krščanstvo. Ob govoru o odgovornem in samostojnem krščanstvu bi lahko bilo zbranih nekaj izrekov mladih, kako po birmi živeti krščanstvo. Podan bi lahko bil konkreten predlog, kje in kako se lahko mladi vključijo v cerkveno življenje. Učinki niso zbrani na enem mestu, ampak razpršeni med besedilom. Med učinki ni izpostavljenega glavnega poudarka, da birmanca zakorenini v božje sinovstvo, trdneje poveže s Kristusom in izpopolni povezanost s Cerkvijo (po KKC 1303).

Ob tem bi lahko podali simboliko pečata Svetega Duha. Pavel v pismih izraz *pečat* in *zapečatiti* uporablja teologijo o Svetem Duhu. Izraz splošno pomeni potrditev v neki nalogi, v tem primeru gre za angažiranost pri Bogu ali v Cerkvi. Kristjan prejme znak po delovanju Svetega Duha od Očeta v Sinu (PDT 2 252).

Poudarek na povezanosti s Cerkvijo poda drugi vatikanski koncil, ki s prejemom zakramenta svete birme birmancu naloži večje dolžnosti: »Zakrament birme vtisne neizbrisno znamenje in krščene, ki nadaljujejo pot uvajanja v krščanstvo, obogati z darom Svetega Duha in popolneje poveže s Cerkvijo, jih okrepi in jim naloži še večje dolžnosti, da so z besedo in dejanjem Kristusove priče ter širijo in branijo vero.« (ZCP kan. 879)

3.9.3 Sveta evharistija

Evharistija je tretji zakrament uvajanja v krščanstvo in pomeni polnost in vrh uvajanja. Pri ostalih zakramentih je prisotno le deleženje v neki Kristusovi kreposti. O evharistiji govorimo kot primarnem zakramentu, saj je v njem na substancialen način prisoten Kristus (PDT 2 259).

Zakrament svete evharistije je obravnavan na večjih mestih v učbenikih. V prvi vrsti je predstavljen ekleziološko, torej obedovanje vernikov. Dobro je poudarjeno, da pri tem zakramentu gre za živo prisotnost Jezusa pod podobo kruha in vina. Temeljita predstavitev judovske pashalne večerje pripomore k razumevanju Jezusove zadnje večerje in nadaljnje evharistije. Da je »evharistija *vir in višek vsakega krščanskega življenja*« (KKC 1324), je dobro predstavljeno z ovrednotenjem nedelje kot dela prostega dne in dan srečanja ter druženja. Poudarjeno je, da zakrament dovrši uvajanje v krščanstvo in predpostavlja krstno vero. Je zakrament, ki vsebuje zahvalo, spomin in navzočnost. Pri opisu in obravnavi zakramenta v nobenem poglavju ni moč zaslediti besede o pripravi na zakrament, torej vernik mora biti brez težkih grehov in se držati evharističnega posta. »Da bi se verniki primerno pripravili na prejem tega zakramenta, se bodo držali posta, ki je predpisan v njihovi Cerkvi. Telesna drža (kretnje, oblačilo) bo izražala spoštljivost, slovesnost, veselje tega trenutka, v katerem Kristus postane naš gost.« (KKC 1387) »Kdor bo prejel presveto evharistijo, naj se vsaj eno uro pred obhajanjem zdrži vsakršne hrane in pijače, izvzeta je samo voda in zdravilo.« (ZCP kan. 919) Govorimo torej o telesni in duševni pripravi na zakrament, ki je učbeniki ne obravnavajo. Podrobneje je predstavljen potek svete maše.

3.9.4 Sveta spoved

Sveta spoved je prva v vrsti zakramentov ozdravljenja, saj ozdravlja duhovne bolezni. Pri tem zakramentu je poudarjen božji klic nazaj v življenje ljubezni po duhovni bolezni.

V uvodu bi kateheza morala nameniti nekaj besed samemu imenu zakramenta. Naslavlja ga kot sveta spoved, kar je le eden od sestavnih delov zakramenta, o katerem je govor. »Imenuje se *zakrament spreobrnjenja*, ker zakramentalno uresničuje Jezusov klic k spreobrnjenju (prim. Mr 1,15), dejanje vrnitve k Očetu (prim. Lk 15,18), od katerega se je človek oddaljil z grehom. Imenuje se *zakrament pokore*, ker posvečuje osebno in cerkveno naravnost spreobrnjenja, kesanja in zadoščevanja kristjana –grešnika.« (KKC 1423) »Imenuje se *zakrament spovedi*, ker je priznanje, izpoved grehov pred duhovnikom bistvena prvina tega zakramenta. V globokem pomenu je ta zakrament tudi »izpoved« v pomenu hvaležnega priznavanja in hvaljenja božje svetosti in božjega usmiljenja do grešnega človeka. Imenuje se *zakrament odpuščanja*, ker Bog z zakramentalno duhovnikovo odvezo podeljuje spokorniku »odpuščanje in mir«. Imenuje se *zakrament sprave*, ker podeljuje grešniku ljubezen Boga, ki daje spravo: »Spravite se z Bogom« (2

Kor 5,20). Kdor živi iz usmiljenja božje ljubezni, je pripravljen odgovoriti na Gospodov klic: »Pojdi in se prej spravi z bratom (Mt 5,24).« (KKC 1424)

Med sestavnimi deli zakramenta so stvarno in nazorno prikazani izpoved, odpuščanje, pokora in sprava. Manjka prvi del: izpraševanje vesti. »Primerno je, da se na prejem tega zakramenta pripravimo z *izpraševanjem vesti*, storjenim v luči božje besede. Za ta namen najpripravnejša besedila naj poiščemo v moralni katehezi evangelijev in apostolskih pisem: govor na gori, apostolski pouk (prim. Rim 12–15; 1 Kor 12–13; Gal 5; Ef 4–5).« (KKC 1454)

V ospredju predstavitve so psihološki učinki (»se razbremenimo«, »počutimo se lažje«, »odrešeni jeze«, »bolj čutimo njegovo ljubezen«), ti za sam zakrament niso tako bistveni in jih je moč doseči drugače. Izpuščen je eklezialni vidik zakramenta, saj je z grehom posameznika prizadeto zaradi občestvene razsežnosti greha. »Ta zakrament nas spravi s Cerkvijo. Greh oškoduje ali pretrga bratsko občestvo. Zakrament pokore to občestvo popravi ali znova vzpostavi. V tem pomenu ne ozdravi samo tistega, ki je znova sprejet v cerkveno občestvo, ampak tudi oživljajoče učinkuje na življenje Cerkve, ki je trpela zaradi greha enega izmed svojih udov. Grešnika, znova sprejetega ali okrepljenega v občestvu svetih, utrjuje z izmenjavo duhovnih dobrin med vsemi živimi udi Kristusovega telesa bodisi da so še v stanju zemeljskega romanja ali pa so že v nebeški domovini.« (KKC 1469)

Pri katehezi manjka temeljito sporočilo o grehu, saj o njem učbeniki ne spregovorijo na drugih mestih, kot smo že ugotovili. »Danes se odnos do greha in lastne grešnosti spreminja, s tem pa se spreminja tudi odnos do zakramenta spovedi. Veliko je ljudi, ki greha ne razumejo kot enega bistvenih vzrokov za svoje življenjske rane, razočaranja, bolečine, trpljenje, zato zakramenta pokore in sprave ne doživljajo kot osvobajajoče in zdravilno sredstvo. Nauk Cerkve o zakramentu sprave jim je postal tuj, zato le redko pridejo k spovedi ali pa sploh ne pridejo. Prav to pa ustvarja med verniki prepričanje, ki zagovarja predvsem subjektivna merila o tem, kaj je greh in kaj ni.« (PZ 226) Bog namreč v pravem dejanju obnovi to, kar je greh »razbil«.

Poglavje ne omeni spovedne prakse, ki je med verniki zelo različna. Nekateri verniki se držijo cerkvene zapovedi, ki določa dolžnost spovedovanje svojih grehov enkrat na leto (ZCP kan. 989), drugi se poslužujejo pogostejše spovedne prakse in tretji imajo stalnega spovednika, ki je hkrati tudi duhovni voditelj.

3.9.5 Sveto bolniško maziljenje

Pri zakramentu svetega bolniškega maziljenja se najprej srečamo z Jezusovo bližino bolnikom. Predstavljeni so vsi glavni elementi zakramenta: polaganje rok, molitev in maziljenje. Dobro bi bilo povedati mesta maziljenja bolnika: »Bistveno pri obhajanju tega zakramenta je maziljenje na bolnikovem čelu in rokah (v rimskem obredu) ali na drugih delih telesa (na vzhodu), maziljenje, ki ga spremlja liturgična molitev duhovnika – podeljevalca, v kateri prosi za posebno milost tega zakramenta.« (KKC 1531)

Jasno je predstavljeno, da zakrament daje pomoč in budi življenjske moči v stanju bolezni, ne prinaša smrti.

Učbenik navaja da, »ta zakrament dokončuje maziljenja, ki spremljajo krščansko življenje in je tretje po vrsti.« Nato pa našteje tri zakramente, pri katerih se prejemnika mazili (Gerjolj 2009, 171). Kar pa ne drži, saj se pri podelitvi mašniškega posvečenja prav tako mazili prejemnika. Sporna je tudi trditev, da gre za tretje maziljenje po vrsti, saj prejem tega zakramenta ni pogojen s predhodnim prejemom zakramenta svete pokore in evharistije, ampak samo s svetim krstom. Tako ga lahko prejemnik prejme pred tema dvema zakramentoma, če je le-to potrebno.

Ob koncu bi bilo dobro predstaviti *sveto popotnico*. »Tistim, ki so na tem, da zapustijo to življenje, nudi Cerkev razen bolniškega maziljenja še evharistijo kot popotnico. Obhajilno zedinjenje s Kristusovim telesom in krvjo, prejetima v tem trenutku prehoda k Očetu, ima poseben smisel in pomembnost. To obhajilo je seme večnega življenja in moč vstajenja po Gospodovih besedah: “Kdor jé moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan” (Jn 6,54). Evharistija, zakrament umrlega in vstalega Kristusa, je tu zakrament prehoda iz smrti v življenje, iz tega sveta k Očetu (prim. Jn 13,1).« (KKC 1524)

Ob tem bi lahko učbenik v poglavju o bolniškem maziljenju ob sveti popotnici vsaj navedel ali spregovoril o poslednjih rečeh – smrt, poslednja sodba, vice, nebesa ali pekel, ki niso nikjer omenjene. Tako bi se mladostnik srečal s pojmi eshatologije.

3.9.6 Sveti zakon

Predstavitev zakramenta temelji na svetopisemskem temelju. Zakonca nista samo namenjena sama sebi, ampak tudi predstavljata zakrament Kristusove ljubezni do Cerkve

sredi življenja. Zakrament je predstavljen z vsemi znamenji in simboli ter povzema besede katekizma o tem zakramentu (KKC 1601–1605). Razložena je privolitev, v kateri si zakonca obljubita brezpogojno ljubezen, zvestobo in spoštovanje. Ta privolitev mora biti svobodna (KKC 1625), o čemer razlaga ne govori. Poudarjena je nerazdružljivost zveze krščanskega zakona, kar bi lahko bilo podkrepljeno z Jezusovimi besedami iz svetopisemskega odlomka Mt 19,1–12. Dobro je poudarjeno, da si zakrament podelita zakonca med seboj. Duhovnik je pri tem zakramentu le predstavnik Cerkev. Zakonca dobita poslanstvo moža in žene in hkrati tudi očeta in matere (Gerjolj 2009, 177). Več besed bi lahko namenili odprtosti za rodovitnost otrok. »Rodovitnost zakonske ljubezni se razteza na sadove nramnega, duhovnega in nadnaravnega življenja, ki ga starši z vzgojo predajajo naprej svojim otrokom. Starši so glavni in prvi vzgojitelji svojih otrok (KV 3). V tem smislu je temeljna naloga zakona in družine biti v službi življenja.« (KKC 1653) Mladostnik se v učbeniku *Kdo je ta sreča* s temo spolnosti, na tem mestu pa bi se lahko srečal še z naravno metodo načrtovanja družine (NND). Ta bi lahko bila le povzeta kot metoda, pri kateri se ob pomoči ženskega cikla prepoznajo znamenja plodnosti. Z besedami papeža Pavla VI. iz dokumenta *Humane vita* (Človekovo življenje) bi mladostniku dali vpogled v stališče Cerkev do kontracepcije. Uporaba kontracepcije namreč omejuje človekovo spolnost, ki ni samo telesni, temveč tudi psihološki in duhovni dogodek.

3.9.7 Sveti red

Zadnji v vrsti zakramentov je predstavljen zakrament svetega reda. Predstavitev zakramenta poudari apostolsko poslanstvo in vključenost v hierarhijo Cerkev. V obrisih je predstavljena razlika in medsebojna naravnost med službenim in skupnim duhovništvom. Skupno duhovništvo bi bilo bolje predstaviti pri zakramentu svetega krsta kot tukaj. »Čeprav je službeno ali hierarhično duhovništvo škofov in duhovnikov ter skupno duhovništvo vseh vernikov “eno in drugo, vsako na svoj poseben način, deležno edinega Kristusovega duhovništva”, se vendarle med seboj bistveno razlikujeta, čeprav sta “naravnani drugo na drugo” (C 10). V kakšnem smislu? Medtem ko se skupno duhovništvo vernikov uresničuje v razvijanju krstne milosti, življenju iz vere, upanja in ljubezni, življenju po Duhu, pa je službeno duhovništvo v službi skupnega duhovništva in je usmerjeno na razvijanje krstne milosti vseh kristjanov. Službeno duhovništvo je eno od sredstev, po katerih Kristus nenehno zida in vodi svojo Cerkev. Zaradi tega se prenaša

naprej po posebnem zakramentu, zakramentu svetega reda.« (KKC 1547) Jezus je zakrament svetega reda postavil na veliki četrtek skupaj s sveto evharistijo. Učbenik ne govori o postavitvi zakramenta, ampak navaja, da je »v službo praznovanja evharistične daritve povabil apostole« (Gerjolj idr. 2009, 183). Učbenik uporablja izraze, da duhovnik »posreduje« in »deli« zakramente, kar se danes ne uporablja. Danes govorimo o obhajanju zakramentov in slavljenju. Duhovnik namreč deluje »in persona Christi«. »V cerkvenem služenju posvečenega služabnika je Kristus sam navzoč svoji Cerkvi kot glava svojega telesa, pastir svoje črede, veliki duhovnik odrešenjske daritve, učitelj resnice. To izraža Cerkev, ko pravi, da duhovnik v moči zakramenta svetega reda deluje in persona Christi Capitis. Isti duhovnik Kristus Jezus je tisti, čigar vlogo v resnici opravlja njegov služabnik. Če je namreč le-ta zaradi duhovniškega posvečenja, ki ga je prejel, upodobljen po velikem duhovniku Kristusu, tedaj ima oblast, da deluje v moči Kristusa samega, ki ga ponavzočuje.« (KKC 1548) Stavek: »Samo posvečeni duhovniki, se pravi duhovnik po službi, pa smejo obhajati evharistijo in podeljevati zakramente,« (Gerjolj idr. 2009, 184) je teološko sporen, saj so zakramenti vedno občestveno dejanje, dejanje Cerkve in ne samo duhovnika, nekatere zakramente lahko podeli laik. V naslednjem stavku pravi: »Duhovniki redno podeljujejo tri zakramente: krst, evharistijo in bolniško maziljenje.« (184) Tu gre za napako, saj se pozabi na zakrament svete pokore. Tako duhovnik redno deli štiri zakramente. »Ker je Kristus svojim apostolom zaupal službo sprave (prim. Jn 20,23; 2 Kor 5,18), nadaljujejo škofje, njihovi nasledniki in duhovniki, njihovi sodelavci z opravljanjem te službe. Kajti škofje in duhovniki imajo v moči zakramenta svetega reda oblast odpuščati vse grehe "v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha"« (KKC 1461).

3.10 Življenje

Življenje kot teološka kategorija je v učbenikih dobro zastopana in predstavljena. Učbeniki podajo veliko dobrih zgledov lepega, izpopolnjenega in odgovornega življenja ter odnosa do tega daru, preko svetopisemskih oseb, svetnikov in ljudi iz vsakdanjega življenja. Življenje je v učbenikih kot božji dar postavljeno visoko. Nagovarjajo k spoštovanju in varovanju tega daru. Na več mestih je pokazana skrb za kvaliteto življenja, preko zapovedi, zakramentov in na sploh. Učbeniki pokažejo nemalo katero skušnjavo življenja, ki lahko pripelje do zlorabe le-tega.

3.10.1 Krščansko-moralno življenje

Krščansko-moralno življenje je predstavljeno skozi zapovedi, blage in krščanske kreposti. Skozi vse tri učbenike je tema dobro zastopana in enakomerno prisotna. Tema ni skoncentrirana na določeno učno enoto oz. poglavje v posameznem učbeniku. V prvi vrsti je poudarek, da kristjan svoje življenje živi po vesti in z zavestjo Boga. V tem se odraža njegov odnos do samega sebe, soljudi, narave in nenazadnje do Boga. Veliko je primerov svetopisemskih oseb, po katerih se mladostnik lahko zgleduje. Z neposredno aplikacijo na življenje mladostnik dobi predstavo, kako krepost deluje v konkretnih življenjskih okoliščinah in situacijah.

3.10.2 Zakonsko in družinsko življenje

Tema je izpostavljena pri zapovedih (IV. in IX zapoved), zakramentih in obravnavana v posameznih poglavjih, namenjenih družini in odnosih znotraj družinskih članov. Ta vidik življenja je prav tako predstavljen kot poseben Božji dar. Učbeniki govoru o družinskem in zakonskem življenju namenijo poudarek, da je skupno življenje zakoncev bistvena ljubezen v vseh življenjskih situacijah. Za harmonično družinsko življenje si morajo prizadevati vsi člani družine, kar je v učbenikih prikazano s konkretnimi življenjskimi primeri.

3.10.3 Krščanski socialni nauk

Krščanski socialni nauk v učbenikih ni širše obdelan, se ga pa tematsko nekatera poglavja dotikajo. Otroci skozi učbenike dobijo le nekaj namigov. Izpostavljen je vidik kristjana, ki si prizadeva za odgovorno življenje v družbi. V družbi si prizadeva za skupno dobro v luči evangelija, za pravičnost in mir. Krščanski socialni nauk pride v ospredje pri poglavju, ki govori o upoštevanju državnih zakonov. Učbeniki skušajo skrčeno podati, da »Cerkev izreka nravno sodbo v gospodarskih in družbenih (socialnih) zadevah, “kadar to zahtevajo osnovne osebne pravice ali zveličanje duš” (CS 76, 5). V redu npravnosti izhaja Cerkev iz poslanstva, ki je različno od poslanstva političnih oblasti: Cerkev skrbi za časne vidike skupnega blagra zaradi njihove naravnosti na najvišjo dobrino, na naš poslednji cilj. Prizadeva si, da bi navdihovala ljudi za pravično ravnanje v razmerju do zemeljskih dobrin in v družbeno-gospodarskih odnosih.« (KKC 2420)

3.11 Eshatologija

Učbeniki se le na dveh mestih dotikajo eshatoloških razsežnostih. Na prvem mestu je govor o človekovem duhu, ki se ne spreminja in o temelju večnega življenja, postavljenega z vstajenjem Kristusa. Na drugem mestu se poglavje dotakne smrti, s katero doseže človek končni cilj, življenje v Bogu. Tako mladostnik o eshatološki razsežnosti življenja ne izve veliko in nič konkretno. O poslednjih rečeh ni govora. Tako lahko katehet te vsebine samoiniciativno vključi v pogovor ob prazniku vseh svetih, 1. novembra.

3.12 Angeli

Angeli so prikazani obrobno. Učbeniki o Božjih poslancih – angelih govorijo v primeru iz življenju mladega Tobita (Gerjolj idr. 2005, 64–68). Govor o angelih je bolj usmerjen v primerih dobrih ljudi, ki so v življenju mladostnika kot angeli. Mestoma učbenik res govori o angelski naravi, vendar je ne razloži. Dobro bi bilo v nekaj stavkih povzeti versko resnico o angelih iz Katekizma, ki pravi, da so *angeli ustvarjeni duhovi, ki nenehno slavijo Boga in služijo njegovim odrešenjskim načrtom* (KKC 350), *so osebna bitja in neumrljiva* (KKC 330).

4. TEOLOGIJA V SVETU DANAŠNJEGA MLADOSTNIKA IN ISKANJE SMISLA

Učbenike za zadnje triletnje devetletke pri katehezi uporabljajo otroci, stari od 12 do 15 let. Za otroke v tem starostnem obdobju se pogosto uporablja izraz *mladina* (Gerjolj 2006, 71). Puberteta oz. obdobje adolescence traja od 12. do 18. leta.

Puberteta oz. adolescenca je skupek socialnega konstrukta, psiholoških izkušenj in biološke realnosti. Faza človekovega razvoja je določena s kulturnimi določili in biološkimi pojavi. To je obdobje, v katerem se spremenijo vedenjske sposobnosti in pričakovanja. Vse družbe in kulture so razvile načine, s katerimi zaznamujejo in se spopadajo z dejstvi človeškega razvoja – rojstvo, smrt, razmnoževanje. Tudi puberteta je eno izmed njih. Prehod iz otroške odvisnosti v zrelost oz. odraslost je potovanje, značilno za človeštvo. Razlikujejo se le oblike in pomembnost, ki se mu daje (Eastmann 2004, 2).

Mladostništvo oz. adolescenca je moderen pojav. Izraz se je pojavil v industrijski revoluciji, ko so napredne moderne industrijske države potrebovale vedno več izučenih in izkušenih delavcev. S tem se je obdobje med otroštvom in odraslostjo začelo povečevati. V državah zahodne Evrope, za katere lahko najdemo podatke, se je od leta 1850 obdobje pubertete raztegnilo iz štirih mesecev na desetletje. Sam začetek pubertete se je premaknil navzdol. Tako se je obdobje pubertete začelo pri dvanajst in pol letih in ne pri šestnajstih in pol, kakor je bilo prej. Glavni razlog je razlika med fizično in socialno zrelostjo. Ko se k temu doda še dejstvo, da večina mladih ne dela, se obdobje v industrializiranih in urbanih družbah samo še podaljša (2).

V tem obdobju otrok prehaja iz otroštva v odraslost, začne iskati svojo identiteto in se sreča s adolescenčno krizo. V tem obdobju se mladostniku veliko dogaja. Najbolj na zunaj vidno je mladostnikova hitra telesna rast in spolna dozorelost (Priatelj 2008, 75). Te telesne spremembe vplivajo na mladostnikovo duševnost. »Ob razmišljanju o samem sebi in ob spraševanju, kdo pravzaprav je, mladostnik tako močno zahrepeni po eni strani po drugačnosti in samostojnosti, po drugi strani pa po pripadnosti in navezanosti (v tem je konflikt), da ga to hrepenenje spremeni v *novega* človeka, ki ga doslej skoraj nismo poznali.« (Gerjolj 2006, 71) Mladostniki po končanem telesnem spreminjanju potrebujejo nekaj časa, da predelajo duševne in emocionalne spremembe. Šele nato se kot novi ljudje

začno spoprijemati z načini in zakonitostmi sekundarne socializacije. V tem obdobju je pomembno razmerje med otrokom in njegovim staršem. Mladostnik se od staršev oddaljuje, vendar potrebuje nekoga, ki ga bo vodil in razumel. V sebi je negotov, saj si še ni uspel oblikovati novih odnosov. V odnosu do staršev mladostnik potrebuje občutek sprejetosti in spoštovanja, saj jim bo le tako lahko prisluhnil, a tokrat ko njihov kritično sopotnik in ne več kot otrok (72–77).

Pri izpeljavi teologije mladostnika se bomo opirali na Michaela Eastmana, ki je v članku *Theological Approaches to Adolescence* (2004) naredil pregled avtorjev in njihovih misli na to temo.

Avtorji, ki želijo teologijo mladostnika izpeljati iz Svetega pisma, naletijo na nekaj težav. Pri Judih je za mladega juda bilo poskusno obdobje med dvanajstim in dvajsetim letom. Za Rimljane se je mladostništvo začelo pri sedemnajstih in je trajalo do osemintridesetega leta. Pri Grkih pojem mladost ali mlad človek pokriva obdobje med štiriindvajsetim in štiridesetim letom. Vidimo, da antični svet ni poznal pojma mladostnik, vsaj ne v taki obliki, kot ga poznamo danes. Pomembno je bilo, da je Bog Bog za vse čase ne glede, v katerem obdobju svojega življenja je človek. Ni obdobja v človeškega življenja, ko bi bil človek za Boga manj pomemben. Zato se ne sme podcenjevati duhovnega izkustva in potenciala mladostnikov (Aston in Moon 1995, 22–25).

Namesto iskanja vzporednic med nekoč in danes, je veliko bolj primerno za teološki pristop k mladostniku iskanja razumevanja človeka v Svetem pismu in nizanje vzporednic k sedanjemu razumevanju mladostnika. Človek v Svetem pismu je najprej duhovno bitje, ki ga je ustvaril Bog po svoji podobi: *Bog je rekel: »Naredimo človeka po svoji podobi, kot svojo podobnost! Gospoduje naj ribam morja in pticam neba, živini in vsej zemlji ter vsej laznini, ki se plazi po zemlji!«* (1 Mz 1,26) Duhovnost je za človeka bistvena: *Žena mu je rekla: »Gospod, nimaš s čim zajeti in vodnjak je globok. Od kod imaš torej živo vodo? Si mar ti večji kot naš oče Jakob, ki nam je dal ta vodnjak in je iz njega pil on sam, njegovi sinovi in njegova živina?«* (Jn 4,11–12) Bog je Bog skupnosti: Oče, Sin in Sveti Duh: *Milost Gospoda Jezusa Kristusa in ljubezen Boga in občestvo Svetega Duha z vami vsemi!* (2 Kor 13,14), zato se Božja ljubezen doživlja in izraža v odnosu, enako kot ljubezen v človeški skupnosti: *Mi ljubimo, ker nas je on prvi vzljubil. Če kdo pravi: »Ljubim Boga,« pa sovraži svojega brata, je lažnivec. Kdor namreč ne ljubi svojega brata, ki ga je videl, ne more ljubiti Boga, ki ga ni videl. In od njega imamo to zapoved:*

Tisti, ki ljubi Boga, naj ljubi tudi svojega brata. (1 Jn 4,19–21) In nazadnje je človek zmožen sam odločanja med dobrim in zlim: *Kača pa je bila bolj prekanjena, kakor vse živali na polju, ki jih je naredil GOSPOD Bog. Rekla je ženi: »Ali je Bog res rekel, da ne smeta jesti z nobenega drevesa v vrtu?«* In žena je rekla kači: *»Od sadu drevja v vrtu jeva, »le z drevesa sredi vrta,« je rekel Bog, »ne jejta sadu, tudi dotikajta se ga ne, sicer bosta umrla!«* Kača pa je rekla ženi: *»Nikakor ne bosta umrla! V resnici Bog ve, da bi se vama tisti dan, ko bi jedla z njega, odprle oči in bi postala kakor Bog, poznala bi dobro in húdo.«* Žena je videla, da je drevo dobro za jed, mikavno za oči in vredno poželenja, ker daje spoznanje. Vzela je torej od njegovega sadu in jedla, dala pa je tudi možu, ki je bil z njo, in je jedel. Tedaj so se obema odprle oči in spoznala sta, da sta naga. Sešila sta si predpasnika iz smokvinih listov.« (1 Mz 3,1–7) (Eastman 2004, 2)

Robert Warren svoje razmišljanje o človeku zaključi, da se celovitost življenja začne, ko človek življenje zavestno sprejme in ga izkuša kot dar v odnosu do darovalca. Ta dar milosti vključuje stvarjenje, odnos, življenje in evangelij. To je v ozadju slavljenja dobrote življenja, človeštva, stvarjenja vsega, kar je. Ustvarjalnost se pojavi kot odgovor na milost, želja po slavljenju pa zahteva skupnost (1995, 116).

Stott v razpravi o človekovih pravicah postavlja korenine človekovega dostojanstva v naš odnos z Bogom (čaščenje); v naš odnos do med seboj (bratstvo) in v naš odnos do Zemlje (upravljanje). Prava svoboda se najde v tem, da smo avtentični in si ne nasprotujemo (1983, 144–145).

Bradford človeško duhovnost opisuje kot povezanost čustvenega, razumskega in intuitivnega jaza, ki vključuje občutljivost za transcendentno (1995, 3).

Človečnost, ki jo v njeni polnosti izkušamo in živimo in je skupaj z vsem, kar je ustvaril Bog, je bila ob stvarjenju označena za dobro. Vzor te dobrote je postavljen v Jezusu Kristusu. On je utelešenje tega, kar pomeni biti resnični človek. Preko njega se je ustvarila nova človečnost.

Povzeli bomo misli Roberta Warrena o boleči dvoumnosti, ki zaznamuje človeka.

Warren (1995, 129–132) govori o prisotnosti zla v stvarstvu in njegovem vplivu na ves ustvarjeni red. Korenine zla so v ošabnosti in neveri, ki zavračata razumevanje človeka kot bitja pred svojim Stvarnikom. V resnici ošabnost in nevera razkrivata srčiko dejstva, ki je zanikanje Božjega obstoja kot središča bivanja in vsega, kar obstaja, in zavračanje

tega, kar pomeni biti človek. Zlo označi kot silo, ki zavlada človeškemu obstoju, od katere se je treba osvoboditi. Ta sila je odkrita na osebni ravni v delovanju Jezusa Kristusa in nezakrita na kulturni in strukturni ravni pri Pavlu, ko govori o oblasteh in močeh.

Zlo označi kot:

- Idolatrija – Ko pograbimo dar življenja zase, namesto, da bi ga videli kot dar darežljivega Darovalca. Naredimo ga za cilj, namesto, da bi bil orodje za doseganje višjega cilja (134).
- Odvisnost – pri čemer sposobnost uživanja v vseh stvareh spremenimo v željo po posedovanju (135).
- Vladanje – pri čemer izkrivljeno razumevanje daru izrazimo kot potrebo po vladanju in nadzorovanju drugih in celega stvarstva (137).
- Odtujenost – ko se dejstvo, da smo bili ustvarjeni po Božji podobi, da bi bili družbena bitja, zaradi uničujoče narave zla kaže kot težnost, ki nas vleče v negativno stran (138).

Nagnjenje padlega človeštva k zlu, ko se odloča in podleže temnim silam, najde svojo odrešitev v Jezusovem življenju, smrti in vstajenju. Odrešenje je v bistvu obnova človečnosti (James in Maturuty 1964, 101).

Na podlagi vsega povedanega o človeku, le-ta v vsakem obdobju svojega življenja raziskuje in odkriva svojo od Boga dano naravo, ki vključuje tudi zmožnosti odločanja za dobro in slabo. Z upoštevanjem značilnosti mladih ljudi je treba na teh temeljih iskati teološke pristope k mladostništvu.

V iskanju identitete se mladostnik navezuje na kako skupino, v kateri je prežet s sintezniimi in ustaljenimi vsebinami. Na verskem področju to pomeni, da si mladostnik zgradi sistem norm, vrednot in podob. Te emocionalno sprejme za svoje, a jih v glavnem ne reflektira, saj je za to še nesamostojen. Čutijo, da bi jim le-to ogrozilo smiselnost verovanja. Zavedajo se, da so pri odločanju za vero odvisni predvsem od bližnjih, najpogosteje od sošolk in sošolcev, a hkrati težijo k osebni odnosu do Boga (Gerjolj 2004, 45).

Verovanja so v zgodovini človeštva najbolj množičen in običajen način iskanja trdega temelja za celo življenje. Petina otrok v Sloveniji meni, da jim vera v Boga lahko pomaga.

Vrednote, ki so značilne za tradicijo, se močneje izražajo pri mladih s podeželja. Vrednost vere pri otrocih s starostjo in izobrazbeno ravni družine izgublja pomen, vendar se pri nas verskih obredov udeleži več ljudi kot v zahodnih državah. Torej ima verovanje pri nas bolj tradicionalno podobo, obenem pa smo precej sekularizirani in tradicija nima dovolj moči za stabilni odnos verovanja v življenju posameznika (Bezjak 2003, 208–209).

Učbeniki za verouk zadnje triade vsebujejo teološke vsebine, ki jih mladostniki že poznajo iz prejšnjih let kateheze. Učbeniki to dejstvo upoštevajo, zato so vsebine obravnavane zahtevnejše in nastavljene tako, da odpirajo nova spraševanja.

Otrok v tem obdobju na tematiko Boga gleda nekoliko bolj kritično in zato tudi bolj osebno. V kolikor mu je dana možnost, bo na Boga začel sprejemati kot osebo. Začne ga sprejemati kot tistega, ki mu je blizu, ki deluje na pravi način, zagotavlja varnost, ko daje, da svet živi po njegovem načinu. Od oddaljenega Boga, ki je nekje na oblakih, ki je »fantom«, pride mladostnik do Boga Duha, ki je blizu in vsakega sprejema takšnega, kot je (Bizjak idr. 2011, 30).

John Bradford v knjigi *Caring for the Whole Child* (1995, 1–13) opisuje tri poti duhovnosti (človeško, versko in praktično), ki so med seboj povezane in tvorijo celoto. Gre za koncept, ki v svoji uporabi vključuje več kultur in več religij. Kaže na veliko potrebo po delu z otroki in mladostniki na način, ki pospešuje njihovo splošno dobro in razvoj, ki vključuje tudi versko dimenzijo. Za Bradforda je človeška duhovnost splošno dobro in povezovanje čustvenega, kognitivnega in intuitivnega jaza, ki vključuje občutljivost za transcendentno. Verska duhovnost se nanaša na oblikovanje skupnega in osebnega verskega življenja. Praktična duhovnost opisuje znamenja vključevanje/integracijo človeške in verske duhovnosti v vsakodnevno življenje. Nanaša se na življenjske principe, miselni okvir in čustva, ki se vključijo, ko sodeluje v življenju. Celostna oseba potrebuje celostno duhovnost za celostno življenje.

Teologija mladostnika se torej ukvarja z vprašanji identitete, misli in njene uporabnosti. Upoštevati moramo, da je teološko razumevanje mladostnika drugačno od razumevanja človeka v drugih fazah njegovega življenja.

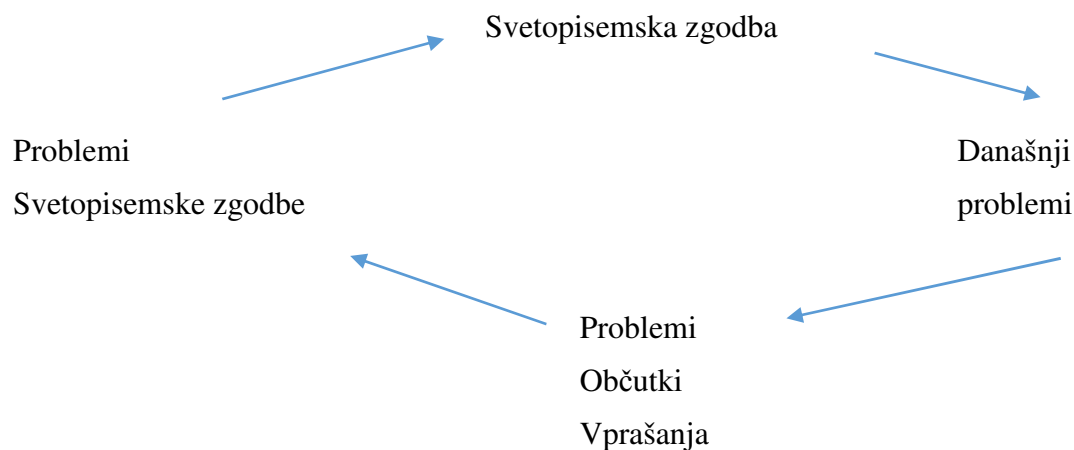
Prvi paradoks je viden med kronološkim in psihološkim mladostništvom. Videli smo, da človek v kronološkem obdobju prehaja iz otroštva v odraslo obdobje. V tem obdobju išče svojo identiteto in se osebno oblikuje. Paradoksalno lahko le mladi pomagajo Cerkvi,

da ta najde nove ustrezne oblike odraslega apostolata. V vsakem primeru delo z mladimi ne more nagovoriti krize identitete mladostništva, če ne nagovori krize družbe v celoti. Teologije mladinske pastore se povezujejo s teološkim pristopom k mladostništvu, mladinska pastorela skrbi za mladostnikov osebni razvoj. Cerkevno poslanstvo pri vzgoji in osebni rasti je utemeljeno v razumevanju Kristusa. Kristus je vzor odraslosti. Končno mora krščanska skrb za identiteto in osebno rast mladih ljudi biti povezana z resnico o njih samih in resnico o Bogu, ki se je razodela v Kristusu. Če je Kristus merilo odrasle človeškosti, je Cerkev poklicana, da pomaga mladim ljudem povezati njihove lastne izkušnje z osvobajajočim zgledom Jezusa Kristusa. Učlovečeno mladinsko delo, ki je osredotočeno na odnose, jemlje izkušnjo mladostništva resno. Mladinska pastorela temelji na empatiji; vstopiti v svet mlade osebe, obravnavanje le-te s spoštovanjem namesto s sumničeni, deljenje njenih radosti in žalosti; ukvarjanje z njenimi vprašanji skupaj s prinašanjem izziva Kristusovih učencev. Naše razumevanje duhovnega se mora orestiti govorjenja zgolj o izrazih vere. Jasna slika se je pokazala z mladimi, ki ne hodijo v Cerkev, vendar imajo duhovno zavest. Aktivno iščejo smisel svojega obstoja, smisel sveta in odgovarjajo na eksistencialna vprašanja, s katerimi se srečujejo. Izkušajo najgloblje verske občutke, ki se lahko primerjajo s tistimi, ki jih zaznavajo tudi člani Cerkve. Svojemu življenju dajejo smisel s pomočjo vrednot in z močjo, da lahko spreminjajo svet. Če mladi ljudje ne povezujejo svojih duhovnih izkustev z besedama čaščenje in čudež, to še ne pomeni, da teh izkustev nimajo (Warren 1996, 28–40).

Razmišljanje o mladih z vidika teologije pastoralnemu delu z mladimi pomaga, da mladostnik svoje izkušnje poveže z osebo Jezusa Kristusa in pri njem najde odgovore na svoja vprašanja.

Pri tem si mladinska pastorela pomaga z zgodbami iz celotnega Svetega pisma. Te so namreč povezane z današnjim življenjem posameznika ali celotne skupnosti, nenazadnje tudi družbe.

Greenova (1990, 20–22) govori o teologiji, ki deluje v spiralnem procesu. Ta se zgodi, ko mladostnik poveže svojo izkušnjo z zgodbo Jezusa Kristusa – Odrešenika in jo osmisli v odnosu do svoje, se nanjo odzove in jo kasneje vključi v novo izkušnjo.



Takšen pristop aktivno vključuje mladega človeka. Daje mu moč. Teologija se dela skupaj. Gre za povezanost z izkušnjo. Takšna teologije osvobaja in spreminja življenje. Postaja pustolovščina do Božjega srca in misli. Ne obstaja bolj zanimivo iskanje od tega (Easman 2004, 7). Pri tej teologiji torej sodeluje mladostnik z voditeljem, ki je lahko duhovnik ali laiki. Ta ga usmerja in spodbuja. Skupaj iščeta odgovore na izzive življenja mladostnika.

Ob tem iskanju in odkrivanju sebe, okolice in Boga se mladostnik sreča z vprašanjem smisla.

Smisla otroku ne moremo dati odrasli. Mora ga najti sam. Človek, posebej v času pubertete se velikokrat sprašuje, zakaj je na svetu, zakaj ravno on in ne kdo drug? Zavedati se moramo, da je življenje dar, ki smo ga prejeli. Da pa človek ceni smisel življenja in življenje samo, mu le-to mora postati vrednota (Lukas 1993, 25).

Mladostnik se sprašuje o smislu, a končnega odgovora ne bo dobil v tem obdobju svojega življenja, saj ga človek nenehno išče. Od posameznika je odvisno ali bo svoj smisel življenja izpopolnjeval ali ne. Teologija se pogosto sprašuje ravno o razvidnosti človekovega spraševanja o smislu, ki pa presega njegove intelektualne sposobnosti. Človek lahko dojame smisel trenutka, tega pa se mora naučiti (Trstenjak in Ramovš 1994, 308).

Frankl (1994, 50–70) razlikuje tri plati smisla. Govori o subjektivnosti, relativnosti in objektivnosti smisla. Subjektivni je, ker je za vsakega drugačen. Smisel ni skupen vsem ljudem na enak način. »Vsaka človeška oseba je nekaj edinstvenega in vsaka njena posamezna življenjska situacija je nekaj enkratnega« (Frankl 1994, 66). Smisel je v

določenem odnosu do osebe in situacije, v katerega je postavljena oseba, relativen. Ker pa smisla življenja ne moremo iznajti, ampak ga vedno znova in znova odkrivati, je smisel objektivni. Človek smisla ne more prejeti od drugega, saj ga mora sam odkriti v sebi lastnem življenju.

Današnji mladostnik živi v miselnosti sveta, ki skuša Boga izriniti iz človekovega vsakdanja. Praznino, ki ob tem nastaja, človek skuša zapolniti na najrazličnejše načine (krožki, delavnice, društva, šport, nakupovanje itd.). Vendar je le vera tista, ki človeka osvobodi pred nezaupanjem v življenje. Hrepenenje po Bogu je zapisano v človekovo srce, saj je ustvarjen po Božji podobi in Bog je tisti, ki se nenehno steguje k človeku in človek le v njem najde resnico, ki jo nenehno išče (KKC 27). Ravno zaradi tega ima Cerkev veliko prednost pri delu z mladimi kot katerakoli druga organizacija. Cerkev ima Kristusa, ki je mladim vzor in hkrati njihov odrešenik. »Kristjani zaradi vere v Jezusa Kristusa namreč verujejo tudi v vstajenje. In s to vero v vstajenje je rešeno vprašanje o smislu življenja.« (Nemetschek 1986, 10) Hkrati s prednostjo ima Cerkev tudi odgovornost do mladih in je poklicana k aktivnemu vključevanju mladih v življenje Cerkve. Učbeniki za zadnje triletno osnovnošolskega verouka so narejeni po antropološkem principu in so kristološko naravnani. Mladostnik lahko s pomočjo teh tem in diskursov, ki se odvijajo pri katehezi, najdejo odgovore na svoja vprašanja identitete in se osebno ter družbeno oblikuje v odraslega kristjana. V Sloveniji se na področju mladinske pastorage odvija nekaj vidnih dogodkov in programov. Prvi takšen je Stična mladih. Gre za vsakoletni festival, ki se odvija tretjo soboto v letu pri cistercijanskem samostanu Stična na Dolenjskem. Festival je namenjen vsem mladim iz celotne Slovenije in ga vsako leto obišče med 5000 in 8000 mladih (Festival Stična mladih 2012). Organizacijo festivala prevzema društvo SKAM, ki ima še vrsto drugih programov. Veliko pripomorejo k oblikovanju osebnosti skavti, animatorji in mladinske skupine po župnijah, dekanijah in na škofijskih ravneh. V katero koli skupnost se mladi vključijo, povsod imajo možnost oblikovanja osebne identitete. Hkrati s tem se učijo življenja v skupnosti, preko katere vzpostavljajo osebni odnos z Bogom. Mladostnik s tem odkriva, da mu Bog prihaja nasproti, ga vodi in mu daje odgovore na njegova vprašanja.

ZAKLJUČEK

Učbeniki za zadnjo triletje devetletke v katehetski prostor na Slovenkam prinašajo svežino in nov način dela pri katehezi ter so nedvomno prvi korak v prenovi nadaljnjih katehetskih prenov. Učbeniki predstavljajo velik preskok v načinu kateheze. Pred njimi so namreč bili v veljavi učbeniki v katekizemski obliki, ki so bili zasnovani že pred II. Vatikanskim koncilom, ki so jih z leti le dopolnjevali in popravljali. Vsi trije učbeniki so celostno oblikovani in vsebinsko smiselno sestavljeni v celoto. Odgovarjajo na konkretne potrebe današnjih mladostnikov. Prilagojeni so družbenim spremembam, ki so priča vedno večjemu tehnološkemu napredku. Skozi vse tri učbenike mladostnik ponovi in utrdi glavne teološke vsebine, ki mu pomagajo pri nadaljnjem odkrivanju Boga in poglabljanju osebne vere ter aktivnem vključevanju v odraslo krščansko življenje. Dobro so poudarjene družbeno pereče teme (odnos do države in zakonov, družbena odgovornost, pomoč šibkim itd.) in vrednote, za katere se zdi, da v družbi izginjajo (družina, zvestoba, nedelja idr.). Skozi učbenike lahko zaznamo velik trud ustvarjalcev, ki so pri izbiri vsebine in podobe upoštevali najnovejše ugotovitve psihologov. Učbeniki so namenjeni otrokom od 12. leta naprej, ti pa imajo sposobnost domišljije in empatije.

Glede na samo vsebino učbeniki upoštevajo razvojna in pedagoško-psihološka spoznanja, ki jih je dognal James W. Foler. Ta se je pri svojem raziskovanju opiral na Eriksonove stopnje socialnega razvoja. Piagetova in Kohlbergova antropološka spoznanja skuša preseči in jih dopolniti religiozno razsežnostjo človeka. Poleg teh vključuje tudi Jungov pojem individualizacije in razvoj s pomočjo sprejemanja vlog po Salmanu (Gerjolj 2004, 43).

Čeprav učbeniki podajo učencem njim večinoma že znane teme, te podajo prilagojeno, na višji ravni in v novi obliki. Mladostnik dobi odgovore na način, ki je primernejši njegovi starosti. Hkrati jih navajajo na iskanje odgovorov na vprašanja iz življenjskih dilem in verovanja. To pripomore, da si najstnik izoblikuje osebni in trajen odnos z Bogom. Učbeniki od mladostnika zahtevajo izoblikovanje osebnih stališč ali konkretnih dejanj. Odprta vprašanja pri posamezni tematiki zahtevajo diskusijo in vzajemnost med vrstniki in katehetom. V tem obdobju je temeljna oblika verovanja še vedno skupina,

znotraj katere se posameznik oblikuje in tako preko osebne drže prehaja v dejavno krščansko življenje.

Teme v učbenikih smo pregledali glede na njihovo pomembnost in za vse tri učbenike hkrati, da smo lahko dobili prerez teoloških tem, vsebovane v učbenikih. Glavne teme so dobro predstavljene tudi glede na njihovo pomembnost.

V vseh treh učbenikih tematika greha, človeške krhkosti in minljivosti ni obdelana. Posredno sicer učbeniki navajajo stranpoti in napake v človeškem življenju, a kot osrednja tema ni obravnavana. Tako z vidika teoloških vsebin greh manjka. Nenazadnje je greh ena temeljnih resničnosti bivanja človeka na zemlji. Sama beseda greh je uporabljena na več mestih. Eno izmed značilnosti sodobnega človeka je tudi, da izgublja zavest o grehu. Pojma ni moč najti niti v slovarju pojmov.

V učbenikih zaznamo bogastvo oblikovnih materialov od različnosti barv, oblike pisav in slikovnega gradiva. Hkrati ostajajo sistematični in pregledni. Pisani so v preprostem jeziku, ki je sodoben in živ ter ga mladostnik razume. S tem celostno nagovarjajo mladostnika.

Ob pregledu literature in izpeljavi teologije mladostnika smo ugotovili, da je mladostniku potrebno pomagati pri iskanju njegove identitete in smisla. Pri tem v ospredje pride oseba Jezusa Kristusa, pri katerem najde odgovore na vprašanja in vzore v dejanjih.

S teološkega vidika lahko rečemo, da so učbeniki dobro in obsežno pripravljene. Katehetu dopuščajo veliko odprtih možnosti, da sam vsebino dopolni in nadgradi. Zanimivo bi bilo narediti raziskavo o uporabnosti učbenikov s področja pedagogike in didaktike kateheze oz. verskega pouka. Analiza s tega področja bi pokazala uporabnost učbenikov in vsebovanih tem v praksi, hkrati bi se pregledali priročniki za katehezo in delovni zvezki k posameznemu učbeniku.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Diplomsko delo *Teološki poudarki v veroučnih učbenikih zadnje triade osnovne šole kot pomoč pri iskanju smisla* predstavi s kakšnim versko-teološkim znanjem otrok vstopa na pot mladostnika. Cerkev je v vsej svoji zgodovini iskala različna sredstva in oblike oznanjevanja oziroma podajanja verskih resnic. Današnji čas predstavlja za katehezo poseben izziv, saj je njena osnovna naloga oznanjati Boga. Septembra 1999 se je v Sloveniji začela uvajati devetletna obvezna osnovna šola. Temu so sovpadali prenovljeni učbeniki za verouk, ki so se z uvedbo devetletne osnovne šole prilagodili.

S teološkega vidika in s tematskim pristopom so teme predstavljene glede na njihovo pomembnost in strukturirane po teoloških predmetih. Z analizo ugotovi, kako so te teme vsebinsko predstavljene in presodi teološko metodo uporabljeno v učbenikih ter pregleda teološko pravilnost ali pomanjkljivost danih tem. Pri posamezni temi, kjer je to potrebno, predlaga popravke in predloge za obravnavano temo. V pregledu učbenikov je delo pozorno na jezik in teološki pristop, ki je uporabljen. Ob koncu je podan pogled na današnjo teologijo mladostnika in kako mu obravnavane teme v učbenikih pomagajo pri iskanju smisla življenja. Diplomsko delo nam pokaže, da ima Cerkev za mladostnika in njegovo iskanje smisla prednost in hkrati odgovornost do njega. Poklicana je namreč k aktivnemu vključevanju mladih v življenje Cerkve. Učbeniki za zadnje triletje osnovnošolskega verouka so narejeni po antropološkem principu in so kristološko naravnani. Mladostnik lahko s pomočjo teh tem in diskursov, ki se odvijajo pri katehezi, najdejo odgovore na svoja vprašanja identitete in se osebno ter družbeno oblikuje v odraslega kristjana.

KLJUČNE BESEDE

verska resnica, kateheza, učbenik, teologija, Bog, mladostnik, smisel, katekizem.

ABSTRACT AND KEY WORDS

This thesis *Theological emphasis in religious education textbooks of the last triad of primary school as a help in the search for meaning* presents religious-theological knowledge of children entering the path of youth. For her entire history, the Church has searched for different means and forms of proclamation or passing on religious truths. Today's time presents a special challenge for catechesis since its basic task is to proclaim God. In September 1999, nine-year obligatory primary schools were introduced in Slovenia. The religious textbooks have followed this change and have been adapted to changes in primary school.

From the theological point of view and with the thematic approach, themes are represented regarding their importance and structured according to theological subjects. With analysis, this thesis establishes how the themes are represented regarding their content. It evaluates theological methods used in the textbooks and checks for theological correctness of the available themes. Where it is necessary for specific themes, it proposes corrections and provides proposals for improvement of theme representation. It pays attention to theological approach and to the language used. At the end, a view of today's theology of the youth is presented. The thesis explains how the themes from the textbooks help youth to find meaning in life. It shows that the Church is beneficial to the youth's search for the meaning of life and that she also has responsibility to do so. Namely, the Church is called to active inclusion of youth in the life of the Church. The religious education textbooks for the last triad of primary school are designed according to anthropological principle and are Christological. By using these themes and discourses during catechesis, youth can find answers for questions regarding personal identity. The youth can also form their personality, shape socially and can transform to a grownup Christian.

KEY WORDS

religious truth, catechesis, textbook, theology, God, youth, meaning, catechism.

REFERENCE

- Ashton, Mark in Phil Moon. 1995. *Christian Youth Work: a Strategy for Youth Leaders*. Monarch.
- Bezjak, Jože, Mateja Bitenc, Simona Hvalič Touzery, Alenka Lokar, Jože Ramovš, Špela Strniša Tušek. 2003. *Zrcalo odraščanja*. Radovljica: Didaktika.
- Bizjak, Vlado, Vesna Jug, Marko Kržišnik, Benjamin Lesjak, Fani Pečar, Jana Rovtar in Benjamin Tomažič. 2011. *Priročnik za voditelje Slovenske šole za animatorje*. Ljubljana: Društvo SKAM/Slovenska šola za animatorje.
- Bradford, John. 1995. *Caring for the whole child: a holistic approach to spirituality*. London: Children's Society.
- Eastman, Michael. 2004. *Theological Approaches to Adolescence; A look at spirituality adolescence and faith development*. London: Frontier Youth Trust.
- Festival Stična mladih. Predstavitev. 15. 8. 2012. <http://www.sticna.net/onas/predstavitev> (pridobljeno 5. 12. 2015).
- Frankl, Viktor Emil. 1994. *Volja do smisla: osnove in raba logoterapije*. Celje: Mohorjeva družba.
- Gerjolj, Stanko. 2004. »Didaktična uporabnost veroučnih učbenikov od 6. do 9. razreda« V: *Katehetski simpozij. Kateheza v spremenjenih razmerah*. Katehetski zavod, 41–63. Ljubljana: Katehetski zavod.
- Gerjolj, Stanko. 2006. *Živeti delati ljubiti*. Celje: Mohorjeva družba.
- Gerjolj, Stanko, Alojzij Slavko Snoj, Janez Ambrožič in Peter Žagar s sodelavci. 2007. *Kdo je ta?; Veroučni učbenik za 7. razred devetletke*. Celje: Društvo Mohorjeva družba/Celjska Mohorjeva družba.
- Gerjolj, Stanko, Tadej Stegu, Metod Benedik, Alojzij Slavko Snoj in Silvestra Sadar. 2005. *Gradimo prihodnost; Veroučni učbenik za 9. razred devetletke*, Celje: Društvo Mohorjeva družba/Celjska Mohorjeva družba.

Gerjolj, Stanko, Alojzij Slavko Snoj, Janez Ambrožič in Silvestra Sadar. 2009. *V življenje; Veroučni učbenik za 8. razred devetletke*. Celje: Društvo Mohorjeva družba/Celjska Mohorjeva družba.

Green, Laurie. 1990. *Let's do Theology*. London: Mowbray.

Izberi življenje: sklepni dokument plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. 2002. Ljubljana: Družina.

Katoliška Cerkev v Sloveniji. Seznam svetniških kandidatov v Cerkvi na Slovenskem. 23. 4. 2010. <http://aktualno.rkc.si/index.php/content/display/8352> (pridobljeno 4. 8. 2015).

Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962–1965). 2004. Ljubljana: Družina.

Kongregacija za duhovščino. 1972. *Splošni katehetski pravilnik*. Ljubljana: Medškofijski katehetski svet/Zadruga katoliških duhovnikov.

Kongregacija za duhovščino. 1998. *Splošni pravilnik za katehezo*, CD 75. Ljubljana: Družina.

Lukas, Elisabeth. 1993. *Družina in smisel*. Celje: Mohorjeva družba.

Matjaž, Maksimiljan. 2004. *Metodologija eksegeze*. Ljubljana/Maribor: Teološka fakulteta/Katedra za Sveto pismo in judovstvo.

Nemetschek, Monika. 1986. *Bog v življenju otroka*. Ljubljana: Učne delavnice.

Philip, James. 1964. *Christian Maturity: The Fact and Experience of Sanctification*. InterVarsity Fellowship.

Prijatelj, Erika. 2007. *Življenjska obdobja človeške osebe in njeno zorenje v veri v skladu s teorijo J. W. Fowlerja o stopnjah verovanja*. Ljubljana: E. Prijatelj.

Slovenska škofovska konferenca. 1993. *Katekizem katoliške Cerkve*. Ljubljana: Ljudska pravica.

Slovenska škofovska konferenca. 2012. *Pridite in poglejte: Slovenski pastoralni načrt: krovni dokument*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Snoj, Alojzij Slavko. 2003. *Katehetika: didaktična izhodišča religijskega, verskega in katehetskega pouka*. Ljubljana: Salve.

Sorč, Ciril, ur. 2003. *Priročnik dogmatične teologije*. 2 zv. Ljubljana: Družina.

Stott, John, Roy McCloughry in John Wyatt. 2006. *Issues facing Christians today*. 4. prenovljena in razširjena izdaja. Zondervan.

Sveto pismo Nova zaveza in Psalmi – Jeruzalemska izdaja, 2010.SPJ. Ljubljana: Družina/Teološka fakulteta.

Sveto pismo Stare in Nove zaveze. Slovenski standardni prevod iz izvirnih jezikov – študijska izdaja. 2005. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.

Trstenjak, Anton in Jože Ramovš. 1994. *Strokovni izrazi v logoterapiji*. Celje, Mohorjeva družba.

Turnšek, Marjan. 2004. »Teološke vsebine veroučnih učbenikov za osnovno šolo od 6. do 9. razreda« V: *Katehetski simpozij. Kateheza v spremenjenih razmerah*. Katehetski zavod, 65–93. Ljubljana: Katehetski zavod.

Warren, Robert. 1995. *Being human, being church: Spirituality and mission in the local church*. Anglican Diocese of Bendigo.

YOUCAT v slovenščini: katekizem katoliške Cerkve za mlade. 2011. Maribor: Slomškova družba/Slomškova založba.

Zakonik cerkvenega prava = Codex iuris canonici. 2006. Ljubljana: Družina.